

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Όλγα Ρομπόκου

Η Σύνθεση της Νέας Ελληνικής στο πλαίσιο της Κατανεμημένης Μορφολογίας

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΘΗΝΑ 2018

Όλγα Ρομπόκου

Η Σύνθεση της Νέας Ελληνικής στο πλαίσιο της Κατανεμημένης Μορφολογίας

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΟΠΤΗΣ: Βασίλειος Σπυρόπουλος

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Γεώργιος Μαρκόπουλος
Σπυριδούλα Βαρλοκώστα**

ΑΘΗΝΑ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Εισαγωγή	1
2	Η Σύνθεση της Νέας Ελληνικής	2
2.1	Ορισμός και γενικά χαρακτηριστικά	2
2.2	Η μορφολογική δομή των σύνθετων	6
2.3	Τυπολογία και κατηγορίες σύνθετων	9
3	Κατανεμημένη Μορφολογία	13
3.1	Γενικό περίγραμμα και υποθέσεις	13
3.2	Η Δομή της αρχιτεκτονικής του μοντέλου	15
3.2.1	Οι αρχέτυποι του γραμματικού υπολογιστικού συστήματος	15
3.2.2	Διαδικασίες μετά την Εκφώνηση (spell-out)	17
4	Η Σύνθεση στο πλαίσιο της Κατανεμημένης Μορφολογίας	25
4.1	Οι δύο θεωρητικές προσεγγίσεις και η άποψη της Borer (2013)	25
4.2	Η ανάλυση της Harley (2009) για τα σύνθετα της αγγλικής	30
4.2.1	Παράγωγα ρηματικά σύνθετα	32
4.2.2	Προσδιοριστικά παράγωγα ρηματικά σύνθετα	34
4.2.3	Ριζικά σύνθετα	36
4.3	Οι αναλύσεις των Delfitto, Fábregas & Melloni (2008) και Bauke (2014)	37
4.3.1	Η ανάλυση των Delfitto, Fábregas & Melloni (2008) για τα ριζικά σύνθετα	39
4.3.2	Η ανάλυση της Bauke (2014) για τα γερμανικά ριζικά σύνθετα	45
5	Μια συντακτική ανάλυση για τα σύνθετα της Νέας Ελληνικής	49
5.1	Ρηματικά σύνθετα	50
5.2	Προσδιοριστικά σύνθετα	57
5.3	Παρατακτικά σύνθετα	60

6 Συμπεράσματα

63

Βιβλιογραφία

65

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΓΑ	Αξίωμα Γραμμικής Αντιστοίχισης
ΦρΑρ	Φράση Αριθμού
ΚΜ	Κατανεμημένη Μορφολογία
ΝΕ	Νέα Ελληνική
ΟΦ	Ονοματική φράση
ΡΣ	Ρηματικά Σύνθετα
ΦρΠροσδ	Φράση Προσδιοριστή
FSP	First Sister Principle
RC	Root Compound Approach
SC	Synthetic Compound Approach

1 Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να εξετάσει το φαινόμενο της σύνθεσης στην Νέα Ελληνική (στο εξής ΝΕ) από την θεωρητική σκοπιά της *Κατανεμημένης Μορφολογίας* (Distributed Morphology, στο εξής ΚΜ) (Hale & Marantz 1993), επιχειρεί δηλαδή μια καθαρά συντακτική προσέγγιση στο φαινόμενο. Το συγκεκριμένο θεωρητικό πλαίσιο στηριζόμενο στις θεωρητικές αρχές του μινιμαλιστικού προγράμματος (Chomsky 1995 κ. εξ.), υποστηρίζει πως η γραμματική παρέχει μόνο ένα γενετικό σύστημα, υπεύθυνο για την παραγωγή όλων των σύνθετων γλωσσικών τύπων.

Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει αρχιτεκτονική/δομική διαφορά ανάμεσα σε λέξεις και φράσεις, εφόσον όλα κατασκευάζονται στον συντακτικό τομέα από ένα σύνολο πρωτογενών και αφηρημένων μονάδων. Συνέπεια αυτής της παραδοχής αποτελεί το γεγονός ότι η σχέση μεταξύ σύνταξης και μορφολογίας είναι διαφανής, με την έννοια ότι τα μορφολογικά φαινόμενα μπορούν να εξηγηθούν και να αναλυθούν με συντακτικούς όρους. Τα σύνθετα, παραδοσιακά τοποθετημένα στην διεπίπεδο σύνταξης – μορφολογίας, αποτελούν κρίσιμο πεδίο εφαρμογής της συντακτικής αυτής προσέγγισης στην ανάλυση της μορφολογίας.

Στόχος της εργασίας είναι να εφαρμόσει τα θεωρητικά εργαλεία του προτύπου της ΚΜ για την ανάλυση των σύνθετων της ΝΕ, προκειμένου να περιγράψει και να ερμηνεύσει την συντακτική τους δομή. Για τον σκοπό αυτό θα παρουσιαστούν και θα αξιοποιηθούν συντακτικές αναλύσεις σύνθετων δομών που έχουν προταθεί στην βιβλιογραφία σε διαγλωσσικό επίπεδο.

Η οργάνωση της εργασίας έχει ως εξής: Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στα χαρακτηριστικά των σύνθετων της ΝΕ, ξεκαθαρίζοντας και ορίζοντας παράλληλα βασικές έννοιες που αφορούν το φαινόμενο της σύνθεσης, όπως είναι η έννοια της κεφαλής, η δομή και οι σχέσεις των συνθετικών μερών, και παρουσιάζοντας προτάσεις κατηγοριοποίησης των σύνθετων διαγλωσσικά. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να περιγράψουμε τα κύρια θεωρητικά σημεία και τις αρχές του θεωρητικού προτύπου της ΚΜ. Οι βασικές αναλύσεις που έχουν κατατεθεί στην βιβλιογραφία σε σχέση με την ανάλυση των σύνθετων στο πλαίσιο μιας συντακτικοκεντρικής προσέγγισης του φαινομένου θα παρουσιαστούν στο τρίτο κεφάλαιο. Στο τέταρτο κεφάλαιο θα ακολουθήσει η δική μας ανάλυση για τρεις κατηγορίες σύνθετων της ΝΕ (ρηματικά σύνθετα, προσδιοριστικά, παρατακτικά), ενώ στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο θα δοθούν τα συμπεράσματα της εργασίας.

2 Η Σύνθεση στην Νέα Ελληνική

Το φαινόμενο της σύνθεσης αποτελεί μία από τις πλέον βασικές διαδικασίες σχηματισμού νέων λέξεων. Η δυνατότητα παραγωγής σύνθετων δομών δεν περιορίζεται από τον τυπολογικό χαρακτήρα της κάθε γλώσσας. Η διαδικασία της σύνθεσης απαντά τόσο σε διαχυτικές γλώσσες με πλούσια μορφολογία, όπως η Ελληνική και η Γερμανική, αλλά και φτωχές μορφολογικά, όπως η Αγγλική, όσο και στην συγκολλητική Τουρκική, καθώς και στην απομονωτική Κινεζική. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο η προσπάθεια περιγραφής και οριοθέτησης του φαινομένου αποδεικνύεται δύσκολη υπόθεση.

Κατ' αρχήν, τα στοιχεία που αποτελούν τα σύνθετα δεν παρουσιάζουν ομοιογένεια. Σε άλλες γλώσσες είναι αυτόνομες λέξεις, ενώ σε άλλες αποτελούν θέματα ή ρίζες. Από την άλλη πλευρά, καθώς τα σύνθετα είναι «λέξεις» με εσωτερική, τρόπον τινά, σύνταξη, και μάλιστα «αόρατη», δηλαδή για να εξηγηθούν πρέπει να μεσολαβήσει κάποιου είδους συντακτική ανάλυση των συστατικών τους (π.χ. *χαρτοπαίζω* < παίζω χαρτιά, *θαλασσοπούλι* < πουλί της θάλασσας), αφενός αποτελούν σημείο αλληλεπίδρασης μορφολογίας και σύνταξης, αφετέρου δεν υπάρχει συμφωνία ποιος τομέας της γραμματικής (μορφολογία ή σύνταξη) είναι υπεύθυνος για την παραγωγή τους.

Επιπλέον, σε πολλές γλώσσες, είναι πολλές φορές δύσκολη η διάκριση μεταξύ σύνθετων από τη μία, και παράγωγων λέξεων ή φράσεων από την άλλη (πρβλ. αγγλ. *blackboard* vs. *black board*). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι τα σύνθετα παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον από σημασιολογική άποψη, καθώς δεν είναι λίγες οι φορές που για την ερμηνεία τους απαιτούν κάποιου είδους μετωνυμική ανάλυση, η οποία με την σειρά της προϋποθέτει πραγματολογική γνώση (π.χ. *γλυκανάλατος*, *σπιτόγατος*, *λυκάνθρωπος*).

Σε ό,τι ακολουθεί, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε κάποιους χαρακτηριστικούς ορισμούς του φαινομένου της σύνθεσης, τα κυριότερα χαρακτηριστικά και την μορφολογική δομή των σύνθετων της ΝΕ, καθώς και την τυπολογία τους.

2.1 Ορισμός και γενικά χαρακτηριστικά

Στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν προταθεί πολλοί ορισμοί για το φαινόμενο της σύνθεσης, οι

οποίοι αντικατοπτρίζουν, συνήθως, τις θεωρητικές προσεγγίσεις/τοποθετήσεις των συγγραφέων τους. Για την ΝΕ, η Ράλλη (2007: 18-19) ορίζει την *σύνθεση* ως την διαδικασία συνδυασμού δύο ή περισσότερων θεμάτων¹ ή λέξεων που έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία μορφολογικά πολύπλοκων στοιχείων (*σύνθετα*). Στο πλαίσιο της ΚΜ, η Harley (2009: 205) ορίζει το σύνθετο ως την μονάδα σε μέγεθος λέξης, η οποία περιέχει δύο ή περισσότερες *ρίζες* (roots). Ο πλέον διευρυμένος και γενικός ορισμός που έχει δοθεί (βλ. Booij 2007, Bauer 2017) περιγράφει το σύνθετο ως την λεξική μονάδα που σχηματίζεται από την σύνδεση δύο ή περισσότερων λεξημάτων. Ο ορισμός αυτός αποτελεί προσπάθεια να συμπεριληφθούν όλοι οι πιθανοί τρόποι σχηματισμού σύνθετων, καθώς η έννοια του λεξήματος αποκλείει τα προσφύματα, ενώ περιλαμβάνει τις ρίζες, τα θέματα και τις αυτόνομες λέξεις.

Η διαδικασία της σύνθεσης διαφέρει κατ' αρχήν από τις διαδικασίες της παραγωγής και της κλίσης στο ότι η πρώτη συνίσταται στο συνδυασμό τουλάχιστον δύο θεμάτων ή/και αυτόνομων λέξεων (γι' αυτό μιλάμε για δύο ή και περισσότερα συστατικά ή συνθετικά μέρη), σε αντίθεση με τις άλλες δύο που έχουν να κάνουν με το συνδυασμό ενός θέματος με ένα παραγωγικό ή/και κλιτικό μόρφημα. Το δυσπρόστατο αυτό δομικό σχήμα έχει συνέπειες τόσο στη φωνολογική, όσο και στην σημασιολογική ταυτότητα των σύνθετων.

Η Ράλλη (2007: 22-28) υποστηρίζει ότι το προϊόν της διαδικασίας της σύνθεσης (*σύνθετο*) στην ΝΕ παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) Έναν τόνο, αποτελεί δηλαδή μία φωνολογική ενότητα (φωνολογική λέξη). Ο τόνος του σύνθετου μπορεί να συμπίπτει με τον τόνο ενός από τα συστατικά του (π.χ. *ντοματοσαλάτα*, πρβλ. *σαλάτα*), ή να διαφέρει (π.χ. *αλατοπίπερο*, πρβλ. *πιπέρι*).

β) Σημασιολογική αδιαφάνεια, εφόσον η σημασία πολλών σύνθετων δεν προκύπτει αναγκαστικά από τις σημασίες των επιμέρους συστατικών (π.χ. *κουφόβραση*, *ελαφρόπετρα*, *αυγοκόβω*). Βεβαίως, καθώς υπάρχουν σύνθετα με διαφανείς σημασίες (π.χ. *ασπρόμαυρος*), το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό παρουσιάζει διαβαθμίσεις.

γ) Γραφική ενότητα (με την εξαίρεση των *πολυλεκτικών σύνθετων*) ως απόρροια των φωνολογικών χαρακτηριστικών, γράφονται δηλαδή ως μία λέξη. Σε πολλές γλώσσες (π.χ. Αγγλική, Ισπανική) η μονολεκτικότητα ή η πολυλεκτικότητα των σύνθετων συνδέεται άμεσα με

¹ *Θέμα* (stem): δεσμευμένο μόρφημα με σημασία, το οποίο αποτελεί τη βάση για το σχηματισμό λέξεων. Σε πολλές αναλύσεις χρησιμοποιείται ο όρος *ρίζα* (root). Στη συγχρονία της ΝΕ η ρίζα ταυτίζεται με το θέμα, εφόσον ο ρόλος του θεματικού φωνήεντος έχει εξαλειφθεί. Στην παρούσα εργασία όμως θα προτιμηθεί ο όρος *ρίζα* για τις συντακτικές αναλύσεις.

την σημασιολογική τους αδιαφάνεια (πρβλ. ισπ. *dulce amargo* < γλυκόπικρος).

δ) Το α' συνθετικό στα σύνθετα της ΝΕ εμφανίζεται πάντα με την μορφή θέματος, τα σύνθετα δηλαδή δεν δέχονται παραγωγικά ή κλιτικά επιθήματα στο εσωτερικό τους. Η Ράλλη ονομάζει αυτόν τον περιορισμό *Περιορισμό του Απογυμνωμένου Θέματος* (Bare Stem Constraint) (Ralli 2013: 133-134).

Η ΝΕ, γλώσσα με πλούσια κλιτική και παραγωγική μορφολογία, επιδεικνύει ισχυρή αλληλεπίδραση μεταξύ σύνθεσης και κλίσης, αφού τα περισσότερα σύνθετα (με εξαίρεση τα άκλιτα επιρρήματα) είναι και κλιτές λέξεις. Παράλληλα, η διαδικασία της παραγωγής εκδηλώνεται με την παρουσία παραγωγικών επιθημάτων, κυρίως στα σύνθετα με δεύτερο συνθετικό ρηματικό παράγωγο (π.χ. *αφισοκόλληση, χαρτοπαίκτης*).

Ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των νεοελληνικών σύνθετων αποτελεί η ύπαρξη του συνδετικού φωνήεντος /-o/ ανάμεσα στα δύο συστατικά μέρη (π.χ. *λαχαν-ο-σαλάτα, βροχ-ό-νερο*), που ερμηνεύεται ως εξέλιξη του θεματικού φωνήεντος της αρχαίας ελληνικής, η οποία ολοκληρώθηκε κατά την ελληνιστική περίοδο (βλ. Ράλλη 2007: 33). Το συνδετικό αυτό στοιχείο (Linking Element, LE), ή *δείκτης σύνθεσης* κατά την Ράλλη (Ράλλη 2007: 31), είναι κενό μορφολογικού και σημασιολογικού περιεχομένου και διαχωρίζεται από τα κλιτικά επιθήματα ακόμα και στην περίπτωση που συμπίπτει με την μορφή του α' συνθετικού (π.χ. *ανθ-ό-κηπος*), καθώς παραμένει σταθερό σε όλο το κλιτικό παράδειγμα του σύνθετου και δεν μεταβάλλεται με την αλλαγή αριθμού και πτώσης. Εμφανίζεται στις περισσότερες σύνθετες δομές, ενώ η απουσία του από αυτές συνδέεται με φωνολογικούς κανόνες αποβολής σε περιβάλλον χασμωδίας (βλ. Νικολού 2008: 109-112).

Τέλος, καίριο ζήτημα στην μελέτη των σύνθετων, με συνέπειες στην ταξινόμησή τους, αποτελεί η ύπαρξη κεφαλής. Σε έναν μορφολογικό σχηματισμό, *κεφαλή* είναι το συστατικό εκείνο, το οποίο ευθύνεται κατ' αρχήν για την γραμματική κατηγορία και εν μέρει για τη σημασία και τα μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά του σχηματισμού (Ράλλη 2007: 86-87). Αναφορικά με τα σύνθετα, ένα από τα δύο συνθετικά μέρη φέρει τον ρόλο της κεφαλής, η οποία καθορίζει τη βασική σημασία και προσδίδει στο σύνθετο την γραμματική του κατηγορία και τις μορφοσυντακτικές του ιδιότητες.

Ειδικότερα για την σημασιολογική σχέση μεταξύ του σύνθετου ως ολότητα και του συστατικού της κεφαλής, ο Allen (1978: 11)² πρότεινε την συνθήκη (condition) 'IS A',

² Όπως παρατίθεται στο Scalise & Fábregas (2010: 111).

σύμφωνα με την οποία η σημασία ενός σύνθετου (Z) είναι υπώνυμο της σημασίας της κεφαλής του (Y), η οποία μάλιστα βρίσκεται στα δεξιά της δομής, με τον τύπο:

(1) $[[]_X []_Y]_Z$, Z “IS A” Y π.χ. *αυλόπορτα*³ < είδος πόρτας

Υπάρχουν όμως αρκετές εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα, όπως θα φανεί παρακάτω.

Από την άλλη πλευρά, οι Scalise & Fábregas (2010: 110-124), βασιζόμενοι στο γεγονός ότι η κεφαλή καθορίζει τριών ειδών χαρακτηριστικά, προτείνουν την διάκρισή της σε τρεις τύπους:

α) κατηγοριακή κεφαλή (formal head), η οποία προσδίδει στο σύνθετο την γραμματική κατηγορία και το πλαίσιο υποκατηγοριοποίησης,

β) σημασιολογική κεφαλή (semantic head), η οποία καθορίζει τα σημασιολογικά του χαρακτηριστικά,

γ) μορφολογική κεφαλή (morphological head), η οποία προσδιορίζει τα μορφολογικά χαρακτηριστικά της σύνθετης δομής, π.χ. αριθμός, γένος, πτώση κλπ.

Σε κάποια είδη σύνθετων οι τρεις αυτοί τύποι ταυτίζονται σε ένα από τα δύο συνθετικά μέρη. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις, στις οποίες άλλο συστατικό φέρει την σημασιολογική κεφαλή και άλλο την κατηγοριακή και μορφολογική, καθώς, επίσης, μπορεί είτε να υπάρχουν δύο σημασιολογικές κεφαλές, είτε καμία. Εξάλλου, όπως θα δείξουμε παρακάτω, η παρουσία ή μη της κεφαλής εντός της δομής χωρίζει τα σύνθετα σε *ενδοκεντρικά* και *εξωκεντρικά* (βλ. §2.2 παρακάτω). Ας δούμε μερικά παραδείγματα από διάφορες περιπτώσεις σε διαφορετικές γλώσσες:

(2) α. $[high]_A [school]_N$ > $[high\ school]_N = a\ kind\ of\ school$

β. $[capo]_{N, masc, [+animate]} [stazione]_{N, fem, [-animate]}$ > $[capostazione]_{N, masc, [+animate]}$
(chief) (station) > (station master)

γ. $[\psi ar-]_{O, OY\Delta - \acute{o} -} [σουπα]_{O, \Theta HA}$ > $[\psi ar\acute{o}σουπα]_{O, AP\sigma}$ είδος σούπας

Αλλά:

³ Η έντονη γραφή υποδεικνύει το συστατικό – κεφαλή.

- δ. [testa]_{N, fem, [-animate]} [rasata]_{A, fem, [-anim]} > **il** [testa rasata]_{N, masc, [+animate]}
 (head) (shaved) > (skin head)
- ε. [relaciones]_{N, fem, plural, [-anim]} [públicas]_{A, fem, pl. [-anim]} > **el** [relaciones públicas]_{N, sing, masc, [+anim]}
 (σχέσεις) (δημόσιες) υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων

Η εκτενής μελέτη των γερμανικών γλωσσών, κυρίως της αγγλικής, οδήγησε τους DiSciullo & Williams (1987)⁴ στην διατύπωση της *Αρχής της δεξιόστροφης κεφαλής* (Right Hand Head Rule). Σύμφωνα με αυτήν, όλοι οι μορφολογικοί τύποι (κλιτοί, παράγωγοι και σύνθετοι) εμφανίζουν την κεφαλή στα δεξιά της δομής τους (π.χ. *lemon tree*). Η αρχή αυτή δεν φαίνεται να έχει καθολική ισχύ στις σύνθετες δομές. Παραδείγματα για το αντίθετο αποτελούν τα σύνθετα των λατινογενών γλωσσών, τα οποία συνήθως φέρουν την κεφαλή στα αριστερά:

- (3) α. Ιταλ. [pesce][cane] > [pescecane] = σκυλόψαρο
 β. Ισπ. [pel-]-i-[rojo] > [pelirrojo] = κοκκινομάλλης

Επομένως, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι υπάρχει παραμετροποίηση στη θέση της κεφαλής, ανάλογα με τα τυπολογικά χαρακτηριστικά της εκάστοτε γλώσσας.

Η αρχή της δεξιόστροφης κεφαλής φαίνεται σε γενικές γραμμές να εφαρμόζεται στα νεοελληνικά σύνθετα (π.χ. *ψαρ-ό-βαρκα*, *χαζ-ο-κόριτσο*) με εξαίρεση τα παρατακτικά (π.χ. *λαδ-ό-ξιδο*), αλλά και κάποιες άλλες δομές, οι οποίες εμφανίζουν ευελιξία ως προς την σειρά των συστατικών τους (π.χ. *πονοκέφαλος* ~ *κεφαλόπονος*).

2.2 Η μορφολογική δομή των σύνθετων

Τα σύνθετα της NE παρουσιάζουν μια δομή κατά βάση δυαδική. Τα δύο συστατικά μέρη μπορεί να είναι θέματα ή λέξεις, ενώ είναι δυνατόν το ίδιο θέμα να εμφανίζεται ως πρώτο ή δεύτερο συνθετικό (π.χ. *ασπρ-ό-μαυρος/μαυρ-ό-ασπρος*). Η παρουσία κλιτικού επιθήματος είναι

⁴ Όπως αναφέρουν οι Scalise & Fábregas (2010: 115).

υποχρεωτική, καθώς ολοκληρώνει μορφολογικά και φωνολογικά την λέξη. Στην σχετική βιβλιογραφία, λ.χ. Nespor & Ralli (1996), Ράλλη (2007), Revithiadou (1997), Νικολού (2008), έχουν προταθεί τρεις κύριοι τύποι μορφολογικής δομής για τα νεοελληνικά σύνθετα:

- (4) (α) [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ] [[φεγγαρ]_Θ – ό – [φωτ]_Θ – ο_{ΚΛΕ}]
 (β) [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ] [[ψαρ]_Θ – ο – [ταβέρνα]_Λ]
 (γ) [ΛΕΞΗ ΛΕΞΗ] [[ζώνη]_Λ [ασφαλείας]_Λ]

Οι τύποι (α) και (β) αποτελούν τα δύο βασικά είδη μονολεκτικής σύνθεσης, ενώ στον τρίτο ανήκουν τα λεγόμενα *πολυλεκτικά σύνθετα* της ΝΕ (βλ. μεταξύ άλλων Ράλλη 2007: 221). Η Ράλλη προτείνει και την λιγότερο παραγωγική δομή [ΛΕΞΗ ΘΕΜΑ] (π.χ. [κατω]_Λ-[σέντον]_Θ-ο_{ΚΛΕ}). Παράλληλα, έχουν εμφανιστεί διαφορετικές απόψεις για το ποια ακριβώς σύνθετα εντάσσονται στους δύο πρώτους τύπους.

Το δομικό σχήμα [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ] θεωρείται το πιο αμαρκάριστο και γι' αυτό το πιο παραγωγικό, καθώς η μορφολογική δομή της ΝΕ στηρίζεται στο θέμα/ρίζα, το δε σύνθετο με αυτή τη δομή οργανώνεται σε μια μορφολογική αλλά και φωνολογική λέξη (βλ. Νικολού 2008: 82). Στα σύνθετα αυτά εφαρμόζεται ένας ειδικός κανόνας τονισμού (*τονισμός σύνθεσης* για την Ράλλη 2007: 163), ο οποίος τοποθετεί τον τόνο στην τρίτη από το τέλος συλλαβή (νόμος της τρισυλλαβίας – ουδέτερος τόνος), ανεξάρτητα από τον τόνο που έχουν τα δύο συνθετικά μέρη, όταν εμφανίζονται ως αυτόνομες λέξεις. Σε αυτές τις περιπτώσεις, συνήθως, τα β' συνθετικά μετακινούν τον τόνο τους.

Σε αυτόν τον τύπο οι Nespor & Ralli (1996) και Ράλλη (2007) εντάσσουν όλα τα σύνθετα, τα οποία τονίζονται στην προπαραλήγουσα, ανεξάρτητα από το είδος του κλιτικού επιθήματος. Έτσι, το κλιτικό επίθημα μπορεί να είναι είτε διαφορετικό (πρδ. 5), είτε το ίδιο (πρδ. 6) με αυτό που φέρει το δεύτερο συστατικό, όταν χρησιμοποιείται ως ανεξάρτητη λέξη.

Σύνθετα του τύπου (α) [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ] με διαφορετικό κλιτικό επίθημα:

- (5) α. [ρυζ]_Θ – ό – [γαλ]_Θ – ο_{ΚΛΕ} < γάλα
 β. [αστραπ]_Θ – ό – [βροντ]_Θ – ο_{ΚΛΕ} < βροντή

Σύνθετα του τύπου (α) [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ] με διατήρηση του κλιτικού επιθήματος του β' συνθετικού:

- (6) α. [τυρ]_Θ – ό – [πιτ]_Θ – α_{ΚΛΕ} < πίτα
β. [ψαρ]_Θ – ό – [βαρκ]_Θ – α_{ΚΛΕ} < βάρκα

Ο δεύτερος τύπος [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ] – εξίσου παραγωγικός στην ΝΕ – αποτελείται από σύνθετα, των οποίων το β' συνθετικό είναι ολοκληρωμένη λέξη, τόσο φωνολογικά, όσο και μορφολογικά. Εκτός από το κλιτικό επίθημα που παραμένει το ίδιο, τα σύνθετα αυτά διατηρούν σταθερό τον τόνο που φέρει το β' συνθετικό ως ανεξάρτητη λέξη, καθώς ο τόνος του δεν μπορεί να απαλειφθεί σύμφωνα με την *Αρχή Διατήρησης της Δομής*⁵ (Ράλλη 2007: 165). Σύνθετα του τύπου (β) [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ]:

- (7) α. [πατατ]_Θ – ο – [σαλάτα]_Λ < σαλάτα
β. [κιτρινο]_Θ – ο – [πράσιнос]_Λ < πράσιнос

Τις δομές με δεύτερο συνθετικό προπαροξύτονη λέξη (π.χ. *λιμνοθάλασσα, κρεβατοκάμαρα*) η Ράλλη (2007: 165) τις εντάσσει στον τύπο [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ], εφαρμόζοντας το κριτήριο του τόνου. Όσον αφορά τα σύνθετα με β' συνθετικό ρηματικό παράγωγο (βλ. Ράλλη 2007: 167-172), τα περισσότερα διατηρούν τον τόνο του παράγωγου (π.χ. *σημαιοστολισμός* < στολισμός, *νεροκουβαλητής* < κουβαλητής), οπότε ανήκουν στον τύπο [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ], ενώ αυτά τα οποία διαφοροποιούνται και τονίζονται στην προπαραλήγουσα, ακολουθώντας τον τονισμό της σύνθεσης (π.χ. *συρματοπλέγμα* < πλέγμα, *θεονήστικος* < νηστικός), εντάσσονται στον τύπο [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ].

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό πως στην ανάλυση των Nespor & Ralli (1996) και Ράλλη (2007) το φωνολογικό κριτήριο του τόνου αποτελεί το κατεξοχήν κριτήριο για την μορφολογική/δομική ανάλυση των μονολεκτικών σύνθετων της ΝΕ.

⁵ Η *Αρχή Διατήρησης της Δομής* (Structure Preservation Principle, Emonds 1976) στο πλαίσιο της γενετικής γραμματικής σχετίζεται με τον περιορισμό στους μετασχηματιστικούς κανόνες να μην εισάγουν νέα στοιχεία στην επιφανειακή δομή που δεν υφίστανται στην βαθεία δομή.

Από την πλευρά τους οι Revithiadou (1997) και Νικολού (2008) υποστηρίζουν ότι οι σύνθετες δομές του παραδείγματος (6) αποτελούν ένα υβριδικό, ενδιάμεσο είδος σύνθεσης με δομή [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ]_{ΦΛ}.⁶ Τα σύνθετα δηλαδή αυτά, τονιζόμενα στην προπαραλήγουσα έχουν τη φωνολογική δομή του τύπου [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ], όμως, επειδή αποτελούν παράλληλα ολοκληρωμένες μορφολογικές λέξεις, έχουν την μορφολογική δομή του τύπου [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ]. Γι' αυτό το λόγο, τα κατατάσσουν ως υποκατηγορία του τύπου (β), δηλ. [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ] (βλ. Νικολού 2008: 46-47, 93-96). Στον πρώτο τύπο σύνθεσης, δηλ. [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ], ανήκουν μόνο τα σύνθετα με διαφορετική κατάληξη από εκείνη του β' συνθετικού (πρδ. 5) και τόνο στην προπαραλήγουσα. Έτσι, σύμφωνα με αυτήν την ανάλυση, σύνθετα όπως *πενκοδάσος* και *πενκόδαςος* εντάσσονται στον ίδιο μορφολογική τύπο αλλά σε διαφορετικό προσωδιακό, σε αντίθεση με τις Nespor & Ralli (1996) και Ράλλη (2007) που τα εντάσσουν σε δύο ξεχωριστούς τύπους.

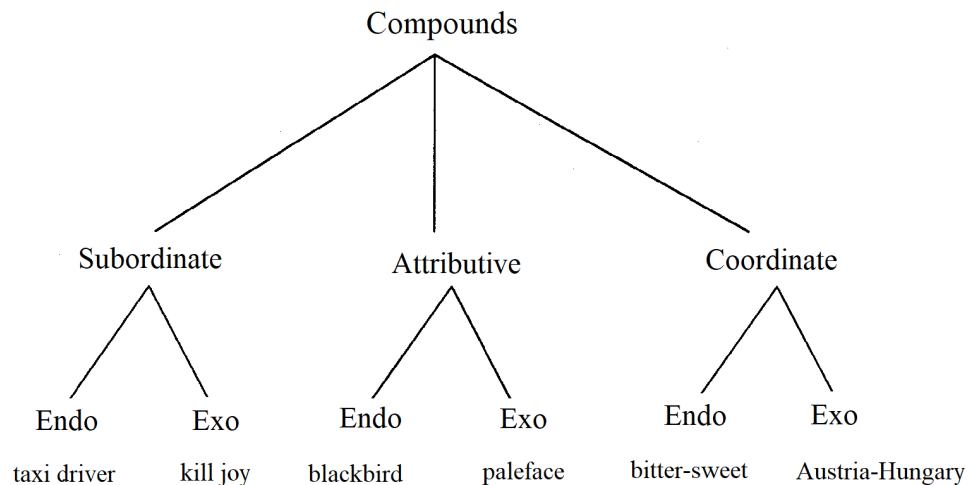
Τέλος, όσον αφορά τον τρίτο τύπο σύνθεσης [ΛΕΞΗ ΛΕΞΗ], ο σχηματισμός των σύνθετων πραγματοποιείται με την συνένωση δύο φωνολογικά και μορφολογικά ανεξάρτητων λέξεων. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν τα λεγόμενα *πολυλεκτικά ή αναλυτικά σύνθετα* (multi-word compounds, βλ. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1996 μεταξύ άλλων), η μορφολογική και συντακτική συμπεριφορά των οποίων δεν θα μας απασχολήσει σε αυτή την εργασία.

2.3 Τυπολογία και κατηγορίες σύνθετων

Η ταξινόμηση των σύνθετων σε διαγλωσσικό επίπεδο είναι ένα δύσκολο έργο. Ο μεγάλος βαθμός παραμετροποίησης των γλωσσών και η εξ αυτού ανομοιογένεια, αλλά συχνά και η μίξη των κριτηρίων ταξινόμησης που υιοθετούνται, καθιστούν δύσκολη την σύγκριση των διαφόρων τύπων σύνθετων. Σε μια προσπάθεια να ξεπεραστούν αυτά τα προβλήματα οι Scalise & Bisetto (2009: 64) προτείνουν ένα σχήμα ταξινόμησης (σχ. 8) που έχει την πρόθεση να καταστεί καθολικό.

⁶ ΦΛ= Φωνολογική Λέξη

(8)

Η ταξινόμηση αυτή βασίζεται στον συνδυασμό δύο συνεπών κριτηρίων και διακρίνει δύο επίπεδα ανάλυσης, αντιστοίχως προς αυτά τα δύο βασικά κριτήρια. Στο πρώτο επίπεδο, ανάλογα με το είδος της γραμματικής σχέσης που υφίσταται ανάμεσα στα δύο συνθετικά μέρη, οι δομές διαχωρίζονται σε τρεις πρωταρχικούς τύπους (υποτακτικά, με σχέση απόδοσης ιδιότητας, παρατακτικά). Στην συνέχεια, ανάλογα με την παρουσία ή απουσία της κεφαλής στο εσωτερικό της δομής τους, οι τρεις αυτοί τύποι διαχωρίζονται, σε δεύτερο επίπεδο, σε ενδοκεντρικούς και εξωκεντρικούς.

Αναλυτικότερα, σε σχέση με το πρώτο κριτήριο, οι Scalise & Bisetto (2009: 63) πιστεύουν πως η ιδιαιτερότητα των σύνθετων έγκειται στις εσωτερικές – συντακτικές σχέσεις μεταξύ των συνθετικών τους μερών. Αυτό, λοιπόν, το κριτήριο είναι το πιο βασικό και πρέπει να διαχωριστεί από τα υπόλοιπα, τα οποία μπορούν να τεθούν μετά το γραμματικό επίπεδο ταξινόμησης. Κατά τους δύο ερευνητές, η γραμματική αυτή σχέση παραμένει ακόμα και όταν η κεφαλή βρίσκεται εκτός της δομής, όπως συμβαίνει στα εξωκεντρικά σύνθετα (βλ. παρακάτω). Έτσι, σε σχέση με αυτό το κριτήριο τα σύνθετα χωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

α) *subordinate* (υποτακτικά), όταν τα δύο συνθετικά μέρη δημιουργούν μια γραμματική σχέση, η οποία προσομοιάζει με αυτήν της «κεφαλής – συμπληρώματος» (relation of “complementation” - δίκην συμπληρώματος). Η σχέση αυτή είναι περισσότερο εμφανής στην

περίπτωση των ρηματικών σύνθετων (π.χ. *αφισκοκολλώ* < κολλώ αφίσεις), αλλά και στην περίπτωση των σύνθετων με β' συνθετικό ρηματικό παράγωγο (π.χ. *λεμονοστίφτης* < στίβει λεμόνια). Μια παρόμοια σχέση, υποστηρίζουν οι Scalise & Bisetto, μπορεί να αναπτυχθεί και μεταξύ σύνθετων με α' και β' συνθετικό ουσιαστικό (π.χ. *νυχτοπούλι* < πουλί της νύχτας).

β) *attributive* (επιθετικά ή με σχέση απόδοσης ιδιότητας). Στον τύπο αυτό, η μη κεφαλή φέρει ένα χαρακτηριστικό/ιδιότητα της κεφαλής (π.χ. *κοκκινόχωμα* < κόκκινο χόμα, *χαζοκόριτσο* < χαζό κορίτσι).

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα υποτακτικά και τα επιθετικά σε πολλές ταξινομήσεις, μεταξύ των άλλων και της Ράλλη (2007: 79-80), συνιστούν μια ενιαία κατηγορία με τον όρο *προσδιοριστικά* (determinatives), ενίοτε δε χαρακτηρίζονται και με τον σανσκριτικό όρο *tatpuruṣha*. Στην περίπτωση της ΝΕ, θα λέγαμε ότι για τα ονοματικά σύνθετα ο όρος *προσδιοριστικά* ταιριάζει περισσότερο, καθώς η μη κεφαλή παίζει έναν ρόλο γενικά προσδιοριστικό και μπορεί να ερμηνευθεί είτε με γενική – ονοματικό προσδιορισμό (π.χ. γενική κτητική), είτε με επιθετικό προσδιορισμό, είτε με κάποια προθετική φράση (π.χ. *ψαρόβαρκα* < βάρκα του ψαρά ή βάρκα για ψάρεμα, *χαρτοσακούλα* < σακούλα από χαρτί, *χρυσόσκονη* < χρυσή σκόνη).

γ) *coordinate* (παρατακτικά), που αναφέρονται συχνά και με τον σανσκριτικό όρο *dvandva* (δηλ. δυο-δυο, ζεύγος). Στον τύπο αυτό, τα δύο συστατικά παρατίθενται το ένα δίπλα στο άλλο, χωρίς το ένα να προσδιορίζει το άλλο (π.χ. *αλατοπίπερο* < αλάτι και πιπέρι, *ανεβοκατεβαίνω* < ανεβαίνω και κατεβαίνω). Η έννοια της παράταξης δηλώνει εδώ την λογική συνένωση (με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο *και*) δυο σημασιολογικά και γραμματικά ισοδύναμων στοιχείων. Το γεγονός αυτό κάνει τους Scalise & Bisetto (2009: 65) να υποστηρίζουν την ύπαρξη δύο κεφαλών – σημασιολογικών, τουλάχιστον – μέσα στα σύνθετα, παρόλο που ένα από τα δύο συστατικά φέρει τις γραμματικές πληροφορίες, δηλαδή γένος, αριθμό κλπ. Έτσι εξηγείται, άλλωστε, γιατί τέτοιου είδους δομές αποτελούνται από στοιχεία της ίδιας γραμματικής κατηγορίας, είναι, δηλαδή, συνδυασμοί δύο ουσιαστικών ή δύο επιθέτων ή δύο ρημάτων (π.χ. *λαδόξιδο* [O-O], *γλυκόξινος* [E-E], *αναβοσβήνω* [P-P]).

Αναφορικά με την σειρά των συστατικών, αν και υπάρχουν παραδείγματα, κυρίως στα επιθετικά παρατακτικά, όπου η σειρά είναι σχετικά ελεύθερη (π.χ. *μακρόστενος/στενόμακρος*, *πρασινοκίτρινος/κιτρινοπράσινος*), δεν ισχύει το ίδιο για την πλειοψηφία των ονοματικών και ρηματικών. Εκεί, η σειρά είναι συνήθως προκαθορισμένη και κάθε αλλαγή οδηγεί σε

αντιγραμματικότητα (π.χ. φαγοπότι/*ποτόφαγο, μπαινοβγαίνω/*βγαινομπαίνω). Κατά την Αναστασιάδη – Συμεωνίδη (1996: 108), είναι πραγματολογικοί οι λόγοι που επιβάλλουν την προτίμηση για μια καθορισμένη σειρά, προηγείται δηλαδή το συστατικό που παραπέμπει εξωγλωσσικά σε ό,τι θεωρείται πιο σημαντικό, πιο λογικό ή προηγείται χρονικά (π.χ. αστραπόβροντο, ανοιγοκλείνω). Η ΝΕ εμφανίζει παραγωγικότητα στο σχηματισμό όχι μόνο ονοματικών και επιθετικών, αλλά και ρηματικών παρατακτικών, κάτι που είναι σπάνιο στις άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες.

Το δεύτερο κριτήριο ταξινόμησης των Scalise & Bisetto σχετίζεται, όπως ειπώθηκε, με την ύπαρξη ή μη της κεφαλής εντός του σύνθετου. Τα σύνθετα, στα οποία η κεφαλή εντοπίζεται σε ένα από τα δύο συστατικά μέρη, ονομάζονται *ενδοκεντρικά* (endocentric). Τα ενδοκεντρικά αποτελούν την πλειονότητα των σύνθετων στις περισσότερες γλώσσες, ίσως λόγω της σημασιολογικής διαφάνειας που επιφέρει η παρουσία της κεφαλής στο εσωτερικό της δομής. Υπάρχει όμως η περίπτωση η κεφαλή να μην απαντά σε κανένα από τα δύο συνθετικά μέρη. Τα σύνθετα αυτά ονομάζονται *εξωκεντρικά* (exocentric) (π.χ. μεγαλόκαρδος, ανοιχτοχέρης, καλότυχος).

Η ΝΕ παρουσιάζει μεγάλη παραγωγικότητα σε εξωκεντρικά σύνθετα με βασική σημασία την κτήση, π.χ. *μεγαλόκαρδος* (αυτός που έχει μεγάλη καρδιά) κλπ. Πολλές φορές η σημασία προκύπτει με σημασιολογική μεταφορά ή μετωνυμία, π.χ. *γαλαζοαίματος, θερμόαιμος*. Η έννοια της κτήσης είναι πολύ χαρακτηριστική στα εξωκεντρικά σύνθετα, τα οποία απαντώνται και με τον σανσκριτικό όρο *bahuvrīhi* (αυτός που έχει πολύ ρύζι). Ο τύπος *bahuvrīhi* αναφέρεται στα εξωκεντρικά κτητικά σύνθετα.

Σε σχέση με τον τριμερή διαχωρισμό της κεφαλής (κατηγοριακή, σημασιολογική, μορφολογική) που προτείνουν οι Scalise & Fábregas (βλ. παραπάνω) και τη σχέση του με τις έννοιες της ενδοκεντρικότητας/εξωκεντρικότητας, οι ίδιοι υποστηρίζουν ότι στα ενδοκεντρικά σύνθετα η κατηγοριακή και η σημασιολογική κεφαλή συμπίπτουν, ενώ στην αντίθετη περίπτωση τα σύνθετα είναι εξωκεντρικά, με την σημασιολογική, τουλάχιστον, κεφαλή εκτός της δομής. Εδώ, πρέπει να επισημάνουμε ότι η έννοια της εξωκεντρικότητας εγείρει διαφορετικές απόψεις ως προς την φύση της, με αποτέλεσμα να αμφισβητείται ακόμα και η ύπαρξη εξωκεντρικών σύνθετων, καθώς υπάρχουν απόψεις (βλ. Coseriu 1977: 50) που υποστηρίζουν ότι τα εξωκεντρικά σύνθετα είναι απλές μετωνυμίες ή συνεκδοχές, και ότι όλες οι σύνθετες δομές είναι ενδοκεντρικές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στη διεθνή βιβλιογραφία, κυρίως στην αγγλοσαξωνική, έχει επικρατήσει η διάκριση μεταξύ *synthetic/deverbal* vs. *root/primary* compounds (*συνθετικά* vs. *ριζικά* σύνθετα). Με τον όρο *συνθετικά* ή αλλιώς *ρηματικά σύνθετα* (ΡΣ), εννοούνται οι δομές που φέρουν ως κεφαλή ένα ρήμα ή ρηματικό παράγωγο, π.χ. *αφισκοκολλώ*, *σημαιοστολισμός*, *λιθόστρωτος*, αγγλ. π.χ. *taxi driver*, *book seller* κλπ. Σε αυτού του είδους τις δομές την θέση της μη κεφαλής καταλαμβάνει ένα θεματικό όρισμα του ρήματος βάσης, π.χ. *καρδιοκατακτητής* < κατακτά καρδιές. Τα *ριζικά* σύνθετα ορίζονται αρνητικά ως προς τα πρώτα, είναι, δηλαδή, αυτά που δεν περιέχουν ρήμα ή ρηματικό παράγωγο σε θέση κεφαλής, π.χ. *coffee cup* κλπ.

Τέλος, οι βασικές γραμματικές κατηγορίες, στις οποίες ανήκουν οι σύνθετες δομές στην ΝΕ, είναι τα ουσιαστικά, τα επίθετα και τα ρήματα. Τα ονοματικά σύνθετα απαντούν κυρίως με τις δομές: α) Ουσιαστικό-Ουσιαστικό [Ο-Ο], π.χ. *ρυζόγαλο*, *ανεμόμυλος*, β) Επίθετο-Ουσιαστικό [Ε-Ο], π.χ. *λευκόχρυσος*, *αγριόγατα*. Στα επιθετικά σύνθετα (στην κατηγορία αυτή ανήκουν και οι παθητικές μετοχές σε *-μενος*) παρατηρούμε συνδυασμούς: α) Επιθέτων με Επίθετα [Ε-Ε], π.χ. *γλυκόξινος*, *γαλαζοπράσινος*, β) Ουσιαστικών με Επίθετα [Ο-Ε], π.χ. *ηλιοκαμένος*, *καραβοτσακισμένος* και γ) Επιρρημάτων με Επίθετα [Επιρ-Ε], π.χ. *πυκνογραμμένος*, *κακομαθημένος*. Όσον αφορά τα ρηματικά σύνθετα, παρατηρούνται οι ακολουθίες: α) Ουσιαστικό-Ρήμα [Ο-Ρ], π.χ. *χαρτοπαίζω*, *θαλασσοπνίγομαι*, β) Επίρρημα-Ρήμα [Επιρ-Ρ], π.χ. *στραβοπατώ*, *πισωγυρίζω*, γ) Ρήμα-Ρήμα [Ρ-Ρ], π.χ. *αναβροσβήνω*, *πηγαινοέρχομαι*.

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρήσαμε να καταγράψουμε βασικές θεωρητικές έννοιες που αφορούν το φαινόμενο της σύνθεσης σε συνδυασμό με την περιγραφή και τα τυπολογικά χαρακτηριστικά των νεοελληνικών σύνθετων. Στο επόμενο, θα ακολουθήσει η περιγραφή του θεωρητικού μοντέλου της ΚΜ, πάνω στο οποίο θα βασιστεί η ανάλυσή μας για τα σύνθετα της ΝΕ.

3 Κατανεμημένη Μορφολογία

3.1 Γενικό περίγραμμα και υποθέσεις

Η *Κατανεμημένη Μορφολογία* (ΚΜ) είναι ένα θεωρητικό πλαίσιο μορφολογικής και συντακτικής ανάλυσης, στο οποίο ο σχηματισμός των λέξεων είναι πρωτίστως μια συντακτική διαδικασία. Εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90 μέσα από τα άρθρα των Halle και Marantz (1993,

1997). Η θεωρία προτείνει μια αρχιτεκτονική της γραμματικής, στην οποία υφίσταται μόνο ένας γενετικός μηχανισμός, ο συντακτικός τομέας της γραμματικής. Ο μηχανισμός αυτός παράγει από ένα σύνολο πρωταρχικών μονάδων (primitives), με τον ίδιο τρόπο (δηλ. μέσω των ίδιων γενικών μηχανισμών), όλους τους σύνθετους γλωσσικούς τύπους, δηλαδή λέξεις και φράσεις. Με αυτόν τον τρόπο έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την θεωρία του Λεξικαλισμού και την βασική λεξικαλιστική υπόθεση⁷ ότι υπάρχουν δυο γενετικά συστήματα, ένα για την παραγωγή των λέξεων (Λεξικό) και ένα άλλο για την παραγωγή των φράσεων (Σύνταξη). Η ΚΜ δεν αποδέχεται την ύπαρξη ενός γενετικού/υπολογιστικού Λεξικού, στο οποίο να λαμβάνουν χώρα εσωτερικές διαδικασίες (παραγωγής, σύνθεσης και κλίσης), οι οποίες παράγουν εσωτερικά σύνθετες λέξεις, αόρατες από την σύνταξη, έτοιμες προς εισαγωγή στην συντακτική παραγωγή.

Από την άλλη πλευρά, τα λεξικά τεμάχια σε αυτό το πλαίσιο δεν κατέχουν αυτόνομη υπόσταση ως σωσσυρικά σημεία, δηλ. ως αναπόσπαστοι συνδυασμοί ήχου και σημασίας, τα οποία αποθηκεύονται στο Λεξικό. Οι λειτουργίες, με τις οποίες είναι επιφορτισμένο το Λεξικό στις λεξικαλιστικές θεωρίες, εδώ διαχωρίζονται και *κατανέμονται* σε διαφορετικούς τομείς της γραμματικής. Η παραδοχή αυτή, άλλωστε, έδωσε στο μοντέλο το όνομά του – *Κατανεμημένη Μορφολογία*.

Σε μια προσπάθεια να δώσουμε το στίγμα της θεωρίας μέσα στο ομολογουμένως μεγάλο φάσμα των θεωρητικών προσεγγίσεων μορφολογικής ανάλυσης, θα λέγαμε ότι η ΚΜ ανήκει στα μη λεξικαλιστικά, συντακτικοκεντρικά, τεμαχιακά (piece-based) και πραγματωσιακά (realizational) μοντέλα, αποδέχεται και αλληλεπιδρά με το θεωρητικό μοντέλο του μινιμαλιστικού προγράμματος (Chomsky 1995 κ. εξ.), στηριζόμενη σε τρεις βασικές υποθέσεις (Harley & Noyer 1999: 3):

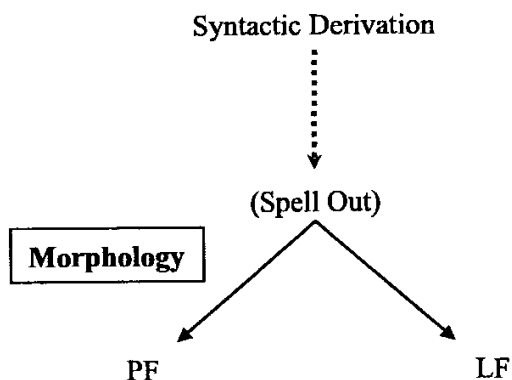
- 1) Syntax – all – the – way – down (Σύνταξη παντού)
- 2) Late Insertion / Realization (Καθυστερημένη Εισαγωγή / Πραγμάτωση)
- 3) Underspecification (Υποπροσδιορισμός)

Από μια ευρύτερη σκοπιά, η ΚΜ αντιπροσωπεύει μια σειρά από υποθέσεις για τις διεπιδράσεις μεταξύ των διαφόρων τομέων της γραμματικής, όπου η Μορφολογία αναπαρίσταται ως

⁷ Βλ. Di Sciullo & Williams 1987)

διεπίπεδο (interface) μεταξύ Σύνταξης και Φωνολογίας, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (σχ. 9):

(9) Η Γραμματική

Στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τις τρεις βασικές υποθέσεις, δίνοντας μια συνοπτική περιγραφή του μοντέλου.

3.2 Η Δομή της αρχιτεκτονικής του μοντέλου

3.2.1 Οι αρχέτυποι του γραμματικού υπολογιστικού συστήματος

Το υπολογιστικό σύστημα της γραμματικής (δηλ. η σύνταξη) λειτουργεί με αφηρημένα σύνολα από μορφοσυντακτικά/σημασιολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία καθορίζονται από την Καθολική Γραμματική, καθώς και από τους περιορισμούς που μπορεί να επιβάλλουν επάνω τους οι αρχές της κάθε γλώσσας (Marantz 1997: 2). Αυτά τα πρωτοτυπικά στοιχεία (primitives), τα οποία η ΚΜ ονομάζει *μορφήματα*, αποτελούν συντακτικά «αντικείμενα» δηλ. τερματικούς κόμβους σε συντακτικές προβολές, οργανώνονται δε σε μία λίστα, την οποία αρχικά ο Marantz ονόμασε *narrow/pure Lexicon* (Λεξικό υπό την καθαρή έννοια) (βλ. Marantz 1997), αργότερα οι Embick & Noyer (2007: 301) την ονόμασαν *Syntactic Terminals* (Τερματικοί Κόμβοι) και εμείς

εδώ θα την ονομάσουμε απλώς Λίστα 1. Ανάλογα με το είδος των χαρακτηριστικών που περιέχονται, η λίστα αυτή χωρίζεται σε:

α) δέσμες από σημασιοσυντακτικά χαρακτηριστικά ή αλλιώς *αφηρημένα μορφήματα* (abstract morphemes) (βλ. Embick & Noyer 2007: 295), τα οποία παρέχονται από την Καθολική Γραμματική και έχουν ως κύριο χαρακτηριστικό την απουσία φωνολογικού περιεχομένου, π.χ. [\pm πληθ], [\pm παρελθόν], [\pm οριστικό] κλπ. Είναι οι γνωστές λειτουργικές κατηγορίες της σύνταξης.

β) *Roots* (ρίζες), π.χ. $\sqrt{\text{NOM}}$, $\sqrt{\text{GAT}}$, κλπ. Στα πλαίσια της θεωρίας, οι ρίζες θεωρούνται δομικές μονάδες υποπροσδιορισμένες ως προς την συντακτική τους κατηγορία (category-less), δηλαδή χωρίς γραμματικά χαρακτηριστικά, οι οποίες δεν μπορούν να σταθούν ως ανεξάρτητοι μορφολογικοί τύποι. Υιοθετείται, λοιπόν, η υπόθεση εργασίας – κρίσιμης σημασίας για όλο το μοντέλο – ότι οι ρίζες κατηγοριοποιούνται, αφού συγχωνευθούν (Merge) με κάποιους κατηγοριοποιητές (categorizers), δηλ. κεφαλές λειτουργικών κατηγοριών, π.χ. (v^0 , n^0 , a^0), που θα τους αποδώσουν το κατηγοριακό χαρακτηριστικό, π.χ. [+ρήμα], ή [+ουσιαστικό], ή [+ επίθετο] κλπ, και με αυτόν τον τρόπο (δηλ. ως σύνθετες κεφαλές) εμφανίζονται στο τέλος της παραγωγής ως μέλη των λεγόμενων λεξικών κατηγοριών, π.χ. ουσιαστικά, ρήματα, επίθετα, κλπ (βλ. Embick- Noyer 2007: 295).⁸ Έτσι, και οι πιο «απλές» λέξεις από τις ανοιχτές λεξικές κατηγορίες κρύβουν μέσα τους εσωτερική συντακτική δομή (π.χ. η ρίζα $\sqrt{\text{graf}}$ μπορεί να εμφανιστεί είτε ως ουσιαστικό (*γραφή*) με την δομή [n [$\sqrt{\sqrt{\text{graf}}}$] n]], ή ως ρήμα (*γράφω*) με την δομή [v [$\sqrt{\sqrt{\text{graf}}}$] v]].

Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει μεγάλη συζήτηση και διαφορετικές απόψεις γύρω από τα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες των ριζών ως συντακτικών στοιχείων. Οι Marantz (2001), Embick & Noyer (2007), Embick (2010), μεταξύ άλλων, υποστηρίζουν ότι οι ρίζες φέρουν εγγενώς φωνολογικές πληροφορίες, καθώς και κάποιο σημασιολογικό/οντολογικό περιεχόμενο, αποκτούν όμως πλήρεις και διαφορετικές/μοναδικές σημασίες ανάλογα με το συντακτικό περιβάλλον, στο οποίο θα βρεθούν, δηλαδή με ποιούς κατηγοριοποιητές ή άλλους παράγοντες. Λόγου χάριν, μια ρίζα του τύπου $\sqrt{\text{CEIVE}}$ έχει μια μη συνθετική σημασία, η οποία εξαρτάται σχεδόν εξ ολοκλήρου από το περιβάλλον, π.χ. *con-ceive*, *de-ceive*, *re-ceive* κλπ.

⁸ Σημειώτεον ότι οι κατηγοριοποιητές μπορούν επίσης να αλλάξουν γραμματική κατηγορία ενός ήδη κατηγοριοποιημένου στοιχείου, το οποίο παράγεται στην θέση του συμπληρώματός τους. Με αυτόν τον τρόπο παράγονται λχ. οι παθητικές μετοχές, τα ρηματικά επίθετα και ουσιαστικά.

Η Harley (2014: 225-226), από την άλλη πλευρά, ισχυρίζεται ότι σε αυτή την λίστα οι ρίζες είναι συντακτικές μονάδες χωρίς σημασιολογικό φορτίο και φωνολογικά χαρακτηριστικά και, εφορμώντας από τις απόψεις των Pfau (2009) και Acquavina (2008),⁹ υποστηρίζει ότι φέρουν κάποιους διαφοροποιητικούς δείκτες (indices/numerical address), π.χ. $\sqrt{279}$, $\sqrt{456}$, οι οποίοι λειτουργούν ως σύνδεσμοι σε μια σειρά από οδηγίες για την μοναδική ερμηνεία τους στον σημασιολογικό και φωνολογικό τομέα.

Όπως και να έχει, αυτά τα πρωτογενή τερματικά στοιχεία (Syntactic Terminals), τα οποία η ΚΜ θεωρεί «τεμάχια» (*pieces*), συνδυάζονται σε όλο και μεγαλύτερες ιεραρχικές δομές μέσω των γενικών μηχανισμών του μιμητιστικού θεωρητικού μοντέλου (Merge, Agree, Move), μέχρι την στιγμή που λαμβάνει χώρα το *Σημείο Εκφώνησης* (spell-out). Εκεί, η παραγωγή χωρίζεται και στέλνεται προς ερμηνεία στα διεπίπεδα της *Φωνητικής* (Phonetic Form, PF) και της *Λογικής Μορφής* (Logical Form, LF)¹⁰ (βλ. Σχ. 2).

3.2.2 Διαδικασίες μετά την Εκφώνηση (spell – out)

Κατά την πορεία της δομής στον φωνολογικό τομέα (PF) λαμβάνουν χώρα καθαρά μορφολογικές διαδικασίες ή, καλύτερα, μορφοφωνολογικές, σε κάθε περίπτωση μετασυντακτικές, π.χ. impoverishment (απομείωση), fission (διάσπαση), fusion (συγχώνευση), morphological merger (συνένωση) κ.ά., έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί η γραμμικοποίηση (*linearization*)¹¹ των στοιχείων και τελικά η παραχθείσα δομή να λάβει την φωνολογική της πραγμάτωση, υπακούοντας στους περιορισμούς της φωνολογικής επεξεργασίας. Χρησιμοποιείται ο όρος *Μορφολογία* (Morphology) ή *μορφολογική δομή* (morphological structure), για να περιγράψει τις λειτουργίες αυτού του σταδίου (Embick & Noyer 2007: 293).

Οι μορφολογικές διαδικασίες είναι δυνατόν να τροποποιήσουν την αρχική συντακτική δομή με συγκεκριμένους, καλά οργανωμένους και σε κάθε περίπτωση περιορισμένους τρόπους, πυροδοτώντας με αυτόν τον τρόπο την έλλειψη ισομορφισμού μεταξύ συντακτικής παραγωγής και φωνολογικής αναπαράστασης. Μερικά παραδείγματα μορφολογικών διεργασιών:

⁹ Για μια επισκόπηση όλων των απόψεων βλ. Panagiotidis 2015.

¹⁰ Στην εργασία θα χρησιμοποιηθεί και η παραδοσιακή ορολογία δηλ. οι όροι *Φωνολογικός* και *Λογικός Τομέας* χωρίς διαφορά.

¹¹ Βέβαια, η διαδικασία της γραμμικοποίησης δεν εξαντλείται στις μορφολογικές διαδικασίες, καθώς περιλαμβάνει και άλλου τύπου φωνολογικές διεπιδράσεις.

α) ανακατανομή κόμβων μέσω διαδικασιών μετακίνησης και προσάρτησης. Ένα παράδειγμα είναι ο μηχανισμός *morphological merger*,¹² ο οποίος, λειτουργώντας παρόμοια με την διαδικασία της μετακίνησης κεφαλής στην σύνταξη, αναδιοργανώνει δύο ανεξάρτητους, αλλά δομικά γειτονικούς κόμβους σε έναν σύνθετο, διατηρώντας την ανεξαρτησία τους. Έτσι, κατά την διαδικασία της *Λεξιλογικής Εισαγωγής* (Vocabulary Insertion, βλ. αμέσως παρακάτω) εισέρχονται δύο φωνητικά τεμάχια στον νέο παραγόμενο κόμβο.

β) προσθήκη τερματικών κόμβων και κατ' επέκταση χαρακτηριστικών. Για παράδειγμα, οι Halle & Marantz (1993: 115) υποστηρίζουν ότι η συμφωνία ρήματος – υποκειμένου ικανοποιείται σε πολλές γλώσσες με την προσάρτηση ενός μορφήματος Συμφωνίας πάνω στον κόμβο του Χρόνου.¹³ Μία ειδική περίπτωση προσθήκης θα μπορούσε να θεωρηθεί και η διάσπαση (*fission*) (Bobaljik 2015: 18), όπου ένας τερματικός κόμβος είναι δυνατόν να χωριστεί σε δύο ή περισσότερους, επιτρέποντας την εισαγωγή περισσότερων του ενός φωνολογικών τεμαχίων κατά την Λεξιλογική Εισαγωγή, όπως π.χ. η διάσπαση της Συμφωνίας σε ένα, δύο ή τρία τεμάχια που μπορεί να εμφανιστούν είτε ως προθήματα, είτε ως επιθήματα σε γλώσσες όπως η Tamazight Berber (Harley & Noyer 1999: 6).

γ) αδελφοί τερματικοί κόμβοι μπορεί να συγχωνευθούν (*fusion*) σε έναν, μειώνοντας τον αριθμό των εισαγόμενων φωνολογικών τεμαχίων. Για παράδειγμα, στο σύστημα των καταλήξεων του ρήματος της ελληνικής δηλώνεται συγχωνευτικά η Συμφωνία του Υποκειμένου σε συνδυασμό με την Κλίση/Χρόνο και σε ορισμένες περιπτώσεις και την Φωνή.

δ) διαγραφή χαρακτηριστικών σε συγκεκριμένο περιβάλλον άλλων χαρακτηριστικών (*impoverishment rules*). Η διαγραφή είναι δυνατόν να προκαλέσει την εισαγωγή λιγότερο μαρκαρισμένων χαρακτηριστικών. Για παράδειγμα, στην ισπανική η συνεμφάνιση των κλιτικών τρίτου προσώπου δοτικής και αιτιατικής **le lo* είναι απαγορευτική και στην θέση του κλιτικού της δοτικής *le* εισέρχεται το πιο γενικό *se* δηλ. *se lo* (Bonet 1991:153 – 157).

Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές οι μορφολογικές διαδικασίες σε καμία περίπτωση δεν αλλάζουν την βασική υπόθεση του μοντέλου περί διαφάνειας σύνταξης – μορφολογίας (Syntax – all – the – way – down), καθώς αποτελούν απλές αναπροσαρμογές της βασικής παραγωγής της σύνταξης, προκειμένου να ικανοποιηθούν προϋποθέσεις καλού σχηματισμού στον φωνολογικό

¹² Βλ. Embick & Noyer (2001) για περισσότερες λεπτομέρειες.

¹³ Χαρακτηριστικά όπως αυτά της Συμφωνίας, ή επίσης της κλιτικής τάξης, τα θεματικά φωνήεντα στα ρήματα, κ.ά. που δεν μετέχουν στην συντακτική παραγωγή, προστίθενται κατόπιν και δεν παίζουν ρόλο στην σημασιολογική ερμηνεία, στην ΚΜ καλούνται *dissociated morphemes* (Harley & Noyer 1999: 5).

τομέα, σε επίπεδο συγκεκριμένης, κάθε φορά, γλώσσας (βλ. Embick & Noyer 2007: 304-305). Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η Μορφολογία στην ΚΜ κυβερνά, τρόπον τινά, την σχέση μεταξύ συντακτικής παραγωγής και φωνολογικών αναπαραστάσεων.

Μετά το πέρας των μορφολογικών διεργασιών, λαμβάνει χώρα η *φωνολογική πραγμάτωση* (*Realization*) των τερματικών μονάδων της σύνταξης στον φωνολογικό τομέα, η οποία καθορίζεται από ένα μηχανισμό που ονομάζεται *Vocabulary Insertion* (Λεξιλογική Εισαγωγή). Ως εκ τούτου, η ΚΜ, σε συμφωνία με την θεωρία του διαχωρισμού (*separation theory*),¹⁴ προκρίνει την καθυστερημένη, δηλ. μετασυντακτική εισαγωγή (*Late Insertion*)¹⁵ των φωνολογικών χαρακτηριστικών στα αφηρημένα μορφήματα.¹⁶ Ο μηχανισμός αυτός έχει πρόσβαση σε μία δεύτερη Λίστα τεμαχίων, το *Λεξιλόγιο* (*Vocabulary*), η οποία συσχετίζει τις γραμματικές πληροφορίες των συντακτικών μονάδων με φωνολογικούς τύπους. Τα τεμάχια του Λεξιλογίου (*Vocabulary Items*, *VI*s), στα οποία πολλές φορές αποδίδεται ο όρος *phonological exponents*, αποτελούν στην ουσία ζεύγη φωνολογικών αναπαραστάσεων σε συνδυασμό με μορφοσυντακτικές πληροφορίες σχετικά με τον τόπο εισαγωγής τους. Σχηματικά ένα λεξιλογικό τεμάχιο (*VI*) παίρνει την μορφή:

(10)	[α β γ]	/ X /
	Μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά	φωνολογικός τύπος
	[+1, +πληθ, + ονομαστική]	/emɪs/

Αυτά τα φωνολογικά στοιχεία (*VI*s) έχουν ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό: μπορεί να είναι *υποπροσδιορισμένα* σε σχέση με τα μορφοσυντακτικά χαρακτηριστικά του κόμβου που πραγματώνουν. Για παράδειγμα, το αγγλικό ρήμα *sink* είναι υποπροσδιορισμένο σε σχέση με την διαφοροποίηση μεταξύ μεταβατικού και αμετάβατου, αν και αυτή η διαφοροποίηση υφίσταται στον συντακτικό τομέα. Με άλλα λόγια, ένα λεξιλογικό τεμάχιο (*VI*) είναι δυνατόν να μεταφέρει ένα υποσύνολο των γραμματικών χαρακτηριστικών του τερματικού κόμβου που πραγματώνει, σε καμία περίπτωση όμως δεν μπορεί να περιέχει περισσότερα ή χαρακτηριστικά που έρχονται σε σύγκρουση με αυτά του κόμβου.

¹⁴ Σχετίζεται με την υπόθεση ότι οι μηχανισμοί της σημασιοσυντακτικής παραγωγής σύνθετων γλωσσικών τύπων είναι ξεχωριστοί, πρότεροι και όχι απαραίτητα σε ένα προς ένα αντιστοιχία με τους μηχανισμούς φωνολογικής έκφρασης των τύπων αυτών.

¹⁵ Σε αντίθεση με την πρόωμη, προσυντακτική εισαγωγή, χαρακτηριστική των Λεξικαλιστικών θεωριών.

¹⁶ Όσον αφορά την Καθυστερημένη Εισαγωγή των ριζών, όπως είδαμε, εκφράζονται διαφορετικές απόψεις.

Ένα πολύ γνωστό παράδειγμα υποπροσδιορισμού παρέχεται από την κλίση του ενεστώτα της αγγλικής, όπου υπάρχουν δύο μόνο τεμάχια (VIs) για να ικανοποιήσουν τον κόμβο της κλίσης:

(11) α.	[3 SG, PRES]	↔	-s
β.	[PRES]	↔	∅

Κατά την διάρκεια της Λεξιλογικής Εισαγωγής και ακριβώς λόγω του υποπροσδιορισμού, αρκετά φωνολογικά τεμάχια τυχαίνει να είναι συμβατά με τα χαρακτηριστικά του κάθε κόμβου. Αυτά βρίσκονται σε ανταγωνισμό μεταξύ τους, με αυτό που παρουσιάζει την μεγαλύτερη εξειδίκευση – φέρει τα περισσότερα χαρακτηριστικά – να κερδίζει τον ανταγωνισμό, προηγούμενο στην σειρά καταχώρησης, εμποδίζοντας (blocking) τα υπόλοιπα να εισέλθουν. Εδώ εφαρμόζεται μία εκδοχή της γενικότερης *Αρχής του “Αλλού”* (*Elsewhere Principle*) του Kiparsky (1973), δηλ. ότι το ειδικότερο προηγείται του γενικότερου, η οποία αποτελεί επαναδιατύπωση της υπόθεσης του αρχαίου Ινδού γραμματικού Panini (5^{ος} αι. π.Χ.).

Επιπλέον, στο πλαίσιο του μοντέλου ερευνώνται ενδελεχώς τα φαινόμενα αλλομορφίας (*conditioned allomorphy*), συνεμφάνισης και γενικότερων διεπιδράσεων μεταξύ των λεξιλογικών τεμαχίων κατά την διαδικασία της Λεξιλογικής Εισαγωγής, καθώς και οι κανόνες επαναπροσδιορισμού (*readjustment rules*), με τους οποίους επιχειρείται να εξηγηθεί η αλλομορφία των ριζών μετά την Λεξιλογική Εισαγωγή, π.χ. *pern-o ~ é-pern-a ~ rí-a ~ rá-o*.¹⁷ Το μοντέλο υποστηρίζει ότι η δομική ή/και γραμμική γειτνίαση μεταξύ των τεμαχίων, στη βάση όμως μιας εσωτερικής συντακτικής, ιεραρχικής δομής στις λέξεις, αποτελεί προϋπόθεση για την δημιουργία αλλομορφίας που χωρίς αυτήν την παραδοχή, δεν θα μπορούσε να εξηγηθεί (βλ. Bobaljik 2015: 10).

Όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας της Λεξιλογικής Εισαγωγής, υποστηρίζεται ότι αυτή προχωρά με διαδοχικό, κυκλικό τρόπο σε σχέση με την επιλογή αλλομόρφων, από τα «εσωτερικά», περισσότερο ενσωματωμένα μορφήματα προς τα «εξωτερικά» (inwards sensitivity), δηλαδή οι ρίζες εισάγονται πριν τα προσφύματα. Η αντίθετη κατεύθυνση (outwards sensitivity), η οποία επίσης παρατηρείται, είναι δυνατόν να εξηγηθεί, σύμφωνα με τον Bobaljik

¹⁷ Για περαιτέρω ανάλυση βλ. Spyropoulos, Revithiadou & Markopoulos (2017).

(2000: 45-49), μόνο εάν δεχθούμε τις υποθέσεις ενός πραγματωσιακού (realizational) μοντέλου όπως η ΚΜ.

Ο Embick (2010), στηριζόμενος στην θεωρία των *φάσεων* (phases) του Chomsky (2001, 2008), προτείνει ένα περισσότερο εξειδικευμένο μοντέλο, το οποίο στηρίζεται στην *κυκλική παραγωγή των φάσεων* (cyclic derivation by phases). Οι κατηγοριοποιητές (v^0 , n^0 , a^0) είναι *κυκλικές κεφαλές*, οι οποίες ορίζουν φάσεις (phases), ενώ όλες οι υπόλοιπες κεφαλές, π.χ. του Χρόνου, όχι. Όταν μια κυκλική κεφαλή υποστεί συγχώνευση (Merge), προκαλεί την Εκφώνηση (spell-out) όλων των κυκλικών πεδίων του συμπληρώματός της, δηλ. αυτές υπόκεινται σε Λεξιλογική Εισαγωγή, οριοθετώντας έναν *φωνολογικό κύκλο* (PF cycle). Το συμπλήρωμα μιας κυκλικής κεφαλής δεν είναι παρόν, είναι δηλ. ανενεργό, στον φωνολογικό κύκλο που ξεκινά όταν η επόμενη εισέλθει σε διαδικασία Εκφώνησης (spell-out). Φαινόμενα αλλομορφίας παρουσιάζονται όταν δύο τεμάχια, παρόντα και ενεργά στον ίδιο φωνολογικό κύκλο, αλληλεπιδράσουν σε συνθήκες τοπικής γειτνίασης (cyclic and linear locality) (σχ. 12) (Embick 2010: 36-40).

(12) α. $\underbrace{[[[[[\sqrt{\text{ROOT}}\ x]\ W]\ Z]\ y]}$
κυκλικό πεδίο του y

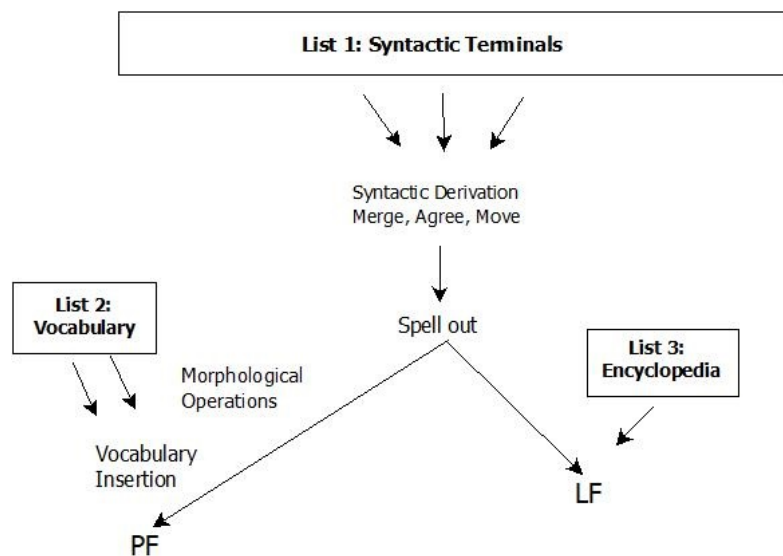
Ο μινιμαλιστικός ισχυρισμός ότι η συντακτική παραγωγή προχωρά τμηματικά, δηλαδή κυκλικά (derivation by phase), στέλνοντας συνεχώς δομές που έχουν υποστεί συγχώνευση (Merge) για ερμηνεία στον Φωνολογικό και Λογικό Τομέα, έχει βρεθεί στο επίκεντρο της έρευνας για πιθανές αλληλεπιδράσεις και συσχετίσεις μεταξύ των ίδιων κυκλικών πεδίων στους διαφορετικούς τομείς της γραμματικής (δηλ. σύνταξη, μορφοφωνολογία και σημασιολογία) (βλ. Marantz 2001, 2007, phases-within-words).

Από την άλλη πλευρά (βλ. σχ. 9), στην πορεία της δομής προς την Λογική Μορφή (LF) για να τύχει πλήρους σημασιολογικής ερμηνείας, δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης σε μία τρίτη Λίστα (Encyclopedia), η οποία περιέχει όλες τις ιδιαίτερες (special, idiosyncratic), μη συνθετικές σημασίες, είτε των ριζών, είτε μεγαλύτερων δομών, οι οποίες εξαρτώνται και από το συγκεκριμένο κάθε φορά συντακτικό περιβάλλον, με τις ιδιωματικές εκφράσεις να αποτελούν την πιο ακραία περίπτωση σε αυτή τη λίστα. Αξίζει να σημειωθεί, εδώ, ότι η ΚΜ θεωρεί την

σύνταξη ως το μοναδικό μέσο που έχει ο νους για να αναπαραστήσει τις σύνθετες σημασίες. Κατ' επέκταση, όλοι οι σύνθετοι (complex) γλωσσικοί τύποι κατασκευάζονται από το υπολογιστικό σύστημα της γραμματικής και ως εκ τούτου δεν αποθηκεύονται σε καμία από τις παραπάνω λίστες. Με τον όρο *σύνθετοι τύποι* εννοούνται οι τύποι, οι οποίοι αποτελούνται από παραπάνω από ένα *μορφήματα* (primitives). Η υπόθεση αυτή είναι γνωστή ως *Full Decomposition (Ολική Αποδόμηση)* και έχει ως εξής:

(13) *Ολική Αποδόμηση* : Οι σύνθετοι γλωσσικοί τύποι δεν αποθηκεύονται στην μνήμη, αυτό σημαίνει ότι κάθε σύνθετος γλωσσικός τύπος πρέπει να παραχθεί από την γραμματική (Embick 2015: 17).

(14) Το αρχιτεκτονικό μοντέλο της Κατανεμημένης Μορφολογίας

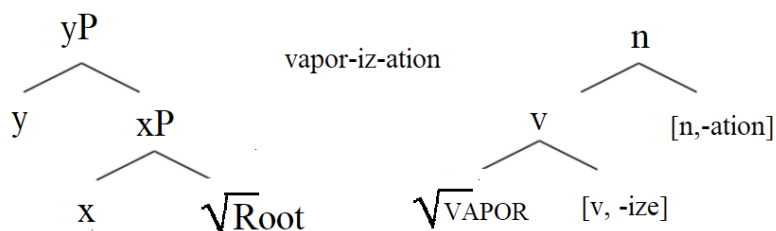

Από το σχήμα (14) γίνεται φανερό ότι στην ΚΜ οι λειτουργίες του παραδοσιακού Λεξικού στις λεξικαλιστικές θεωρίες κατανέμονται (*distributed*) σε τρεις διαφορετικές λίστες, σε διαφορετικούς τομείς της γραμματικής, η καθεμιά από τις οποίες σχετίζεται με ένα υποσύνολο των λειτουργιών του Λεξικαλιστικού Λεξικού.

Ως συνέπεια της βασικής υπόθεσης περί διαφάνειας σύνταξης – μορφολογίας (Syntax – all – the – way – down), αλλά και της Ολικής Αποδόμησης (Full Decomposition), στην ΚΜ οι λέξεις με την παραδοσιακή έννοια, είναι σύνθετοι γλωσσικοί τύποι. Αναπαρίστανται δηλαδή ως σύνθετες κεφαλές (complex heads) με εσωτερική δομή, οι οποίες προκύπτουν όταν πολλαπλοί τερματικοί κόμβοι συνδυάζονται είτε μέσω συντακτικών μηχανισμών όπως η μετακίνηση κεφαλής (head movement), ή/και μορφολογικών διεργασιών, σε έναν σύνθετο, ο οποίος παρουσιάζει φωνολογικά χαρακτηριστικά του επιπέδου της λέξης. Με αυτόν τον τρόπο αποτελούν το πιο σημαντικό συντακτικό αντικείμενο μορφολογικού ενδιαφέροντος.

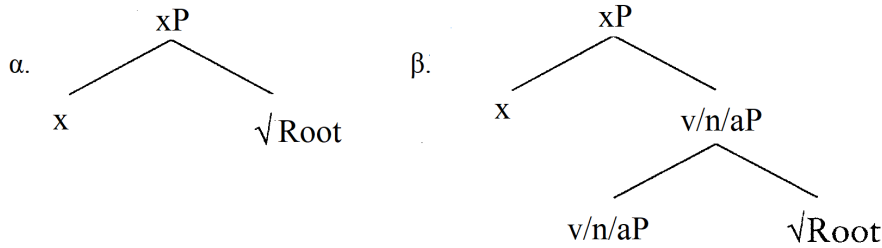
Ακολουθεί ένα παράδειγμα παραγωγής μιας δομής σύνθετης κεφαλής (*vapor-iz-ation*) με διαδικασία μετακίνησης κεφαλής, η οποία έχει την μορφή $[[[\sqrt{\text{ROOT}}] x] y]$, με την σύμβαση ότι οι λειτουργικές κεφαλές στην γραμμική αναπαράσταση θα πάρουν την μορφή προσφυμάτων στο τέλος της παραγωγής.

(15)

Ο Marantz (2013), όπως και άλλοι (βλ. π.χ. και Embick 2010), υποστηρίζει ότι μπορούμε να διακρίνουμε δύο επίπεδα/πεδία σχηματισμού των λέξεων, δηλαδή δύο επίπεδα, στα οποία μπορεί να συγχωνευθεί (Merge) ένα επίθημα-κατηγοριοποιητής: α) το πεδίο της ρίζας (16α), β) ένα εξωτερικό πεδίο (16β). Οι δυο διαδικασίες επιφέρουν διαφορετικά αποτελέσματα.

(16)

Κατ' αρχάς, σε συμφωνία με την θεωρία των φάσεων, μια συνθήκη τοπικής γειτνίασης επιβάλλει η ερμηνεία της ρίζας να λαμβάνει χώρα όταν αυτή συγχωνευθεί με τον πρώτο κατηγοριοποιητή.¹⁸ Κατόπιν, αυτή η ερμηνεία παραμένει σε όλα τα επόμενα στάδια παραγωγής. Έτσι, σύμφωνα με τον Marantz (2013), η περίπτωση (16α), δηλαδή η περίπτωση προσφυματοποίησης στο επίπεδο της ρίζας, έχει μεταξύ άλλων δυο χαρακτηριστικά: α) η παραγόμενη λέξη μπορεί να λάβει ιδιοσυγκρασιακή ερμηνεία, β) εμφανίζει μειωμένη παραγωγικότητα, επειδή λ.χ. κάποιες ρίζες μπορεί να προτιμούν συγκεκριμένα μορφήματα.

Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση (16β) όταν δηλ. ένα πρόσφυμα *x* συγχωνευθεί πάνω από τον πρώτο κατηγοριοποιητή της ρίζας, το παραγόμενο στοιχείο: α) αποκτά συνθετική σημασία, β) εμφανίζει υψηλή παραγωγικότητα. Έχει υποστηριχθεί (βλ. Anagnostopoulou & Samioti 2014 μεταξύ άλλων), ότι για την ΝΕ ο διαχωρισμός αυτός υφίσταται μεταξύ του ρηματικού επιθέτου *-τος* και της παθητικής μετοχής *-μενος*.

Στο παρόν κεφάλαιο εκθέσαμε τις βασικές θεωρητικές αρχές του προτύπου της Κατανεμημένης Μορφολογίας (ΚΜ). Στο επόμενο θα περιγράψουμε τις απόψεις που έχουν κατατεθεί στην βιβλιογραφία σε διαγλωσσικό επίπεδο για την ανάλυση των σύνθετων, αξιοποιώντας το συγκεκριμένο θεωρητικό υπόβαθρο μέσα στο μινιμαλιστικό θεωρητικό πλαίσιο.

¹⁸ Όπως είδαμε ο Embick (2010, 2015) αλλά και ο Marantz (2007) ορίζουν τους κατηγοριοποιητές ως κεφαλές φάσεων, η συγχώνευση των οποίων οριοθετεί φάσεις μέσα στις λέξεις (phases-within-words), με ότι αυτό συνεπάγεται τόσο σε σημασιολογικό όσο και σε φωνολογικό επίπεδο.

4 Η Σύνθεση στο πλαίσιο της Κατανεμημένης Μορφολογίας

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε συνοπτικά ορισμένες βασικές αναλύσεις που έχουν προταθεί στην βιβλιογραφία για την παραγωγή των σύνθετων δομών μέσα σε ένα μινιμαλιστικό πλαίσιο συντακτικής θεώρησης της μορφολογίας και ειδικότερα αυτό του θεωρητικού προτύπου της ΚΜ.

Κατ' αρχάς, οριοθετώντας το πεδίο της θεωρητικής συζήτησης, θα περιγράψουμε τις προσεγγίσεις που υπάρχουν σχετικά με την υπόσταση και την παραγωγή των σύνθετων (μορφολογικών δομών). Στην συνέχεια, θα εκθέσουμε την ανάλυση της Harley (2009) για τα σύνθετα της αγγλικής, σύμφωνα με την οποία τα σύνθετα είναι δομές συντακτικής ενσωμάτωσης. Τέλος, θα παρουσιαστούν άλλες δύο αναλύσεις (Delfitto, Fábregas & Melloni 2008, Bauke 2014), οι οποίες, χρησιμοποιώντας τις αρχές της ΚΜ, επιχειρούν να εξηγήσουν την παραγωγή των σύνθετων με όρους του μινιμαλιστικού προγράμματος αφενός (Chomsky 1995 κ. εξ.) και της πιο πρόσφατης θεωρίας των φάσεων (*phases*) (Chomsky 2001, 2008) αφετέρου.

4.1 Οι δύο θεωρητικές προσεγγίσεις και η άποψη της Borer (2013)

Όπως ειπώθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο, στην διεθνή – κυρίως αγγλοσαξωνική – βιβλιογραφία σε σχέση με τα σύνθετα, έχει επικρατήσει ο διαχωρισμός μεταξύ *root/primary* και *deverbal/synthetic* compounds. Ο όρος (deverbal/synthetic compounds DCs) *παράγωγα ρηματικά σύνθετα* (στο εξής παράγωγα ΡΣ), όσον αφορά την αγγλική, αναφέρεται κυρίως σε ουσιαστικά (N-N compounds), π.χ. *heart-breaker*, και επίθετα (N-A compounds), π.χ. *car-chasing (dog)*, των οποίων η κεφαλή είναι ρηματικό παράγωγο με την προσθήκη ενός ονοματικού επιθήματος, όπως *-al*, *-ance*, *-er*, *-ion*, *-ing*, ή *-ment* και η μη κεφαλή ερμηνεύεται συνήθως ως εσωτερικό όρισμα του ρήματος βάσης, π.χ. *tax adjustment* < to adjust taxes.

Τα *ριζικά σύνθετα* (root/primary compounds, RCs) από την άλλη πλευρά, είναι συνήθως ουσιαστικά, αν και μπορεί να έχουμε και άλλες γραμματικές κατηγορίες, όπως επίθετα, π.χ. *crystal-clear*, έχουν όμως ως κεφαλή, μορφολογικό τύπο μη παραγόμενο από ρήμα. Χαρακτηριστικό τους γνώρισμα αποτελεί το γεγονός ότι συνήθως επιδέχονται διάφορες ερμηνείες, πολλές φορές εντελώς ιδιοματικές, οι οποίες εξαρτώνται από το περιεχόμενο

(context), καθώς και από πραγματολογικούς παράγοντες (world knowledge), π.χ. *chocolate box*, *nurse shoes*, *blue blood*, *ice cold* κλπ.

Τα παράγωγα ΡΣ (DCs) – πολύ παραγωγικοί σχηματισμοί στην αγγλική – έχουν βρεθεί από την αρχή της γενετικής θεωρίας στο επίκεντρο της θεωρητικής συζήτησης λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους ως δομών που τοποθετούνται στο διεπίπεδο σύνταξης – μορφολογίας. Η συζήτηση αφορά τον τρόπο παραγωγής τους, εάν δηλαδή η δομή τους είναι αποτέλεσμα πρώτα της σύνθεσης (compounding) και μετά της παραγωγής (derivation) ή το αντίθετο, και αναλόγως έχουν προταθεί (βλ. Iordăchioaia et al. 2017) δύο αναλύσεις:

1) Synthetic Compound (SC) Approach vs.

2) Root Compound (RC) Approach

Ας τις δούμε σχηματικά στο παράδειγμα (17) σε σχέση με το σύνθετο *truck driver*:

(17) α. [[[truck]_N + [drive]_V] + -er]_N (SC) Approach

β. [[truck]_N + [[drive]_V + -er]_N]_N (RC) Approach

Η πρώτη προσέγγιση (SC Approach) (17α) είναι συντακτικοκεντρική και υποστηρίζει (με κάποιες, βέβαια, τεχνικές διαφοροποιήσεις από ανάλυση σε ανάλυση) ότι το πρώτο βήμα της παραγωγής τους είναι ο σχηματισμός ενός σύνθετου τύπου από το ρήμα και το συμπλήρωμά του, μέσω μιας διαδικασίας ενσωμάτωσης (το εσωτερικό όρισμα ενσωματώνεται στην ρηματική κεφαλή), στον οποίο στην συνέχεια προσαρτάται ένα παραγωγικό επίθημα (βλ. μεταξύ άλλων Roeper and Siegel 1978, Grimshaw 1990, Ackema & Neeleman 2004, αλλά και Harley 2009).

Συνέπεια αυτής της ανάλυσης αποτελεί το γεγονός ότι τα παράγωγα ΡΣ αποτελούν μια ξεχωριστή περίπτωση μέσα στα σύνθετα, εφόσον κληρονομούν μια κάποιου είδους ορισματική/γεγονοτική δομή (argument/event structure) από το ρήμα που βρίσκεται στη βάση του σχηματισμού, μειωμένα όμως, εφόσον δέχονται μόνο ένα εσωτερικό, άναρθρο αντικείμενο (bare NP argument) – σε κατώτατη θέση στο αντίστοιχο δενδροδιάγραμμα – σε αντίθεση με τις ρηματικές φράσεις. Αυτό το χαρακτηριστικό τα κάνει να προσομοιάζουν με τα αντίστοιχα ουσιαστικά με ορισματική δομή (Argument Structure Nominals – ASNs), τα οποία, βέβαια, μπορούν να πραγματώσουν περισσότερα του ενός ορίσματα (εξωτερικό και εσωτερικό), όπως

φαίνεται στο παράδειγμα (18). Η συντακτική αυτή ανάλυση επιβεβαιώνει τον λόγο, για τον οποίο η ερμηνεία αυτού του είδους των σύνθετων παρουσιάζει ένα μεγάλο βαθμό *συνθετικότητας* (compositionality), χωρίς να είναι πλήρως συνθετική, όπως τα ASNs, αλλά και χωρίς να αποκλείονται οι ιδιωματικές σημασίες.

- (18) α. John is watching birds
β. John's watching of the birds (ASN)
γ. John is doing some bird-watching (SC)
δ. John is a birdwatcher (SC)

Μειονέκτημα της SC προσέγγισης αποτελεί το γεγονός ότι προβλέπει την δημιουργία ρηματικών [O-P] σύνθετων (N-V compound) του τύπου (**to storytell, *to truckdrive*), τα οποία δεν είναι καθόλου παραγωγικά στην αγγλική, και αυτά που χρησιμοποιούνται, αποτελούν δευτερογενείς δομές από *αναδρομικό σχηματισμό* (back formation), π.χ. *to babysit, to birdwatch*. Επιπλέον, στην αγγλική παρατηρούνται και ορισμένα – συγκεκριμένα, συμβατικά και λίγα στον αριθμό – παράγωγα ΡΣ, των οποίων η μη κεφαλή μπορεί να ερμηνευθεί ως υποκείμενο της αντίστοιχης ρηματικής βάσης, π.χ. *teacher recommendation, government decision, court investigation*. Το γεγονός αυτό αποτελεί άλλη μία πρόκληση, καθώς είναι γνωστό ότι τα εξωτερικά ορίσματα παράγονται πιο ψηλά στην δενδρική δομή και όχι στο κατώτατο επίπεδο του συμπληρώματος.

Η συντακτικοκεντρική αυτή ανάλυση πρωτοδιατυπώθηκε σε πρώιμη μορφή στο πλαίσιο της μετασχηματιστικής γραμματικής από τους Roper and Siegel (1978), οι οποίοι προχώρησαν σε μία εξίσου σημαντική, γενικότερη διαπίστωση που υπήρξε πολύ επιδραστική στις μετέπειτα αναλύσεις, την γνωστή ως *Αρχή του Πρώτου Αδελφού Κόμβου* (First Sister Principle FSP):

- (19) [...] All verbal compounds are formed by the incorporation of a word in the first sister position of the verb. [...] A noun, adjective, or adverb can be compounded with a verb just when it can occur in FS position. (Roper & Siegel 1978: 208). [...] The existence of prepositional phrases in FS position poses no serious problem. [...] *-er* and *-ing* compounds should be able to incorporate objects of prepositions. (Roper & Siegel 1978: 242- 243).

Σύμφωνα με τους Roeper and Siegel (1978) και την FSP, τα παράγωγα ΡΣ μπορούν να δημιουργηθούν με ενσωμάτωση, όχι μόνο μεταξύ ρήματος-συμπληρώματος, αλλά και οποιουδήποτε συστατικού, π.χ. προσαρτήματος, θα βρεθεί στην δομική θέση αδελφού κόμβου με την ρηματική κεφαλή στην αντίστοιχη φράση. Από την στιγμή που το ρήμα δεν εμφανίζει εσωτερικό αντικείμενο, τότε ο συνδυασμός επίθετο/επίρρημα-ρήμα είναι εφικτός. Από την ανάλυση δεν αποκλείονται οι προθετικές φράσεις, με απαλοιφή όμως της προθετικής κεφαλής από την επιφανειακή δομή των σύνθετων και ενσωμάτωση του αντικειμένου της πρόθεσης. Ας δούμε μερικά τέτοια παραδείγματα (10) από την ανάλυση των Roeper and Siegel (1978):

(20) α. hard - working man	(He works hard)
β. well - written story	(It's written well)
γ. early riser	(He /she rises early)
δ. church - goer	(He /she goes to church)
ε. homemade	(sth is made at home)

Από την άλλη πλευρά, η περισσότερο λεξικαλιστική δεύτερη προσέγγιση (RC Approach) (17β) (Selkirk 1982, Lieber 2004, Ralli 2007), υποστηρίζει ότι οι δύο τύποι των σύνθετων (ριζικά και παράγωγα ΡΣ, DCs και RCs) παράγονται με παρόμοιους μορφοσυντακτικούς μηχανισμούς. Ως εκ τούτου, τα παράγωγα ΡΣ σε αυτήν την ανάλυση δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη ορισματική δομή, είναι και αυτά ριζικά σύνθετα, των οποίων η ξεχωριστή, ορισματική (argumental) ερμηνεία τους πηγάζει από την ρηματική σημασιολογική φύση της κεφαλής/ ρηματικού παράγωγου. Από την μεριά της, η ανάλυση αυτή κάνει την πρόβλεψη ότι τα δύο συστατικά μέρη του παράγωγου ρηματικού σχηματισμού υφίστανται ως ανεξάρτητοι λεξικοί τύποι, πράγμα που σε πολλές περιπτώσεις δεν επιβεβαιώνεται, όσον αφορά την κεφαλή του σύνθετου, π.χ. *watchmaker*, *housekeeper* (?? *maker*, ?? *keeper*), για την ελληνική, π.χ. *οξυγονοκολλητής* (*κολλητής*;:).

Όπως φαίνεται από την περιγραφή των δύο προσεγγίσεων, αμφότερες παρουσιάζουν προβλήματα, με αποτέλεσμα διάφοροι ερευνητές να μεταπηδούν από την μία προσέγγιση στην άλλη (από την SC στην RC βλ. Lieber 1983, 2004 και από την RC στην SC βλ. Booij 1988, 2010).

Με αυτά τα δεδομένα, η Borer (2013: 622-627), σε μια προσπάθεια να συγκεράσει τις αντίθετες απόψεις, καταθέτει την δική της πρόταση – στο πλαίσιο του εξωσκελετικού μοντέλου που προτείνει – στην οποία επιχειρεί να εφαρμόσει συντακτικά την λεξικαλιστική ανάλυση. Κατ’ αρχήν, απορρίπτει την ύπαρξη ορισματικής/γεγονοτικής δομής στα παράγωγα ΡΣ, στηριζόμενη στα μειονεκτήματα της συντακτικοκεντρικής ανάλυσης. Ως εκ τούτου, υποστηρίζει ότι τα παράγωγα ΡΣ συμπεριφέρονται όπως ακριβώς τα ριζικά, με συνέπεια οι μη κεφαλές να επιδέχονται ερμηνείες που ποικίλουν (άλλοτε εσωτερικού, άλλοτε εξωτερικού ορίσματος ή προθετικής φράσης), ανάλογα με το περιεχόμενο της χρήσης τους κάθε φορά. Ας δούμε στο παράδειγμα (21) την, κατά Borer, ανάλυση στο σύνθετο *face lifter*:

(21) $[[\sqrt{\text{FACE}} + \sqrt{\text{LIFT}}] + \text{er}]_N$ Borer 2013: 622

Σύμφωνα με την δομή (21), τα παράγωγα ΡΣ (DCs) παράγονται όταν δύο μη κατηγοριοποιημένες ρίζες (π.χ. $\sqrt{\text{FACE}}$ και $\sqrt{\text{LIFT}}$, δηλ. η μη κεφαλή και η κεφαλή/ρηματική βάση αντίστοιχα) ενώνονται σε μία σύνθετη ρίζα $\sqrt{\text{FACELIFT}}$, η οποία λαμβάνει την σημασία της ελεύθερα από την εγκυκλοπαίδεια, αλλά και το περιεχόμενο. Με αυτόν τον τρόπο, ερμηνεύει την ιδιωματική σημασία που παρουσιάζουν κάποια από τα παράγωγα ρηματικά σύνθετα, π.χ. *crystal - gazing/crystal - gazer* < fortune telling (Borer 2013: 623), σε αντίθεση με τους ASN σχηματισμούς, οι οποίοι, κατά την Borer, έχουν πάντα συνθετική σημασία εξαιτίας της ξεκάθαρης ορισματικής δομής που ικανοποιείται με λειτουργικές προβολές σε επίπεδα ανώτερα από την ρίζα. Προκειμένου να αποκλείσει την πιθανότητα δημιουργίας ρηματικού σύνθετου (*to facelift*), ισχυρίζεται ότι η σύνθετη ρίζα που δημιουργείται είναι στην αγγλική ένας δεσμευμένος μορφολογικός τύπος (bound root), ο οποίος πρέπει στην συνέχεια να υποστεί περαιτέρω μορφολογικές διεργασίες, όπως για παράδειγμα να ουσιαστικοποιηθεί από ένα ονοματικό επίθημα π.χ. *-er*, *-ing*, κλπ.

Η ανάλυση της Borer για τα παράγωγα ρηματικά σύνθετα, αν και επιφανειακά μοιάζει αρκετά με την SC προσέγγιση, έχει υποστεί κριτική, καθώς παρουσιάζει και αυτή προβλήματα. Στην προσπάθεια να εξηγήσει την ιδιωματική σημασία ορισμένων εξ αυτών, υπεργενικεύει την συγκεκριμένη ανάλυση σε όλα τα παράγωγα σύνθετα, χωρίς παράλληλα να δικαιολογεί την συνθετική σημασία, μεγάλη παραγωγικότητα και εν πολλοίς κανονικότητα (regularity) που παρουσιάζει ένα μεγάλο ποσοστό αυτών των σχηματισμών ως συνέπεια της ορισματικής τους

δομής (βλ. Alexiadou & Iordăchioaia 2015, Iordăchioaia et al. 2017, ως απάντηση στην Borer 2013).

4.2 Η ανάλυση της Harley (2009) για τα σύνθετα στην αγγλική

Όπως ειπώθηκε στην αρχή του κεφαλαίου, μέσα στο πρότυπο της Κατανεμημένης Μορφολογίας η Harley (2009) κατάθεσε την δίκη της περιγραφή/εκδοχή για τα σύνθετα της αγγλικής. Στην ανάλυσή της, η οποία μπορεί να ενταχθεί στην συντακτικοκεντρική (SC) προσέγγιση (βλ. παραπάνω), συνδυάζει την θεωρία του Baker (1988) για το φαινόμενο της ενσωμάτωσης ουσιαστικού (Noun Incorporation, NI) με τις κεντρικές θέσεις του μοντέλου, όσον αφορά την υπόσταση και τα χαρακτηριστικά των ριζών ως συντακτικών μονάδων και πιο συγκεκριμένα τον διαχωρισμό ανάμεσα σε ρίζες (roots) και λειτουργικές κεφαλές-κατηγοριοποιητές (categorizers).

Η Harley (2009: 204) θεωρεί ότι τα σύνθετα αποτελούν παραδείγματα δομών ενσωμάτωσης (incorporation structures), όπου η μη κεφαλή του σύνθετου ενσωματώνεται στην ρίζα-κεφαλή, πριν αυτή ενσωματωθεί εκ νέου και συγχωνευθεί με τον κατηγοριοποιητή της. Επιπλέον, χρησιμοποιεί την συντακτική ανάλυση του φαινομένου, την οποία πρώτος διετύπωσε ο Baker (1988), για να εξηγήσει τις βασικές ιδιότητες των σύνθετων, δηλαδή το γεγονός ότι:

- συμπεριφέρονται ως συντακτικές κεφαλές (X° units) στη φραστική δομή,
- δεν επιτρέπουν την εξαγωγή ή μετακίνηση των συστατικών τους μερών,
- δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αναφορικοί δείκτες,
- ακολουθούν ειδικούς κανόνες τονισμού.

Στο σημείο αυτό θα κάνουμε μια σύντομη περιγραφή της κατά Baker θεωρίας της συντακτικής ενσωμάτωσης.

Ο Baker (1988), έχοντας μελετήσει μερικές από τις γλώσσες των γηγενών πληθυσμών της Αμερικής (π.χ. Mohawk, Marudungun), στις οποίες η ενσωμάτωση και ειδικότερα η ενσωμάτωση ουσιαστικού είναι συχνό φαινόμενο, διατύπωσε την θέση ότι η ενσωμάτωση ουσιαστικού (NI) αποτελεί στην ουσία έναν συντακτικό μηχανισμό μετακίνησης κεφαλής (head movement). Η ονοματική κεφαλή του εσωτερικού ορίσματος της ρηματικής φράσης μετακινείται και προσαρτάται στην ρηματική κεφαλή και στην συνέχεια μεταφέρεται μαζί της σε όλες τις μετακινήσεις που αυτή ενδέχεται να κάνει κατά την διάρκεια της συντακτικής

παραγωγής. Έτσι, δημιουργείται μια συντακτικά σύνθετη κεφαλή, η οποία αντιστοιχεί σε μία φωνολογική λέξη μετά την διαδικασία Εκφώνησης (spell-out). Η αιτία που προκαλεί την ενσωμάτωση είναι, κατά τον Baker, η ανάγκη του ουσιαστικού να λάβει θεματικό ρόλο και πτώση.

Εκτός από την πρωτοτυπική περίπτωση που το ενσωματούμενο ουσιαστικό είναι το άμεσο αντικείμενο του ρήματος (θέμα), η ενσωμάτωση μπορεί να λάβει χώρα και όταν το ουσιαστικό ικανοποιεί και άλλους θεματικούς ρόλους, π.χ. δηλώνει τον τρόπο της πράξης που εκφράζεται από το ρήμα ή το εργαλείο που χρησιμοποιείται για την πράξη. Αυτά στην βιβλιογραφία αναφέρονται ως *manner incorporation* και *instrumental affixes* αντιστοίχως. Επίσης, οι υποστηρικτές της θεωρίας του Baker, για να εξηγήσουν την ενσωμάτωση «υποκειμένου», δηλ. του δράστη, η οποία επίσης παρατηρείται, υιοθετούν την *Υπόθεση Αναιτιατικότητας* (Unaccusative Hypothesis) του Perlemutter (1988). Ας δούμε ένα παράδειγμα (22) πρωτοτυπικής ενσωμάτωσης ουσιαστικού από την γλώσσα Marudungun (Baker 2009: 149):

(22)

α. Ñi chao kintu-le-y ta chi pu waka.
 my father seek-PROG-IND.3sS the COLL cow
 ‘My father is looking for the cows.’

β. Ñi chao kintu-waka-le-y.
 my father seek-cow-PROG-IND.3sS
 ‘My father is looking for the cows.’

Στο παράδειγμα (22β) η ονοματική ρίζα *waka* ‘cow’ που αντιστοιχεί στην ονοματική φράση - αντικείμενο *tachi – pu – waka* ‘the cows’ του (22α), ενσωματώνεται στο ρήμα *kintu – le – y* και δημιουργείται ένας τύπος που μοιάζει με σύνθετο ρήμα *kintu – waka – le – y* και αποτελεί παράφραση του (22α). Αυτός ο σύνθετος λεξικός τύπος αντιστοιχεί σε μία μορφολογική λέξη-ρήμα.

Παράλληλα, η Harley, όπως και οι Marantz (2001), Embick (2010) μεταξύ άλλων, υποστηρίζει ότι οι ρίζες (roots) έχουν την δυνατότητα να επιλέγουν το συμπλήρωμά τους, με το οποίο συγχωνεύονται και προβάλλουν μια φράση της ρίζας (\sqrt{P}), πριν στην συνέχεια συγχωνευθούν (Merge) με έναν κατηγοριοποιητή (v^0 , n^0 , a^0) (βλ. Harley 2009, 2014 για την

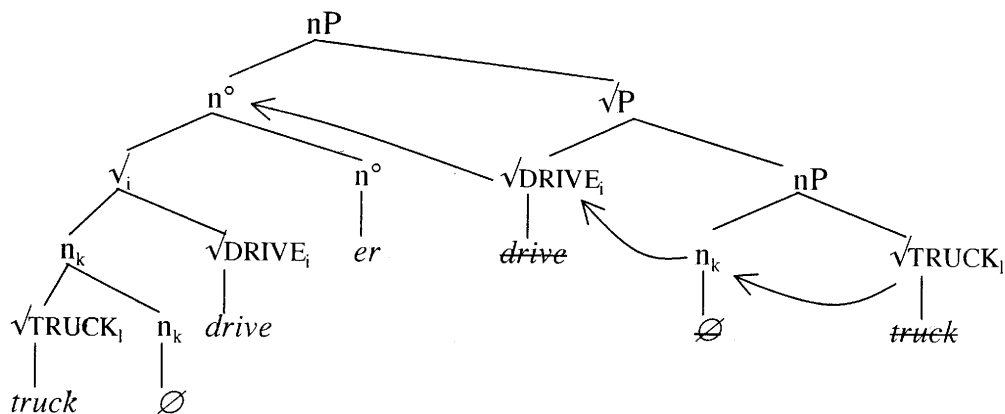
αιτιολόγηση). Με αυτά τα θεωρητικά δεδομένα η Harley προχωρά στην ανάλυση τριών τύπων σύνθετων της αγγλικής:

- 1) παράγωγα ΡΣ (synthetic compounds)
- 2) προσδιοριστικά παράγωγα ΡΣ (modificational synthetic compounds)
- 3) ριζικά σύνθετα (root compounds)

4.2.1 Παράγωγα ΡΣ (synthetic compounds)

Η ανάλυση που προτείνει η Harley για το παράγωγο ΡΣ *truck driver* φαίνεται στο παρακάτω σχήμα:

(23)

Κατ' αρχάς, το συμπλήρωμα της ρίζας √DRIVE δημιουργείται με την συγχώνευση (Merge) της ρίζας √TRUCK με έναν φωνολογικά κενό ονοματοποιητή (n_k), μέσω του μηχανισμού μετακίνησης κεφαλής, και έτσι παράγεται η άναρθρη ονοματική φράση (bare nP) *truck*. Στην συνέχεια, το συμπλήρωμα συγχωνεύεται με την ρίζα √DRIVE και ενσωματώνεται σε αυτήν. Η ενσωμάτωση αυτή πυροδοτείται από την ανάγκη απόδοσης πτώσης στο ενσωματούμενο συστατικό, όπως ακριβώς το περιγράφει ο Baker (1988). Στο τέλος, η σύνθετη κεφαλή [[[√TRUCK]√ n]_{nP} √DRIVE]_{√P} συγχωνεύεται εκ νέου μέσω μετακίνησης κεφαλής με έναν ονοματικό κατηγοριοποιητή με χαρακτηριστικά δράστη (agent-flavored n⁰),

δημιουργώντας την σύνθετη κεφαλή [[[$\sqrt{\text{TRUCK}}$] $\sqrt{\text{ n}}_{\text{nP}}$ $\sqrt{\text{DRIVE}}$] $\sqrt{\text{P}}$ $\text{n}]_{\text{nP}}$, η οποία πραγματώνεται φωνολογικά μετά την Λεξιλογική Εισαγωγή (Vocabulary Insertion) ως *truck driver* (Harley 2009: 214).

Η ανάλυση της δομής μας επιτρέπει να κάνουμε δύο παρατηρήσεις:

α) το στοιχείο, το οποίο ενσωματώνεται στην ρίζα $\sqrt{\text{DRIVE}}$, είναι μία άναρθρη ονοματική φράση (*truck*), καθώς οι δομές με άρθρο (ΦρΠροσδ, DP) ή στοιχεία κλίσης (ΦρΑρ, NumP), δηλ. **[the truck]-driver*, **trucks-driver* είναι αντιγραμματικές στην αγγλική. Αυτό που, κατά την Harley, μπλοκάρει την ενσωμάτωση ‘μεγαλύτερων’ φράσεων από την άναρθρη ΟΦ στα σύνθετα είναι η άμεση σύνδεση της ενσωμάτωσης με την απόδοση πτώσης. Αν δηλαδή η άναρθρη ΟΦ συγχωνευόταν με κεφαλές, όπως π.χ. του Προσδιοριστή (D^o) ή του Αριθμού (Num^o), ο έλεγχος (checking) του φ-χαρακτηριστικού της πτώσης θα γινόταν εσωτερικά στην ΦρΠροσδ ή στην ΦρΑρ και έτσι η ενσωμάτωση και η μετακίνηση κεφαλής δεν θα χρειαζόταν να λάβει χώρα. Σε αυτήν την περίπτωση, η ορισματική δομή θα εκφραζόταν μέσω της εισαγωγής της πρόθεσης *of* ως μηχανισμού Έσχατης Επιλογής (*Last Resort Operation*) και θα είχαμε τις δομές *driver of the truck* ή *driver of trucks* (Harley 2009: 214).

β) παρά το γεγονός ότι η κεφαλή (*driver*) του σύνθετου είναι ρηματικό παράγωγο, πουθενά στην δομή δεν εμφανίζεται ένας – φωνολογικά κενός – ρηματοποιητής v^0 . Είναι προφανές ότι η Harley προσπαθεί με αυτόν τον τρόπο να αποφύγει τον σχηματισμό ρηματικών σύνθετων του τύπου **to truck-drive*, τα οποία, όπως είπαμε, δεν είναι καθόλου παραγωγικά στην αγγλική. Η ίδια υποστηρίζει (Harley 2009: 215) ότι η ΚΜ μέσω της κεντρικής θέσης περί διαχωρισμού μεταξύ ριζών και κατηγοριοποιητών, της δίνει τα εργαλεία για να δικαιολογήσει αυτή την απουσία. Αφενός, τα επιθήματα *-er/-or*, μπορούν να προσαρτηθούν τόσο σε ρήματα, όσο και σε δεσμευμένες ρίζες (bound roots), π.χ. *brok-er*, *groc-er* κλπ. Αφετέρου, διατυπώνει τον ισχυρισμό, ότι οι ρίζες στην αγγλική επιτρέπουν την ενσωμάτωση, εφόσον δεν έχουν ακόμη συγχωνευθεί και κατηγοριοποιηθεί από τις λειτουργικές κεφαλές-κατηγοριοποιητές (v^0 , n^0 , a^0).

Από την άλλη πλευρά, αυτές οι συντακτικές κεφαλές μπορεί να θέτουν τους δικούς τους περιορισμούς στο τί μπορεί να ενσωματωθεί και τί όχι σε αυτές. Επεκτείνοντας τον συλλογισμό (Harley 2009: 221), υποστηρίζει ότι υπάρχουν συντακτικές κατηγορίες, οι οποίες απαγορεύουν στον εαυτό τους να γίνουν κεφαλές σύνθετων, δεν επιτρέπουν δηλαδή την ενσωμάτωση μιας σύνθετης ρίζας (compounded root). Μία τέτοια περίπτωση αποτελεί ο ρηματοποιητής v^0 στην αγγλική, σε αντίθεση με τους κατηγοριοποιητές n^0 και a^0 , οι οποίοι δεν θέτουν τέτοιους

περιορισμούς. Οι λόγοι μπορεί να είναι μορφοφωνολογικοί, να υπάρχουν δηλαδή περιορισμοί προσωδιακής ή και τονικής φύσεως που να μην επιτρέπουν την ενσωμάτωση πολλαπλών ριζών στον κατηγοριοποιητή v^0 .

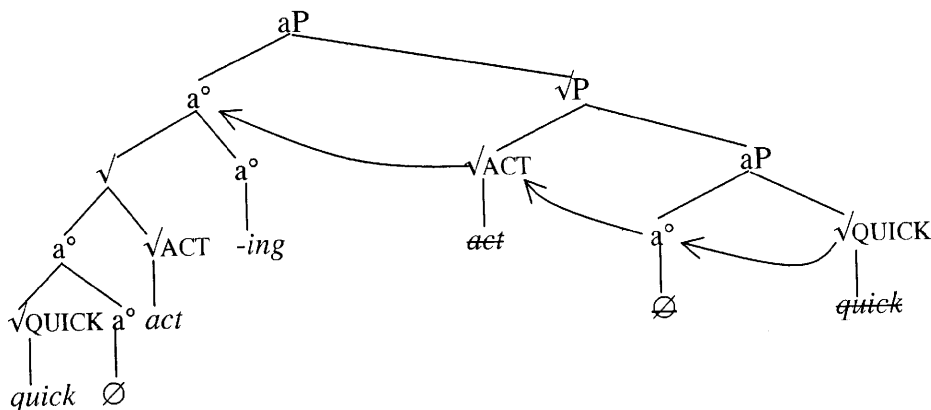
4.2.2 Προσδιοριστικά παράγωγα ΡΣ (modificationl synthetic compounds)

Το είδος αυτό αποτελεί μια υποκατηγορία των παράγωγων ΡΣ, στο οποίο η μη κεφαλή είναι επίρρημα, παίζει δηλαδή ρόλο προσδιοριστή (modifier) του ρήματος βάσης. Η Harley κάνει αυτήν την διάκριση, για να δείξει ότι το στοιχείο, το οποίο ενσωματώνεται στην ρίζα/κεφαλή, μπορεί να είναι κάτι άλλο εκτός από εσωτερικό όρισμα-άμεσο αντικείμενο της ρίζας. Ας δούμε μερικά παραδείγματα (Harley 2009: 216):

- (24) α. quick-acting baking powder (It acts quick(ly))
 β. fast-falling (snow) (It falls fast)
 γ. odd-seeming (sentence) (It seems odd)

Η δομή της Harley για το σύνθετο *quick - acting* φαίνεται στο παρακάτω σχήμα:

(25)

Στην ανάλυσή της η Harley επικαλείται τους Roeper & Siegel (1978) και την *Αρχή του Πρώτου Αδελφού Κόμβου* (First Sister Principle, βλ. παραπάνω), προσαρμόζοντάς την στις μινιμαλιστικές θεωρητικές αρχές σε συνδυασμό με την ΚΜ. Οι Roeper & Siegel (1978), όπως ειπώθηκε, υποστήριξαν ότι αυτά τα σύνθετα σχηματίζονται όταν δεν υπάρχει εσωτερικό όρισμα και την θέση του στην δομή της αντίστοιχης ρηματικής φράσης, ως αδελφού κόμβου με το ρήμα, καταλαμβάνει ένα προσδιοριστικό στοιχείο (modifier).

Από την δική της πλευρά, η Harley ισχυρίζεται ότι στο μινιμαλιστικό πρόγραμμα και στο πρότυπο της *Απογυμνωμένης Φραστικής Δομής* (Bare Phrase Structure) δεν υπάρχουν κενές προβολές. Τα εσωτερικά ορίσματα εισάγονται πρώτα και συγχωνεύονται (Merge) με την ρίζα μέσω της διαδικασίας «πρώτης συγχώνευσης» (first merge), ενώ τα προσαρτήματα με ρόλο προσδιοριστή (modifiers) εισάγονται δεύτερα στη σειρά και προσαρτώνται σε μια προβολή της ρίζας. Όταν όμως δεν υπάρχει εσωτερικό αντικείμενο, ο προσδιοριστής θα είναι αυτός που θα εισέλθει πρώτος σε διαδικασία «πρώτης συγχώνευσης» με την ρίζα. Σε αυτήν την περίπτωση, ρίζα και προσδιοριστής θα είναι αδελφοί κόμβοι (first sisters) στην δομή και η ρίζα θα τον κυβερνά, τρόπον τινά, όπως θα κυβερνούσε το εσωτερικό της όρισμα. Σε αυτές τις συνθήκες, υποστηρίζει η Harley, ο προσδιοριστής (modifier) ενσωματώνεται στην ρίζα/ρηματική κεφαλή, δημιουργώντας το σύνθετο *quick - acting* (Harley 2009: 217).

Από την ανάλυση στο (25) προκύπτει ένα παρόμοιο – ίσως μεγαλύτερο – πρόβλημα με την δομή του σύνθετου *truck driver* στο (24): το επίθημα *-ing* μπορεί να προσκολληθεί μόνο σε ρήματα που απαντώνται ελεύθερα στο λόγο και όχι και σε δεσμευμένες ρίζες, όπως τα *-er/or*. Για να δικαιολογηθεί κάτι τέτοιο, θα έπρεπε η δομή στο (25) να περιέχει έναν φωνολογικά κενό ρηματικό κατηγοριοποιητή v^0 πάνω από την ρίζα $\sqrt{\text{ACT}}$, με συνέπεια να είναι δυνατή η δημιουργία ενός ρηματικού σύνθετου του τύπου **to quick-act*, ως ένα ενδιάμεσο στάδιο της παραγωγής του τελικού σύνθετου *quick-acting*. Από την άλλη πλευρά, η απουσία του ρηματοποιητή από την ανάλυση σημαίνει ότι το επίθημα *-ing* συμπεριφέρεται συντακτικά όπως και τα *-er/or*, κάτι που δεν ισχύει και δημιουργεί με την σειρά του νέα προβλήματα.

Η Harley (2009: 222), για να λύσει το πρόβλημα, ισχυρίζεται ότι, εφόσον ο τελικός σύνθετος τύπος είναι επίθετο *quick-acting*, τότε η κεφαλή, η οποία στο σημείο Εκφώνησης γίνεται ο τελικός αποδέκτης της μετακίνησης, ενσωματώνοντας πολλαπλές ρίζες, είναι ο επιθετικός κατηγοριοποιητής a^0 (που όπως ειπώθηκε, κατά την Harley, επιτρέπει κάτι τέτοιο) και όχι ο ρηματοποιητής v^0 . Αυτός, αποτελεί ενδιάμεσο κρίκο στις διαδοχικές μετακινήσεις

πολλαπλών ριζών (multiple roots), επομένως κατά την Εκφώνηση δεν τις περιέχει. Σε μια τέτοια περίπτωση ο περιορισμός της ενσωμάτωσης που έχει θέσει στον εαυτό του δεν παραβιάζεται, ο τύπος *quick-acting* μετά την Λεξιλογική Εισαγωγή είναι αποδεκτός, ενώ παράλληλα το ρηματικό σύνθετο **to quick-act* είναι αντιγραμματικό.

4.2.3 Ριζικά σύνθετα (root compounds)

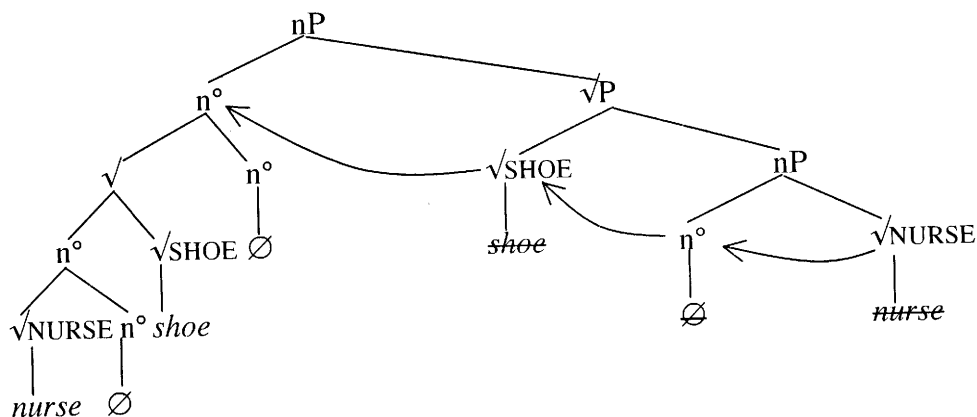
Η ανάλυση της Harley για τα ριζικά σύνθετα (Harley 2009: 219) ακολουθεί την λογική της προηγούμενης ανάλυσης για τα προσδιοριστικά παράγωγα ΡΣ και στηρίζεται σε δύο παραδοχές:

α) Η σημασιολογική σχέση μεταξύ των συνθετικών μερών του σύνθετου (κεφαλής-μη κεφαλής) είναι προσδιοριστική (head-modifier relation), η ακριβής φύση της οποίας καθορίζεται από την εγκυκλοπαίδεια και από πραγματολογικούς παράγοντες.

β) Τα δύο συστατικά, δηλαδή η ρίζα-κεφαλή και ο προσδιοριστής της (modifier), βρίσκονται σε μία σχέση αδελφού κόμβου (direct sisterhood relationship). Ως εκ τούτου, το προσδιοριστικό ονοματικό στοιχείο εισάγεται σε θέση «πρώτης συγχώνευσης» (first merge) και γι' αυτόν τον λόγο ενσωματώνεται στην ρίζα της ονοματικής κεφαλής του σύνθετου, πριν αυτή κατηγοριοποιηθεί από μία κεφαλή n^0 .

Ας δούμε την δομή για το ριζικό σύνθετο *nurse shoe* στο παρακάτω σχήμα:

(26)

Από τις τρεις παραπάνω αναλύσεις γίνεται, νομίζουμε, φανερό ότι η Harley προτείνει έναν ενιαίο τρόπο παραγωγής για τους βασικούς τύπους των σύνθετων της αγγλικής μέσα σε ένα συντακτικοκεντρικό πλαίσιο, όπου τα σύνθετα αποτελούν δομές συντακτικής ενσωμάτωσης σε μία μη κατηγοριοποιημένη ρίζα, πριν την συγχώνευσή της με έναν κατηγοριοποιητή.

Η διαφορά μεταξύ των τριών τύπων έγκειται στην σημασιολογική σχέση που σχηματίζεται (δηλ. ορίσματος-κατηγορήματος/predicate-argument vs. κεφαλής-προσδιοριστή/head-modifier) μεταξύ της ρίζας/κεφαλής του σύνθετου που είναι ο στόχος της ενσωμάτωσης και των στοιχείων που παράγονται ως αδελφοί κόμβοι (first sisters) με αυτήν. Επιπρόσθετα, στο θεωρητικό πρότυπο της ΚΜ ο κρίσιμος διαχωρισμός μεταξύ ριζών και λειτουργικών κεφαλών-κατηγοριοποιητών παρέχει την δυνατότητα μιας παράλληλης συντακτικής ανάλυσης μεταξύ της ορισματικής δομής των ρηματικών φράσεων και της ορισματικής δομής που κρύβεται στα παράγωγα ΡΣ (Harley 2009: 225).

Αξίζει να σημειωθεί ότι, παρά τα όποια προβλήματα παρουσιάζει (κάποια αναφέρθηκαν παραπάνω) ή τις μεθοδολογικές/τεχνικές διαφωνίες που μπορεί να υπάρχουν, αν π.χ. δέχονται ή όχι οι ρίζες συμπλήρωμα πριν την κατηγοριοποίησή τους, η ανάλυση μέσω ενσωμάτωσης της Harley για τα αγγλικά σύνθετα έχει τύχει ευρύτερης αποδοχής μέσα στην SC προσέγγιση.

4.3 Οι αναλύσεις των Delfitto, Fábregas & Melloni (2008) και Bauke (2014)

Μέχρι τώρα, στις αναλύσεις που παρουσιάσαμε, τα παράγωγα ΡΣ (synthetic compounds) βρέθηκαν στο επίκεντρο του θεωρητικού προβληματισμού. Οι επόμενες δύο που θα ακολουθήσουν θα εστιάσουν στην παραγωγή της άλλης μεγάλης κατηγορίας, δηλαδή των ριζικών σύνθετων (root compounds).

Κατ' αρχάς, σε αυτού του είδους τα σύνθετα και ειδικότερα στα λεγόμενα ονοματικά (N-N root compounds) έχει καταγραφεί μια διαγλωσσική διαφοροποίηση μεταξύ των γερμανικών γλωσσών (γερμανική, ολλανδική, σουηδική κλπ) από την μία πλευρά και των λατινογενών (ιταλική, γαλλική, ισπανική κλπ) από την άλλη. Οι διαφορές αφορούν τόσο στα τυπικά, όσο και στα σημασιολογικά τους χαρακτηριστικά. Πριν περάσουμε στις επιμέρους αναλύσεις, οι οποίες επιχειρούν ακριβώς να ερμηνεύσουν αυτές τις διαφορές, ας τις δούμε κωδικοποιημένα (βλ. Delfitto Fábregas & Melloni 2008: 3-8):

1. Η θέση της κεφαλής: δεξιά στις γερμανικές, αριστερά στις λατινογενείς:

α) Αγγλ. *frog man*, Γερμ. *Fischfrau*,

β) Ισπ. *hombre rana* Ιταλ. *uomo pesca*

2. Ύπαρξη συνδετικών στοιχείων (Linking Elements, LEs) μεταξύ των δύο συνθετικών μερών:

α) μορφήματα κλίσης συνήθως γενικής πτώσης ή πληθυντικού αριθμού στις γερμανικές, π.χ. Αγγλ. *arm-s-race*, Γερμ. *Hund-e-futter* (dog food), Ολλανδ. *boek-en-kast* (book case).

β) παρουσία των λεγόμενων «ελαφρών» προθέσεων (light prepositions) στις λατινογενείς, π.χ. Ισπ. *gafas de sol* (sun glasses), Ιταλ. *coltello da pane* (bread knife). Τα σύνθετα που κατασκευάζονται με αυτόν τον τρόπο στις λατινογενείς γλώσσες ονομάζονται και «φραστικά σύνθετα» (phrasal compounds). Επιπλέον, τόσο στις γερμανικές, όσο και στις λατινογενείς γλώσσες συνυπάρχουν σύνθετα με συνδετικά και χωρίς συνδετικά στοιχεία.

3. Παρουσία κλιτικής μορφολογίας:

α) Στις γερμανικές γλώσσες οι δείκτες κλίσης στο εσωτερικό της σύνθετης λέξης δεν ερμηνεύονται, π.χ. Γερμ. *Freund-es-kreis* (Freundes γεν.εν.) < κύκλος φίλων (πληθ.).

β) αντιθέτως στις λατινογενείς γλώσσες τα κλιτικά μορφήματα, όταν και όπου υπάρχουν, ερμηνεύονται, π.χ. Ισπ. *camisa a cuadros* (pl.) < πουκάμισο με τετράγωνα (πληθ.).

4. Το φαινόμενο της επαναδρομής (recursion):

α) είναι πολύ συχνό στα σύνθετα της γερμανικής οικογένειας και εμφανίζεται στα ονοματικά σύνθετα με σχέση υπόταξης (subordinative compounds), π.χ. *winter weather skin troubles*.

β) είναι περιορισμένο στα λατινογενή και εμφανίζεται μόνο στις δομές των παρατακτικών (coordinative) σύνθετων, π.χ. *bar ristorante pizzeria*.

5. Όσον αφορά την σημασιολογία, τα ριζικά σύνθετα στις γερμανικές γλώσσες επιδεικνύουν μια αξιοσημείωτη ελευθερία στην ερμηνεία τους, η οποία εξαρτάται άμεσα από περικειμενικούς παράγοντες, σε αντίθεση με τα λατινογενή, των οποίων η ερμηνεία είναι πολύ περισσότερο περιορισμένη. Οι Delfitto, Fabregas & Melloni (2008: 7, 19-23) στην ανάλυσή τους επισημαίνουν ότι για τα λατινογενή μη «φραστικά σύνθετα» (δηλ. τα χωρίς πρόθεση) υφίσταται ένας σημασιολογικός περιορισμός, ο οποίος κωδικοποιείται στην κεφαλή. Τον αποκαλούν με όρους γενετικής σημασιολογίας (βλ. Pustejovsky 1996) *Qualia Structure - Formal Quale*, δηλ. το σύνολο των ποιοτήτων/ιδιοτήτων ενός λεξικού τεμαχίου, του ουσιαστικού στην προκειμένη

περίπτωση, ενώ την ίδια στιγμή η μη κεφαλή εξειδικεύει την συγκεκριμένη ποιότητα/χαρακτηριστικό, στην οποία αναφέρεται το *Formal Quale* της κεφαλής. Ας δούμε ένα παράδειγμα (27) (Delfitto et al. 2008: 22):

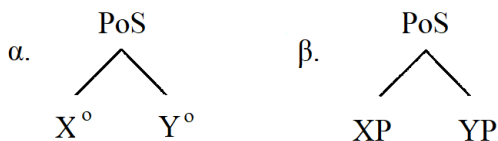
(27) pesce zembra ► FORMAL quale [=Y_{color} (x)]
 fish+Ø+zembra ‘zembra fish’

4.3.1 Η ανάλυση των Delfitto, Fábregas & Melloni (2008) για τα ριζικά σύνθετα (NN compounds)

Οι Delfitto, Fábregas & Melloni (2008) επιχειρούν μια συγκριτική ανάλυση πάνω στα ριζικά σύνθετα στις γερμανικές και λατινογενείς γλώσσες μέσα στο πλαίσιο του Μινιμαλιστικού Προγράμματος. Διατυπώνουν την υπόθεση ότι αυτού του είδους η σύνθεση (root compounding) αποτελεί μια καθαρά συντακτική διαδικασία, η οποία στηρίζεται στον μηχανισμό της Συγχώνευσης (Merge, Chomsky 1995 κ.εξ.) και υπόκειται στο *Αξίωμα της Γραμμικής Αντιστοίχισης (Linear Correspondence Axiom LCA)* (Kayne 1994).

Πιο συγκεκριμένα, τα ριζικά σύνθετα συνιστούν γι’ αυτούς μια περίπτωση *Παράλληλης Συγχώνευσης* (Parallel Merge, βλ. Citko 2005), κατά την οποία δυο στοιχεία, τα δύο μέρη της σύνθετης δομής, τα οποία μοιράζονται τον ίδιο βαθμό συντακτικής πολυπλοκότητας, υποκειμένα σε συγχώνευση, δημιουργούν ένα Σημείο Συμμετρίας (Point of Symmetry PoS, με την έννοια του Kayne 1994, ή του Moro 2000).

(28)

Ο συνδυασμός δύο συμμετρικών δομών μέσω Παράλληλης Συγχώνευσης δημιουργεί μια κατάσταση \rightarrow (PoS), κατά την οποία καμία από τις δύο δομές δεν μπορεί να προβάλει την ετικέτα της (label) στο νέο συντακτικό αντικείμενο, παραβιάζοντας έτσι το *Αξίωμα της Γραμμικής Αντιστοίχισης*,¹⁹ με αποτέλεσμα η παραγωγή να καταρρεύσει (crash).

Οι Delfitto et al. (2008: 9-11), υιοθετώντας μια παραλλαγή της ανάλυσης του Moro (2000) περί *Δυναμικής Αντισυμμετρίας (Dynamic Antisymmetry)*,²⁰ προτείνουν την λύση του Σημείου Συμμετρίας μέσω μιας διαδικασίας μετακίνησης, όπου η μία από τις δυο δομές μετακινείται σε υψηλότερη θέση στην δομική αναπαράσταση με την εισαγωγή μιας λειτουργικής κεφαλής F. Αυτή, δρώντας ως ενεργοποιητής (Probe), στοχεύει κάποιο από τα τυπικά χαρακτηριστικά (formal features) μίας εξ αυτών, προσελκύντάς την στον χαρακτηριστή της προβολής της. Με αυτό τον τρόπο, η συμμετρία λύνεται, η παραγωγή σώζεται και οδηγείται προς ερμηνεία στα δύο επίπεδα διεπαφής (Φωνητική και Λογική Μορφή). Οι Delfitto, Fábregas & Melloni (2008: 11) ονομάζουν αυτόν τον μηχανισμό επανόρθωσης (repair strategy) *Φάση Σύνθεσης* (Compound Phase) και ισχυρίζονται πως είναι καθολικός, δηλαδή ισχύει και στις δύο οικογένειες γλωσσών που εξετάζουν.

Επιπλέον, η Φάση Σύνθεσης υπόκειται σε μια Αρχή Προϊμότητας (*Earliness Principle*), η οποία απαιτεί από αυτήν να ενεργοποιηθεί όσο πιο έγκαιρα γίνεται στην διαδικασία παραγωγής. Σε αυτό το σημείο εντοπίζουν την διαφοροποίηση μεταξύ γερμανικών και λατινογενών γλωσσών. Αφού αρχικά αποκλείουν την ενεργοποίηση της Φάσης Σύνθεσης στο επίπεδο της ρίζας, γιατί αυτή δεν έχει κατηγοριακά χαρακτηριστικά, στην συνέχεια υποστηρίζουν ότι η εισαγωγή της κεφαλής F λαμβάνει χώρα σε διαφορετικά στάδια της παραγωγής του σύνθετου στις δυο οικογένειες. Έτσι:

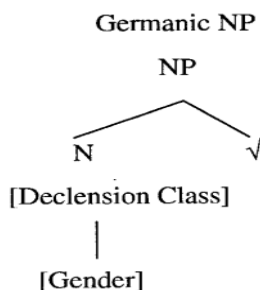
α) Στις γερμανικές γλώσσες ο ενεργοποιητής F (Probe) στοχεύει την ονοματική κεφαλή (N-head) σε μια από τις δύο δομές και πιο συγκεκριμένα τα χαρακτηριστικά του γένους, τα οποία είναι συντακτικώς ενεργά, με την έννοια ότι λαμβάνουν μέρος στην διαδικασία της Συμφωνίας (Agree). Σε αυτήν την οικογένεια τα χαρακτηριστικά του γένους συνδέονται με την κλιτική τάξη του ουσιαστικού, δηλαδή ο ομιλητής μπορεί να συμπεράνει το γένος, εάν γνωρίζει

¹⁹ *Αξίωμα της Γραμμικής Αντιστοίχισης (ΑΓΑ)* (Kayne 1994). Ο Kayne (1994) διετύπωσε το αξίωμα στο πλαίσιο της θεωρίας Γραμμικοποίησης (linearization), σύμφωνα με το οποίο η γραμμική σειρά (linear order) των συντακτικών δομών καθορίζεται από τις σχέσεις ασύμμετρης δομικής επιβολής (asymmetric c-command) στην φραστική δομή, αποκλείοντας έτσι από το σύστημα τις δομές συμμετρίας.

²⁰ Σύμφωνα με την ανάλυση του Moro (2000) (Dynamic Antisymmetry), όλα τα φαινόμενα μετακίνησης πυροδοτούνται από την ανάγκη για αντισυμμετρικές δομές, δηλ. την ανάγκη ικανοποίησης του ΑΓΑ, το οποίο αποτελεί έναν περιορισμό της Φωνολογικής Μορφής (PF- constraint).

την κλιτική τάξη.²¹ Στην πραγματικότητα, οι Delfitto et al. (2008: 13) υποστηρίζουν ότι η ονοματική κεφαλή κωδικοποιεί χαρακτηριστικά της κλιτικής τάξης (που είναι συντακτικώς ανενεργά), τα οποία όμως επαναναλύονται ως χαρακτηριστικά του γένους και με αυτό το τρόπο γίνονται στόχος της λειτουργικής κεφαλής F.

(29)

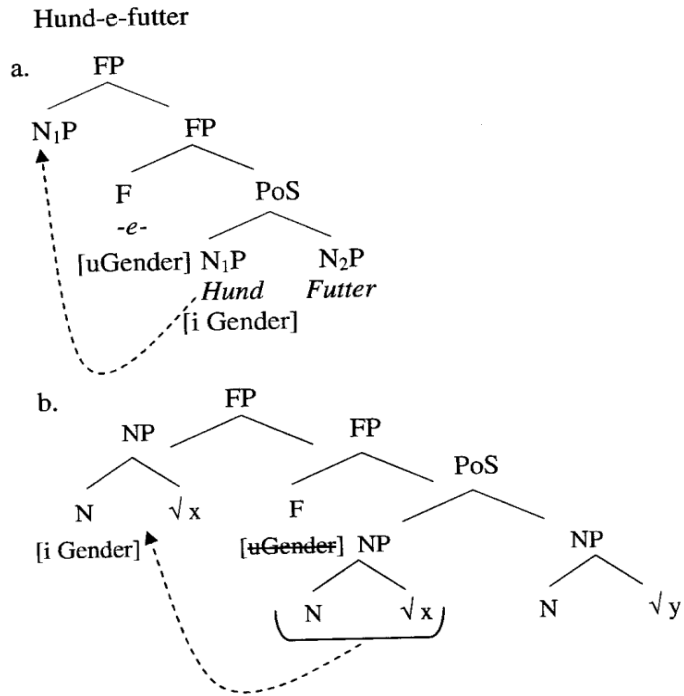
Επομένως, στις γερμανικές γλώσσες ο μηχανισμός επανόρθωσης σπάει την συμμετρία (PoS) στο επίπεδο της ονοματικής φράσης, εισάγοντας σε αυτό το επίπεδο τον ενεργοποιητή F, ο οποίος ελκύει μια από τις δύο ΟΦ στον χαρακτηριστή του.

Στην συνέχεια, ισχυρίζονται ότι σε αυτές τις γλώσσες η λειτουργική κεφαλή F πραγματώνεται ως συνδετικό στοιχείο (LE).²² Δηλαδή, το συνδετικό στοιχείο (LE) κωδικοποιεί ταυτόχρονα χαρακτηριστικά κλιτικής τάξης, συνδεόμενα με χαρακτηριστικά του γένους (βλ. Delfitto et al. 2008: 17-18 για την αιτιολόγηση) και αποτελεί στην πραγματικότητα την συντακτική κεφαλή του σύνθετου. Οι Delfitto, Fábregas & Melloni ονομάζουν αυτήν την διαδικασία *Categorially Driven Compounding (CDC)*. Ας δούμε την ανάλυσή τους για τα γερμανικά ριζικά σύνθετα, όπως φαίνεται στο σύνθετο *Hund-e-futter* (dogfood) (30):

²¹ Αυτή η σύνδεση φαίνεται, ίσως, λίγο πιο καθαρά στην περίπτωση της γερμανικής, όπου υπάρχουν ξεχωριστά μορφήματα για κάθε γένος σε ενικό και πληθυντικό αριθμό, όμως στην ολλανδική και πολύ περισσότερο στην αγγλική, όπου ισχύει μεγάλου βαθμού συγκρητισμός δεν είναι τόσο ξεκάθαρο. Οι Delfitto et al. επεκτείνουν εδώ την ανάλυσή τους σε όλη την γερμανική οικογένεια γλωσσών, καθώς, όπως ισχυρίζονται, δεν έχουν ενδείξεις για το αντίθετο (Delfitto, Fábregas & Melloni 2008: 13).

²² Όσον αφορά τις διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των γερμανικών γλωσσών (π.χ. στην αγγλική συνδετικά στοιχεία (LEs) εμφανίζονται πραγματωμένα σε ελάχιστες περιπτώσεις μέσα στα σύνθετα αποκλειστικά με το επίθημα *-s* της γενικής, π.χ. *king-s-man*), οι Delfitto et al. υποστηρίζουν ότι αυτές οι διαφορές αφορούν αποκλειστικά τα συνδετικά στοιχεία και όχι τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά, τα οποία είναι κοινά, οφείλονται δε σε λεξιλογικές διαφορές και ιδιαιτερότητες της κάθε γλώσσας ξεχωριστά, (π.χ. στην αγγλική μπορεί να οφείλονται σε φαινόμενα απομείωσης (impoverishment) ή και λεξικοποίησης των συνδετικών στοιχείων, Delfitto Fábregas & Melloni 2008: 19).

(30)

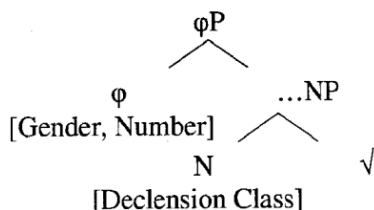

Αξίζει να σημειωθεί ότι η λειτουργική κεφαλή F δεν ενεργοποιεί κανένα από τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά των δυο ονοματικών φράσεων, δικαιολογώντας έτσι το ευρύ φάσμα των ερμηνειών που μπορεί να λάβουν τα σύνθετα αυτά στις γερμανικές γλώσσες. Επιπλέον, υποστηρίζουν ότι η σημασιολογική κεφαλή του σύνθετου καθορίζεται με όρους φραστικής δομής (phrasal-structural grounds), σύμφωνα με τους οποίους η *in situ* ΟΦ ερμηνεύεται ως κεφαλή, ενώ η μετακινηθείσα ΟΦ ως η εξαρτώμενη από αυτήν, παράγοντας έτσι σύνθετα δεξιόστροφης κεφαλής (Delfitto, Fábregas & Melloni 2008: 16).

β) Η προηγηθείσα ανάλυση δεν μπορεί να ισχύσει στην περίπτωση των λατινογενών γλωσσών, καθώς το γένος δεν συνδέεται με την κλιτική τάξη του ουσιαστικού. Οι δείκτες της κλιτικής τάξης επιλέγονται με αυθαίρετο, ιδιοσυγκρασιακό τρόπο από τα ονοματικά θέματα και δεν καθορίζουν το γένος του ουσιαστικού. Έτσι, τα ριζικά σύνθετα σε αυτές τις γλώσσες παράγονται από την Παράλληλη Συγχώνευση δύο ΟΦ, οι οποίες έχουν ‘μεγαλύτερη’ δομή, καθώς κωδικοποιούν ένα σύνολο από φ-χαρακτηριστικά (phi-features), τα πιο σημαντικά των

οποίων είναι το γένος και ο αριθμός (31). Επομένως, ο μηχανισμός επανόρθωσης ενεργοποιείται εδώ σε ανώτερο επίπεδο στην δομή από τις γερμανικές γλώσσες (Delfitto et al. 2008: 19).

(31)

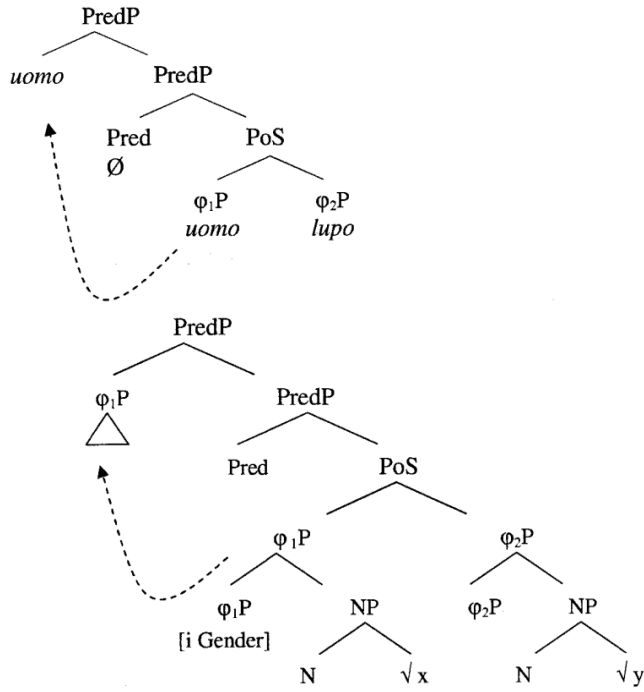

Οι Delfitto, Fábregas & Melloni (2008: 20-21) υποστηρίζουν περαιτέρω ότι τα ριζικά σύνθετα στις λατινογενείς γλώσσες, που, όπως ειπώθηκε, επιβάλλουν περιορισμούς στην ερμηνεία τους, κωδικοποιούν μια συγκεκριμένη σημασιολογική σχέση μεταξύ κεφαλής-μη κεφαλής, η οποία προσομοιάζει αρκετά με το μοντέλο κατηγορηματικής δομής (predicative structure) που περιέγραψε ο Pustejovsky (1995) ως *Qualia Structure*. Έτσι, διατυπώνουν την υπόθεση ότι η λειτουργική κεφαλή F παίζει ρόλο ενεργοποιητή μιας *qualia* δομής στο ριζικό σύνθετο, συγκεκριμένα της *Formal Quale*. Με αυτόν τον τρόπο, η λειτουργική κεφαλή F στοχεύει ένα Formal Quale χαρακτηριστικό (FQ feature) με μη εκπεφρασμένη τιμή, το οποίο βρίσκεται ανάμεσα στα φ-χαρακτηριστικά των ΟΦ του σύνθετου, το αντιστοιχίζει με ένα δικό της FQ χαρακτηριστικό, δίνοντάς του τιμή, μετακινώντας παράλληλα την ΟΦ που το περιέχει στον χαρακτηριστή της.

Η μετακινήθεισα ΟΦ γίνεται έτσι η σημασιολογική κεφαλή του σύνθετου στα αριστερά της δομής, ενώ παράλληλα εξηγείται ο λόγος, για τον οποίο τα λατινογενή σύνθετα δέχονται συγκεκριμένες ερμηνείες: το σύνολο των αποδεκτών ερμηνειών πρέπει να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις που θέτει η ενεργοποίηση της *qualia* δομής. Επιπλέον, ισχυρίζονται ότι η λειτουργική κεφαλή F πραγματώνεται από ένα φωνολογικά κενό μόρφημα (\emptyset). Ας δούμε την ανάλυση που προτείνουν για τα σύνθετα *uomo lupo* (λυκάνθρωπος) (32) και *pesce spada* (sword fish) (33) (Delfitto et al. 2008: 21, 23):

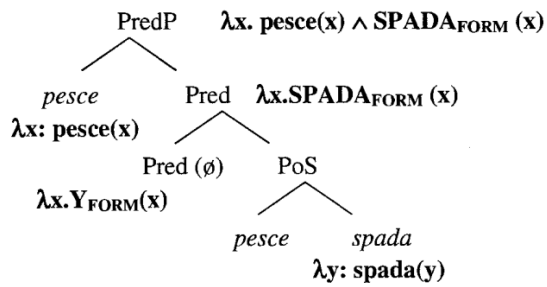
(32)

uomo \emptyset *lupo* lit. 'man + dog', 'werewolf'

(33)

pesce spada 'sword fish' (Formal quale: $_$ predicative variable)

Εφόσον τα χαρακτηριστικά, τα οποία παίζουν κρίσιμο ρόλο στην παραγωγή αυτή, είναι κυρίως σημασιολογικά (Qualia-features) και όχι αυστηρά κατηγοριακά, οι Delfitto, Fábregas & Melloni ονομάζουν αυτήν την διαδικασία σύνθεσης στις λατινογενείς γλώσσες *Semantically Driven Compounding (SDC)*.

Τέλος, σε σχέση με τα «φραστικά σύνθετα», υποστηρίζουν ότι αυτά συνιστούν αντισυμμετρικές δομές, επομένως δεν ενεργοποιείται κάποια Φάση Σύνθεσης, εφόσον δεν παράγονται με Παράλληλη Συγχώνευση. Υποθέτουν ότι οι δυο ΟΦ του σύνθετου συνδέονται ως ορίσματα της πρόθεσης, η οποία μπορεί να ενεργοποιεί κάποιο *qualia* χαρακτηριστικό σε συνδυασμό με το εγγενές σημασιολογικό της φορτίο (βλ. Delfitto, Fábregas & Melloni 2008: 27-29 για περαιτέρω ανάλυση). Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι μέσα από την ανάλυση των Delfitto, Fábregas & Melloni (2008) γίνεται φανερό ότι:

α) η σύνταξη με τους μηχανισμούς της (Merge, Agree, LCA κλπ) μπορεί να δικαιολογήσει τα διάφορα φαινόμενα της σύνθεσης, τα οποία παραμετροποιούνται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά των λεξικών τεμαχίων κάθε γλώσσας,

β) Η ανάλυση των σύνθετων δομών μπορεί να φανερώσει φαινόμενα της διεπαφής σύνταξης/σημασιολογίας.

4.3.2 Η ανάλυση της Bauke (2014) για τα γερμανικά ριζικά σύνθετα

Η Bauke προτείνει την δική της ανάλυση για τα ριζικά σύνθετα στην γερμανική, η οποία στηρίζεται αφενός στις αρχές της ΚΜ, αφετέρου στην θεωρία των *φάσεων (phases)* (βλ. Chomsky 2001, 2008), μια νεότερη θεωρητική εξέλιξη στο πλαίσιο του μινιμαλιστικού προγράμματος.

Κατ' αρχάς, κάνοντας την δική της ενδογλωσσική ανάλυση, υποστηρίζει ότι η γερμανική εμφανίζει δύο διαφορετικούς τύπους σε σχέση με τα ριζικά σύνθετα (Bauke 2014: 26 - 46), ήτοι:

α) Έναν τύπο, ας τον ονομάσουμε Α, στον οποίο δύο λεξικά τεμάχια (κεφαλή-μη κεφαλή) χωρίς εσωτερικό δείκτη κλίσης συνδυάζονται σε έναν σύνθετο, π.χ. *Land-karte* < country-card < (map, χάρτης), *Wort-witz* < word-wit < verbal wit / pun, λογοπαίγνιο. Αυτά τα σύνθετα, δεν είναι παραγωγικά, δεν παρουσιάζουν φαινόμενα επαναδρομής (κάτι πολύ χαρακτηριστικό για

την γερμανική γλώσσα) και επιδέχονται μόνο μία ερμηνεία, συνήθως παρεκκλίνουσα (drifted), μη συνθετική.

β) Έναν δεύτερο τύπο, ας τον ονομάσουμε Β, στον οποίο δείκτες κλίσης (πληθυντικού αριθμού ή γενικής πτώσης) εμφανίζονται ανάμεσα στα συνθετικά μέρη,²³ π.χ. *Länder-spiel* < country.PL game < (match, παιχνίδι μεταξύ δυο εθνικών ομάδων, παιδικό παιχνίδι που απαιτεί γνώσεις για συγκεκριμένες χώρες, κ.ά.), *Wörter-buch* < word.PL book < (λεξικό, βιβλίο που περιέχει λέξεις στο εξώφυλλό του, κ.ά.). Σε αυτήν την περίπτωση, υποστηρίζει ότι τα σύνθετα είναι παραγωγικά, παρουσιάζουν φαινόμενα επαναδρομής και επιδέχονται πολλές ερμηνείες, μία κύρια, η οποία μπορεί δυνητικά να είναι συνθετική, και διάφορες άλλες που εξαρτώνται συνήθως από περικειμενικούς παράγοντες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στα παραδείγματα, τα οποία χρησιμοποιεί η Bauke, οι εσωτερικοί κλιτικοί δείκτες είναι κυρίως δείκτες πληθυντικού αριθμού. Ισχυρίζεται, ότι ο πληθυντικός αποτελεί, τρόπον τινά, την «default» επιλογή, ενώ όταν αυτός δεν υπάρχει, εμφανίζονται δείκτες γενικής. Οι δείκτες γενικής, π.χ. *Mann-s-bild*, *Mann-es-kraft*, έχουν το ίδιο ερμηνευτικό αποτέλεσμα, δηλ. μεγάλη ερμηνευτική ελευθερία και παραγωγικότητα, για το σύνθετο, γι' αυτό και γενικεύει το συμπέρασμά της (Bauke 2014: 41). Ας δούμε σχηματικά τα δύο είδη με τα αντίστοιχα παραδείγματα:

(34) Τύπος Α	Landkarte	Wortwitz
Τύπος Β	Länderspiel	Wörterbuch

Η Bauke (2014: 61-70) ερμηνεύει τις διαφορές των δύο τύπων με βάση την λειτουργία του μηχανισμού της Συγχώνευσης (Merge) και την παρουσία ή μη του μηχανισμού των φάσεων (phases) κατά την διαδικασία της παραγωγής. Ας δούμε συνοπτικά τον συλλογισμό της, ξεκινώντας από τις θεωρητικές παραδοχές που κάνει.

Κατ' αρχήν, τα σύνθετα αποτελούν προϊόντα του μηχανισμού της Συγχώνευσης. Σύμφωνα με τον Chomsky (2008), το μόνο προαπαιτούμενο, προκειμένου η Συγχώνευση να λάβει χώρα, είναι τα λεξικά τεμάχια (LIs) να φέρουν τα λεγόμενα *Edge Features* (EFs) (χαρακτηριστικά

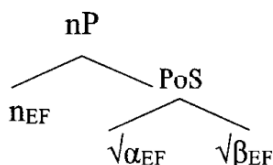
²³ Αυτοί οι δείκτες κλίσης, όπως είδαμε, ερμηνεύτηκαν από τους Delfitto, Fábregas & Melloni (2008) ως συνδετικά στοιχεία (LEs). Η Bauke δεν κάνει αυτόν τον συσχετισμό. Θεωρεί αυτά τα μορφολογικά στοιχεία στο εσωτερικό του σύνθετου ως κλιτικούς δείκτες οι οποίοι μπορεί να μην συνεισφέρουν μια πραγματικά πληθυντική ή κτητική σημασία, παράλα αυτά η παρουσία τους, κατά την Bauke, είναι συνδεδεμένη με συγκεκριμένες ιδιότητες του σύνθετου.

παρυφής). Από αυτό το δεδομένο βγαίνει το συμπέρασμα ότι τόσο οι ρίζες, όσο και οι κατηγοριοποιητές ως λεξικά τεμάχια είναι εφοδιασμένοι εξ αρχής με κάποιο χαρακτηριστικό παρυφής (EF) και με αυτόν το τρόπο μπορούν να συμμετέχουν στην συντακτική παραγωγή. Δύο ρίζες, εφόσον φέρουν (EFs), είναι απολύτως φυσικό να μπορούν να συνδυαστούν και να υποστούν συγχώνευση. Παράλληλα, ο Marantz (2007: 194-195) υποστηρίζει ότι οι κατηγοριοποιητές (v^0 , n^0 , a^0) αποτελούν κεφαλές φάσεων (phase heads), ενώ οι ρίζες όχι. Επομένως, η συγχώνευση δύο ριζών δεν συνιστά φάση. Έτσι, οι ρίζες δεν μπορούν να ερμηνευτούν αυτόνομα, αλλά πρέπει να συγχωνευθούν με έναν κατηγοριοποιητή που ως κεφαλή φάσης αποτελεί το πρώτο πιθανό σημείο ερμηνείας.

Με αυτά τα δεδομένα η Bauke (2014: 67-70) εξηγεί τους δύο διαφορετικούς τρόπους παραγωγής των σύνθετων ως εξής:

α) Στον τύπο A, δύο ρίζες $\sqrt{\alpha}$ και $\sqrt{\beta}$ συγχωνεύονται ελέω χαρακτηριστικών παρυφής (EFs), όμως δεν συνιστούν φάση. Όταν η σύνθετη ρίζα που προκύπτει συγχωνευθεί εκ νέου με έναν ονοματικό κατηγοριοποιητή n^0 - κεφαλή φάσης, το συμπλήρωμά της, δηλ. η σύνθετη ρίζα [$\sqrt{\alpha} + \sqrt{\beta}$], οδηγείται στο Σημείο Εκφώνησης. Σε αυτήν την περίπτωση καμία από τις δύο ρίζες δεν ερμηνεύεται ανεξάρτητα στον Λογικό Τομέα (LF) και έτσι προκύπτει η μία, ιδιοσυγκρασιακή, ‘παρεκκλίνουσα’, τρόπον τινά, ερμηνεία των σύνθετων του τύπου A. Σημειωτέον επίσης, ότι δεν παρατηρούνται δείκτες κλίσης στο εσωτερικό του σύνθετου. Η δομή του τύπου A είναι η ακόλουθη:

(35) Τύπος A

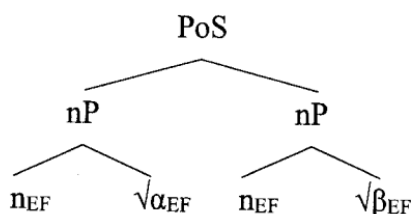
Όπως φαίνεται στο σχήμα (35), η Bauke υποστηρίζει ότι η συγχώνευση των δυο ριζών $\sqrt{\alpha}$ και $\sqrt{\beta}$ οδηγεί σε ένα σημείο συμμετρίας (PoS), το οποίο παραβιάζει την ΑΓΑ.²⁴ Το σημείο συμμετρίας

²⁴ Η Bauke (2016: 222) υποστηρίζει ότι σύμφωνα με τις νεότερες θεωρητικές ιδέες των Chomsky (2008, 2013),

λύνεται στον Φωνολογικό Τομέα (PF) με όρους του μηχανισμού Δυναμικής Αντισυμμετρίας (Moro 2000, βλ. παραπάνω), όπου η μία από τις δυο ρίζες μετακινείται σε ανώτερη θέση (δηλ. θέση χαρακτηριστή) και η δομή γραμμικοποιείται, σύμφωνα και με τις αρχές και τις απαιτήσεις του φωνολογικού τομέα στην συγκεκριμένη γλώσσα (Bauke 2014: 93-95). Η Bauke ισχυρίζεται περαιτέρω ότι οι διαγλωσσικές διαφορές που παρατηρούνται ως προς την θέση της κεφαλής στα σύνθετα μπορούν να εξηγηθούν ακριβώς ως διαφορές στις απαιτήσεις που θέτει ο φωνολογικός τομέας της κάθε γλώσσας, σε σχέση με τις οποίες η σύνταξη είναι αμέτοχη.

β) Στον τύπο B, κάθε μία από τις ρίζες συγχωνεύεται πρώτα ξεχωριστά με τον κατηγοριοποιητή της, ο οποίος πυροδοτεί την Εκφώνηση του πεδίου συμπληρώματός του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα κάθεμία από τις ρίζες να λάβει ξεχωριστή, ανεξάρτητη ερμηνεία στην Λογική Μορφή (LF), και το σύνθετο να αποκτήσει με αυτόν τον τρόπο συνθετική σημασία, αλλά και μια ποικιλία από εναλλακτικές ερμηνείες. Οι δύο νέες κατηγοριοποιημένες δομές συγχωνεύονται εκ νέου, δημιουργώντας και σε αυτή την περίπτωση ένα σημείο συμμετρίας (PoS).

(36) Τύπος B

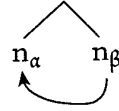
Η λύση αυτής της συμμετρίας επιτυγχάνεται, κατά την Bauke (2014: 87-93), μέσω του συντακτικού μηχανισμού της μετακίνησης κεφαλής, όπως τον περιέγραψε ο Roberts για τα κλιτικά στις λατινογενείς γλώσσες (Roberts 2010).²⁵ Έτσι, στον τύπο B λαμβάνει χώρα

Richards (2008), Boeckx (2010), ο Λογικός Τομέας μπορεί να διαχειριστεί ό,τι του δώσει η σύνταξη, ακόμα και αν πρόκειται για συμμετρικές δομές. Η συμμετρία πρέπει, όμως, οπωσδήποτε να λυθεί στον Φωνολογικό Τομέα, γιατί η δομή οφείλει να γραμμικοποιηθεί.

²⁵ Ο Roberts (2010) ανέλυσε την παραγωγή των κλιτικών ως μια διαδικασία μετακίνησης κεφαλής στον συντακτικό τομέα, η οποία οδηγεί στην ενσωμάτωση του κλιτικού στον ξενιστή του (host). Η περιγραφή της ανάλυσης του

μετακίνηση κεφαλής ως αποτέλεσμα της διαδικασίας ελέγχου και απόδοσης τιμής του χαρακτηριστικού του αριθμού (Number) ανάμεσα στους δύο κατηγοριοποιητές, με συνέπεια ο ένας να ενσωματωθεί στον άλλον. Η διαδικασία αυτή εξηγεί την παρουσία μορφολογίας (δείκτες κλίσης) στο εσωτερικό του σύνθετου.

(37) Ενσωμάτωση του κατηγοριοποιητή n_β στον n_α

Στο κεφάλαιο αυτό, μέσα από τις επιμέρους αναλύσεις που περιγράφηκαν, προσπαθήσαμε να δώσουμε μια γενική εικόνα για το πώς αντιμετωπίζει το συντακτικοκεντρικό μοντέλο μορφολογικής ανάλυσης το φαινόμενο της σύνθεσης.

5 Μια συντακτική ανάλυση για τα σύνθετα της Νέας Ελληνικής

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε την παραγωγή βασικών τύπων στα σύνθετα της ΝΕ στο πλαίσιο της συντακτικοκεντρικής μορφολογικής προσέγγισης που ήδη παρουσιάσαμε. Τυπολογικά, η ανάλυση θα επικεντρωθεί στα ρηματικά σύνθετα (ΡΣ) (synthetic compounds), στα προσδιοριστικά (root compounds) και στα παρατακτικά, εξετάζοντας χαρακτηριστικά παραδείγματα από κάθε δομή. Αξιοποιώντας τις συγκριτικές μελέτες που παρουσιάστηκαν, θα υποστηρίξουμε ότι τα ρηματικά και τα προσδιοριστικά σύνθετα είναι προϊόν συντακτικής ενσωμάτωσης (βλ. Harley 2009), ενώ τα παρατακτικά θα θεωρηθούν δομές σύνδεσης κατά παράταξη σε επίπεδο ρίζας-κεφαλής, οι οποίες στην συνέχεια συγχωνεύονται με τον ανάλογο κατηγοριοποιητή (n^0 , a^0 , v^0).

Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι όσον αφορά τα ΡΣ της ΝΕ, η πρώτη προσπάθεια συντακτικής προσέγγισής τους με βάση την θεωρία της ενσωμάτωσης έχει γίνει από την Rivero (1992). Βασιζόμενη στην θεωρία του Baker (1998), η Rivero υποστηρίζει ότι τα ΡΣ των οποίων η μη κεφαλή είναι ουσιαστικό/ρηματικό όρισμα ή επίρρημα (του τρόπου), π.χ.

Roberts (2010) ξεφεύγει από τα όρια αυτής της εργασίας, ωστόσο η Bauke τον χρησιμοποιεί εδώ, για να στηρίξει την ανάλυση της παραγωγής των σύνθετων τύπου Β.

αφισοκολλώ, ξαναγράφω κλπ, αποτελούν προϊόν ονοματικής ή επιρρηματικής ενσωμάτωσης στο ρήμα. Η ανάλυσή της αντιμετώπισε την κριτική των Kakouriotes, Papastathi & Tsangalides (1997) και Smirniotopoulos & Joseph (1997).²⁶

5.1 Ρηματικά σύνθετα

Θα ξεκινήσουμε με μία σύντομη περιγραφή των χαρακτηριστικών των ρηματικών σύνθετων στην ΝΕ. Με τον όρο *ρηματικά σύνθετα* (ΡΣ) αναφερόμαστε σε σύνθετα, των οποίων η κεφαλή είναι ρήμα, π.χ. *χαρτοπαίζω* ή ρηματικό παράγωγο, π.χ. *ανεμοδείκτης*, το οποίο σχηματίζεται με τα επιθήματα *-της, -τος, -μενος, -μα, -ια, -ση, -σιμο* κ.ά. Σε αυτές τις δομές η μη κεφαλή μπορεί να είναι ουσιαστικό, π.χ. *χαρτοπαίκτης, αφισοκολλώ* ή επίθετο/επίρρημα, π.χ. *αζιαγάπητος, καλοβλέπω*, τα οποία εμφανίζονται με την μορφή θέματος/ρίζας.²⁷ Στην περίπτωση που η μη κεφαλή είναι ουσιαστικό, αυτό πραγματώνει μια σειρά από θεματικούς ρόλους του ρήματος, οι οποίοι στις αντίστοιχες ρηματικές φράσεις μπορεί να ικανοποιούνται και με προθετική φράση, π.χ. *λεμονοστήφτης* < θέμα, *οξυγονοκόλληση* < μέσον/εργαλείο, *ανεμοδαρμένος* < δράστης. Τα ΡΣ με κεφαλή ρηματικό παράγωγο είναι αρκετά παραγωγικοί σχηματισμοί στην ΝΕ. Οι Iordăchioaia, Alexiadou & Pairamidis (2017: 53-54) υποστηρίζουν ότι όσον αφορά τα παράγωγα ΡΣ, μπορούμε να διακρίνουμε τρεις τύπους:

1) παράγωγα ΡΣ με ανεξάρτητα [O-P] σύνθετα, π.χ. *χαρτοπαίκτης – χαρτοπαίζω, αφισοκόλληση – αφισοκολλώ*. Αυτός ο τύπος [O-P] ρηματικού σύνθετου σχηματισμού εμπεριέχει το λεξικό ρήμα (πρβλ. *χαρτοπαίζω* < *παίζω*). Θα πρέπει όμως να σημειώσουμε ότι στην ΝΕ αυτού του είδους οι [O-P] σχηματισμοί είναι πολύ λίγοι σε αριθμό.

2) παράγωγα ΡΣ, τα οποία σχηματίζουν [O-P] ρηματικά σύνθετα ως αναδρομικούς σχηματισμούς, π.χ. *δανειοδότης – δανειοδοτώ, σηματοδότης – σηματοδοτώ, συνταξιοδότηση – συνταξιοδοτώ*. Θεωρούμε ότι αποτελούν αναδρομικούς σχηματισμούς, διότι διαφέρουν από το

²⁶ Τα λεξικαλιστικά αντεπιχειρήματα δεν θα μας απασχολήσουν σε αυτήν την εργασία. Η ανάλυση του Marantz (2007) μέσα στο πλαίσιο της ΚΜ παρέχει νομίζουμε τα εργαλεία, για να αντικρούσει τις αιτιάσεις των παραπάνω ερευνητών.

²⁷ Για την ανάλυση θα χρησιμοποιηθεί ο όρος *ρίζα*, ο οποίος ταιριάζει καλύτερα στο πρότυπο της ΚΜ. Όπως είναι γνωστό (βλ. Ράλλη 2007), η μορφολογική δομή της ΝΕ στηρίζεται στο θέμα/ρίζα (stem based language), το οποίο αποτελεί την βάση για τον σχηματισμό πολύπλοκων μορφολογικών δομών, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει σε άλλες γλώσσες, π.χ. αγγλική, όπου ως βάση χρησιμοποιείται η λέξη (word based language).

λεξικό ρήμα τόσο μορφολογικά, όσο και φωνολογικά (πρβλ. δανειοδοτώ < δίνω, χαρτοδετώ < δένω). Αυτοί οι αναδρομικοί [O-P] σχηματισμοί είναι περισσότερο παραγωγικοί από τον προηγούμενο τύπο, παραμένουν όμως αρκετά περιορισμένοι σε αριθμό σε σχέση με τα αντίστοιχα παράγωγα ΡΣ.

3) παράγωγα ΡΣ, στα οποία δεν εμφανίζεται αντίστοιχος τύπος [O-P] ρηματικού σύνθετου, π.χ. λεμονοστίφτης – *λεμονοστίβω, οργανοπαίκτης – *οργανοπαίζω, νυχοκόπτης – *νυχοκόβω. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκει η πλειονότητα των παράγωγων ΡΣ της ΝΕ.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι σε κάποια παράγωγα ΡΣ αντιστοιχούν τόσο αναδρομικά, όσο και ανεξάρτητα [O-P] σύνθετα χωρίς εννοιολογικές διαφορές, π.χ. χαρτοδένω/χαρτοδετώ. Αυτό σημαίνει ότι οι δομές τους πρέπει να είναι λίγο έως πολύ όμοιες, με μικρές διαφορές.

Τα ρηματικά σύνθετα μπορούν να αναλυθούν με βάση την συντακτικοκεντρική προσέγγιση (SC Approach), όπως παρουσιάστηκε στο Κεφ. 4, εφόσον αποτελούν, πιστεύουμε, παράδειγμα μορφοσυντακτικής ενσωμάτωσης. Δύο βασικά χαρακτηριστικά των ΡΣ – ένα μορφολογικό και ένα σημασιολογικό – συνηγορούν υπέρ μιας ανάλυσης με όρους ενσωμάτωσης:

α) οι μη κεφαλές εμφανίζονται ως ρίζες, δηλαδή με μορφοσυντακτικούς όρους αποτελούν εξαρτημένους τύπους, καθώς η ΝΕ δεν επιτρέπει σε αυτά τα στοιχεία να εμφανίζονται ελεύθερα ως ανεξάρτητες οντότητες. Η παρουσία του συνδετικού στοιχείου /-o/ (δείκτης σύνθεσης) και η απουσία κάποιου κλιτικού δείκτη στηρίζει την ιδέα ότι τα στοιχεία αυτά είναι ρίζες, οι οποίες στην συνέχεια μετακινούνται, για να ενσωματωθούν. Η Ralli (2013: 33-34) επισημαίνει, όπως είδαμε στο Κεφ. 2, ότι οι μη κεφαλές στα σύνθετα της ΝΕ δεν δέχονται παραγωγικά ή κλιτικά επιθήματα, ονομάζοντας τον περιορισμό αυτό *Περιορισμό του Απογυμνωμένου Θέματος* (Bare Stem Constraint, Ralli 2013). Εφόσον δεχτούν επιθήματα, τότε γίνονται μέρος αναλυτικών σύνθετων σχηματισμών, π.χ. καπνοκαλλιέργεια ~ καλλιέργεια καπνού. Επιπλέον, η Harley (2009: 215) στην ανάλυσή της με όρους ΚΜ, υποστήριξε ότι οι ρίζες επιτρέπουν την ενσωμάτωση σε αυτές, εφόσον δεν έχουν ακόμη συγχωνευθεί και κατηγοριοποιηθεί από τις λειτουργικές κεφαλές-κατηγοριοποιητές (v^0 , n^0 , a^0). Για τον ίδιο λόγο μπορούν και οι ίδιες να ενσωματωθούν.

β) Σε συμφωνία με την θεωρία της συντακτικής ενσωμάτωσης (Baker 1998), οι μη κεφαλές των ΡΣ ικανοποιούν θεματικούς ρόλους του ρήματος βάσης, είναι δηλαδή σημασιολογικά εξαρτημένες από το ρήμα. Αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι τα ΡΣ που

ικανοποιούν αυτούς τους ρόλους δεν επιτρέπουν την συνεμφάνιση αυτών των ορισμάτων ως ανεξάρτητων φράσεων π.χ.:

- (38) α. Ο Γιάννης κρασοπίνει (*κρασί/μπίρα)
β. Η Μαρία είναι αιμοδότης *αίματος,
γ. Ο Γιάννης είναι ακτινοθεραπευτής *με ακτίνες.

Η ενσωμάτωση λαμβάνει χώρα, γιατί η μη κεφαλή με την μορφή ρίζας βρίσκεται σε περιβάλλον μη απόδοσης πτώσης, καθότι τα στοιχεία αυτά δεν κωδικοποιούν δηλώσεις αναφορικότητας (referentiality) ή ποσοτικοποίησης (quantification), για να εμφανιστούν κεφαλές Προσδιοριστή ή Αριθμού, μέσω των οποίων θα γινόταν ο έλεγχος της πτώσης. Έτσι, η ονοματική ρίζα μετακινείται και ενσωματώνεται, προκειμένου να λάβει πτώση.

Με αυτά τα δεδομένα θα προχωρήσουμε στην ανάλυση των ΡΣ, με βάση την ανάλυση της Harley (2009), ακολουθώντας παράλληλα τον διαχωρισμό και την ανάλυση των Iordăchioaia, Alexiadou & Pairamidis (2017: 58-61). Θα αναλυθούν οι τρεις τύποι ΡΣ, όπως περιγράφηκαν παραπάνω, ήτοι:

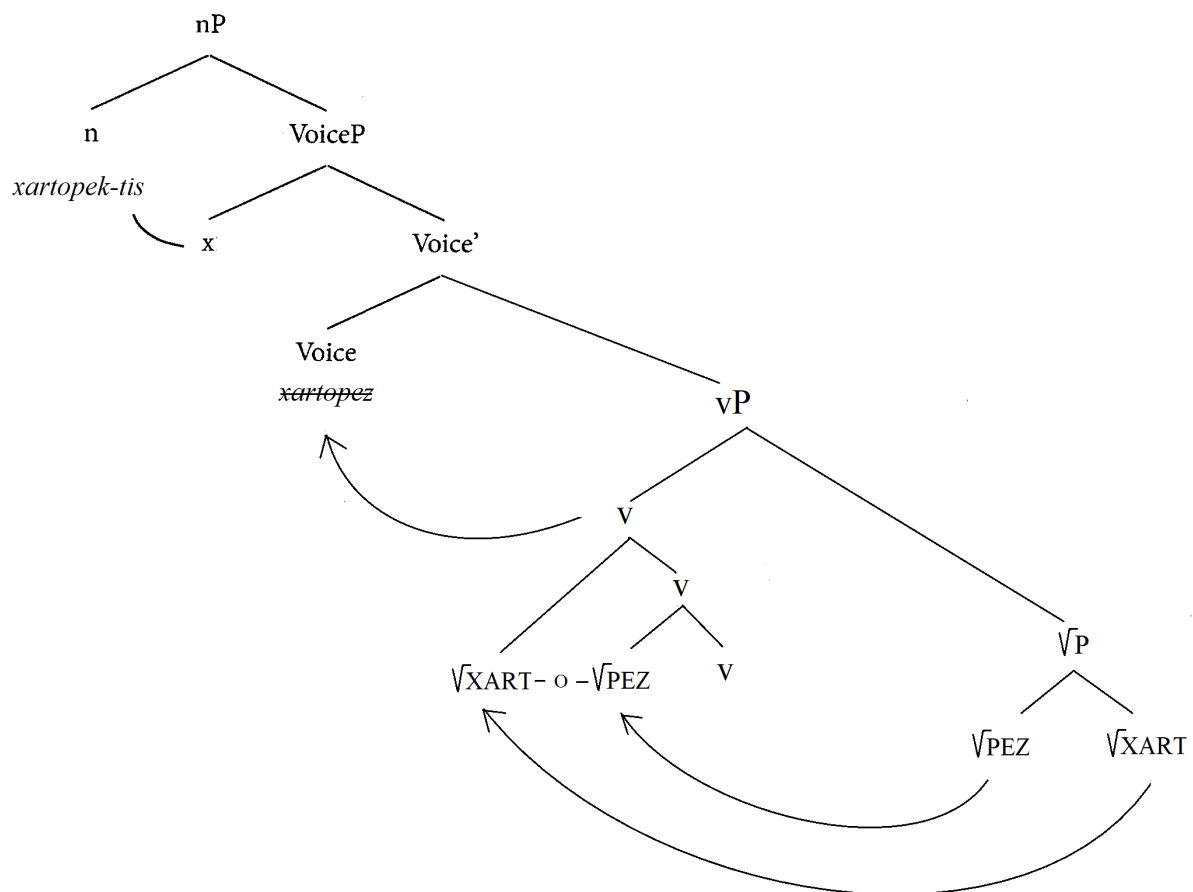
Τύπος 1: χαρτοπαίκτης – χαρτοπαίζω (σχ. 39)

Ξεκινάμε με δύο ρίζες, δηλ. την $\sqrt{\text{PEZ}}$ και την $\sqrt{\text{XART}}$, η οποία αποτελεί εσωτερικό όρισμα της πρώτης (βλ. Harley 2009, 2014). Το λεξικό ρήμα *παίζω* περιέχεται στο [O-P] σύνθετο που σχηματίζεται. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί, εάν δεχθούμε ότι η ρίζα $\sqrt{\text{PEZ}}$ συγχωνεύεται πρώτα με τον κατηγοριοποιητή της v^0 , οπότε και λαμβάνει τα ρηματικά χαρακτηριστικά, και στην συνέχεια η ρίζα $\sqrt{\text{XART}}$ μετακινείται και ενσωματώνεται σε αυτήν, σχηματίζοντας το [O-P] ρηματικό σύνθετο *χαρτοπαίζω*. Η σειρά αυτή υποδεικνύεται από το γεγονός ότι το ρήμα μέσα στο [O-P] ρηματικό σύνθετο κρατά τα χαρακτηριστικά του λεξικού ρήματος, δηλαδή τον τόνο και την κλιτική τάξη. Ακολουθώντας την Ράλλη, το συνδετικό στοιχείο /-o/ δεν έχει σημασιολογική ταυτότητα και εισέρχεται κατά την Εκφώνηση (spell-out) για φωνολογικούς λόγους.

Για την παραγωγή του παράγωγου ΡΣ *χαρτοπαίκτης* έχουμε την εισαγωγή άλλων δύο λειτουργικών κεφαλών σε ανώτερο επίπεδο. Θα υιοθετήσουμε την ανάλυση των Alexiadou & Schäfer (2010), σύμφωνα με την οποία το παραγωγικό επίθημα /-της/ - ονοματοποιητής (n^0), έχει

γεγονοτικό περιεχόμενο και εισάγει το εξωτερικό όρισμα-δράστη μέσω της προβολής της Φράσης Φωνής (VoiceP). Η ανάλυση για τον τύπο 1 φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (39):

(39)

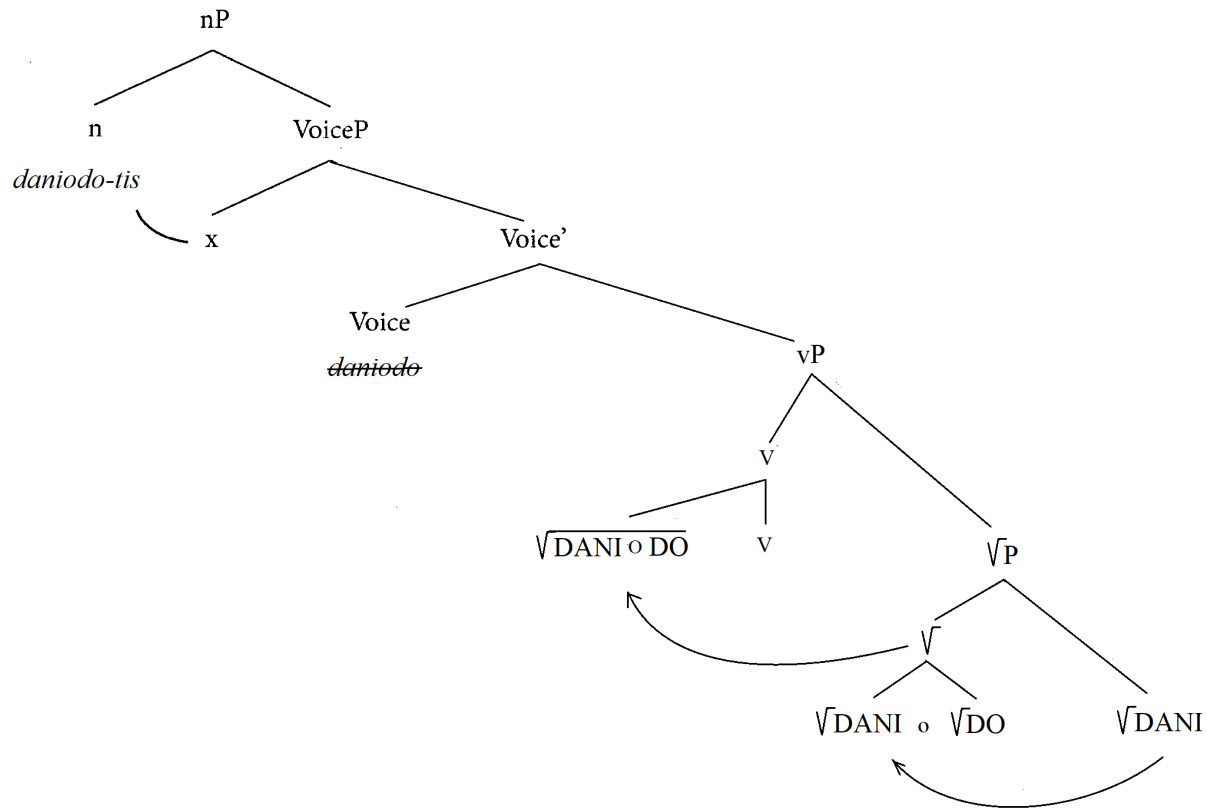

Τύπος 2: δανειοδότης – δανειοδοτώ (σχ. 40)

Στην περίπτωση αυτή έχουμε την δημιουργία ενός αναδρομικού [O-P] ρηματικού σύνθετου που δεν περιέχει το λεξικό ρήμα, αλλά έναν νέο σύνθετο ρηματικό τύπο που εκφράζεται με την ρίζα \sqrt{DO}^{28} και το συμπλήρωμά της, δηλ. την ρίζα \sqrt{DANI} . Το γεγονός αυτό μπορεί να εξηγηθεί, αν δεχθούμε ότι η ρίζα \sqrt{DO} δεν κατηγοριοποιείται πρώτα από έναν ρηματοποιητή, προκειμένου να αποκτήσει αυτόνομη υπόσταση. Η ενσωμάτωση της ρίζας-εσωτερικού ορίσματος \sqrt{DANI} στην \sqrt{DO} προηγείται και έπεται η συγχώνευση και κατηγοριοποίηση της σύνθετης ρίζας $\sqrt{DANIODO}$ ως ρήμα από τον κατηγοριοποιητή v^0 . Η διαδικασία αυτή εξηγεί την αλλαγή του τονισμού και της κλιτικής τάξης του νέου αναδρομικού [O-P] σύνθετου (βλ. Spyropoulos, Revithiadou & Panagiotidis 2015, για τις ιδιότητες του ρηματικού κατηγοριοποιητή στην ΝΕ). Στην συνέχεια η παραγωγή του παράγωγου ΡΣ δανειοδότης ακολουθεί τα ίδια βήματα με τον τύπο 1. Η ανάλυση για τον τύπο 2 φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (40):

²⁸ Εδώ, θα υιοθετήσουμε την άποψη της Harley (2014) μεταξύ άλλων ερευνητών (βλ. Κεφ.3) ότι οι ρίζες εμφανίζονται με έναν ενδείκτη (index), π.χ. $\sqrt{124}$ και ανάλογα με το συντακτικό περιβάλλον λαμβάνουν συγκεκριμένη φωνολογική μορφή. Στην προκειμένη περίπτωση, θεωρούμε ότι η ρίζα απεικονίζεται με τον τύπο \sqrt{DO} , καθότι εμφανίζεται σε συντακτικό περιβάλλον ονοματοποίησης, το οποίο περιλαμβάνει τον ρηματοποιητή v^0 , την Φωνή (Voice) και τέλος τον ονοματικό κατηγοριοποιητή n^0 .

(40)

Τα δεδομένα της ΝΕ μας επιτρέπουν να υποστηρίξουμε ότι στην πραγματικότητα, η συντακτική ανάλυση που ακολουθείται για τον τύπο 2 αποτελεί τον βασικό τρόπο παραγωγής των [O-P] ρηματικών σύνθετων στην ΝΕ. Δηλαδή αυτού του είδους οι σχηματισμοί παράγονται από μία δεσμευμένη (bound) σύνθετη ρίζα (προϊόν ενσωμάτωσης), η οποία στην συνέχεια κατηγοριοποιείται από έναν ρηματοποιητή v^0 .

Οι δυο δομές των ΡΣ που παρουσιάστηκαν διαφέρουν ως προς το σημείο της ενσωμάτωσης στο κατώτερο επίπεδο της δομής, δηλαδή κάτω από τον ρηματοποιητή v^0 . Η διαφορά αυτή προσπαθεί να δικαιολογήσει τους διαφορετικούς [O-P] ρηματικούς σύνθετους τύπους που δημιουργούνται ως συνέπεια της συντακτικής ανάλυσης.

Τύπος 3: λεμονοστίφτης –*λεμονοστίβω.

Η συγκεκριμένη δομή αποτελεί πρόκληση για την συντακτικοκεντρική ανάλυση που υιοθετήσαμε (βλ. Κεφ. 4), καθώς το [O-P] ρηματικό σύνθετο που προβλέπεται μέσα στην δομική αναπαράσταση δεν υφίσταται σε γλωσσική χρήση και θεωρείται αντιγραμματικό. Ο [O-P] τύπος *λεμονοστίβω* φαίνεται να εμπεριέχει το λεξικό ρήμα, οπότε η δομή θα μπορούσε να αναλυθεί όπως ο τύπος 1 (σχ. 39), εάν ο τύπος *λεμονοστίβω* ήταν αποδεκτός και σε χρήση. Εμείς προτείνουμε να αναλυθεί όπως ο τύπος 2 (σχ. 40), να θεωρηθεί δηλαδή αναδρομικός σχηματισμός, με την σημείωση πως το αναδρομικό [O-P] σύνθετο *λεμονοστίβω* μπορεί να μην έχει ακόμα καθιερωθεί, όπως λόγου χάριν το *δανειοδοτώ*.

Ένα άλλο επιχείρημα που υποστηρίζει αυτού του είδους την ανάλυση μας το δίνουν οι Spyropoulos, Revithiadou & Panagiotidis (2015) μέσα από την ανάλυση τους για τις ιδιότητες του ρηματοποιητή στην NE. Όπως υποστηρίζουν, αυτός αφήνει ίχνη. Έτσι, υπάρχουν συγκεκριμένα παραγωγικά επιθήματα, τα οποία μετατρέπουν μια ρίζα σε ρήμα: [-iz/-az], [-ev], [-on], [-en] (βλ. Spyropoulos et al. 2015: 307). Αυτά τα επιθήματα παραδοσιακά θεωρούνται ότι σχηματίζουν ρήματα από επίθετα, επιρρήματα ή ουσιαστικά. Για παράδειγμα το [-az], μετατρέπει ουσιαστικά και επίθετα σε ρήματα, π.χ. [sker-i] - [sker-az-o]. Στην περίπτωση όμως του παράγωγου ΡΣ *κλινοσκέπασμα*, ενώ είναι ξεκάθαρο ότι στην δομή υπάρχει ρηματοποιητής, το αντίστοιχο [O-P] ρηματικό σύνθετο **κλινοσκεπάζω* είναι αντιγραμματικό. Η Harley στην ανάλυσή της, όπως είδαμε, αντιμετώπισε το ίδιο πρόβλημα και στην ανάλυση που πρότεινε δεν εμφάνισε τον ρηματοποιητή. Αυτός, υποστήριξε, αφενός δεν επιτρέπει στην αγγλική την ενσωμάτωση μιας σύνθετης ρίζας, αφετέρου αποτελεί ενδιάμεσο κρίκο στις μετακινήσεις της σύνθετης ρίζας, επομένως κατά την Εκφώνηση δεν την περιέχει.

Η NE φαίνεται ότι εμφανίζει, όπως η αγγλική, μεγάλη παραγωγικότητα όσον αφορά τα παράγωγα ΡΣ, όπως το *λεμονοστίφτης*, στα οποία δεν αντιστοιχεί ένας [O-P] σχηματισμός. Παράλληλα, όπως ειπώθηκε, οι [O-P] σύνθετοι τύποι που εμφανίζονται (είτε περιέχουν το λεξικό ρήμα, είτε είναι αναδρομικοί σχηματισμοί), είναι πολύ λίγοι σε αριθμό. Τα δεδομένα αυτά μας οδηγούν να υιοθετήσουμε την άποψη της Harley (βλ. Κεφ. 4), ότι είναι πιθανόν ο ρηματοποιητής στην NE να θέτει τους δικούς του περιορισμούς πάνω στις σύνθετες ρίζες που ενσωματώνονται και συγχωνεύονται με αυτόν. Οι περιορισμοί αυτοί είναι δυνατόν να οφείλονται σε φωνολογικούς ή/και μορφοφωνολογικούς λόγους.

Στις αναλύσεις μας χρησιμοποιήσαμε παραδείγματα με το παραγωγικό επίθημα-ονοματοποιητή *-της*. Η ανάλυση δεν θα άλλαζε σημαντικά για τα ΡΣ της ΝΕ με κάποιο άλλο παραγωγικό επίθημα. Για παράδειγμα, στην περίπτωση του *-μενος* θα είχαμε την προσθήκη της λειτουργικής κεφαλής της Οψης (AspectP) (βλ. Anagnostopoulou & Samioti 2014 για περισσότερες λεπτομέρειες). Τέλος, παρόμοια διαδικασία παραγωγής έχουν και τα ΡΣ, τα οποία ικανοποιούν άλλους θεματικούς ρόλους, εκτός εσωτερικού ορίσματος.

5.2 Προσδιοριστικά σύνθετα

Αυτή η κατηγορία είναι αντίστοιχη με τα *ριζικά σύνθετα* (root compounds) της αγγλικής. Σε αυτήν εντάσσουμε τα υποτακτικά (subordinate), π.χ. *νυχτοπούλι*, καθώς και τα επιθετικά ή με σχέση απόδοσης ιδιότητας (attributive), π.χ. *χαζοκόριτσο*. Κατ' αρχάς, τα σύνθετα αυτά, όπως και όλα τα σύνθετα της ΝΕ, εμφανίζουν το α' συνθετικό-μη κεφαλή σε μορφή ρίζας (βλ. Ralli 2013, Bare Stem Constraint). Επιπλέον, όπως περιγράψαμε στο Κεφ. 2, με βάση το κριτήριο του τόνου μπορούν να χωριστούν σε δύο δομικούς τύπους:

1) σύνθετα με δομή [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ]. Αυτά φέρουν ειδικό τονισμό σύνθεσης στην προπαραλήγουσα και η κεφαλή τους μπορεί να εμφανιστεί με το ίδιο ή διαφορετικό κλιτικό επίθημα από αυτό που φέρει ως ανεξάρτητη λέξη, π.χ. *ψαρόλαδο* ~ *ψαρόβαρκα*, *αγριόγατα* ~ *χαζοκόριτσο*.

2) σύνθετα με δομή [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ]. Σε αυτά το β' συνθετικό-κεφαλή διατηρεί την φωνολογική και μορφολογική του υπόσταση ως ανεξάρτητη λέξη, δηλαδή διατηρεί τον τόνο και το κλιτικό επίθημα, π.χ. *ψαροταβέρνα*, *αγριάνθρωπος*.

Η σημασιολογική σχέση μεταξύ των συστατικών μερών του σύνθετου, δηλαδή κεφαλής – μη κεφαλής, είναι προσδιοριστική (head-modifier relation), ή αλλιώς προσδιορίζον-προσδιοριζόμενο, η ακριβής φύση της οποίας καθορίζεται και από πραγματολογικούς παράγοντες. Η μη κεφαλή παίζει έναν ρόλο γενικά προσδιοριστικό και μπορεί να ερμηνευθεί είτε με ονοματικό προσδιορισμό (τις περισσότερες φορές γενική κτητική), είτε με επιθετικό προσδιορισμό ή με προθετική φράση.

Πιστεύουμε ότι και για τα σύνθετα αυτά ταιριάζει μια συντακτική ανάλυση με όρους μετακίνησης και ενσωμάτωσης για δύο λόγους:

α) η μη κεφαλή εμφανίζεται και εδώ σε μορφή ρίζας, επομένως είναι μορφοσυντακτικά εξαρτημένος τύπος, ο οποίος έχει ανάγκη να λάβει πτώση, γι' αυτό μετακινείται προς ενσωμάτωση (για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. την ανάλυση για τα ΡΣ, §5.1),

β) σημασιολογικά η μη κεφαλή βρίσκεται σε σχέση εξάρτησης με την κεφαλή, εφόσον την προσδιορίζει και άρα μπορεί σημασιολογικά να ενσωματωθεί σε αυτήν. Η Harley γι' αυτού του είδους τα σύνθετα προκρίνει, όπως είδαμε, την συντακτική ενσωμάτωση, γιατί τα δύο συστατικά, δηλαδή η ρίζα-κεφαλή και ο προσδιοριστής της, βρίσκονται σε μία σχέση αδελφού κόμβου (direct sisterhood) ή «πρώτης συγχώνευσης», η οποία ενεργοποιεί τον μηχανισμό της ενσωμάτωσης.

Η ανάλυσή μας θα ακολουθήσει τον δομικό διαχωρισμό σε δύο τύπους, ανάλογα με την θέση του τόνου, επιχειρώντας να τον εξηγήσει με όρους ενσωμάτωσης:

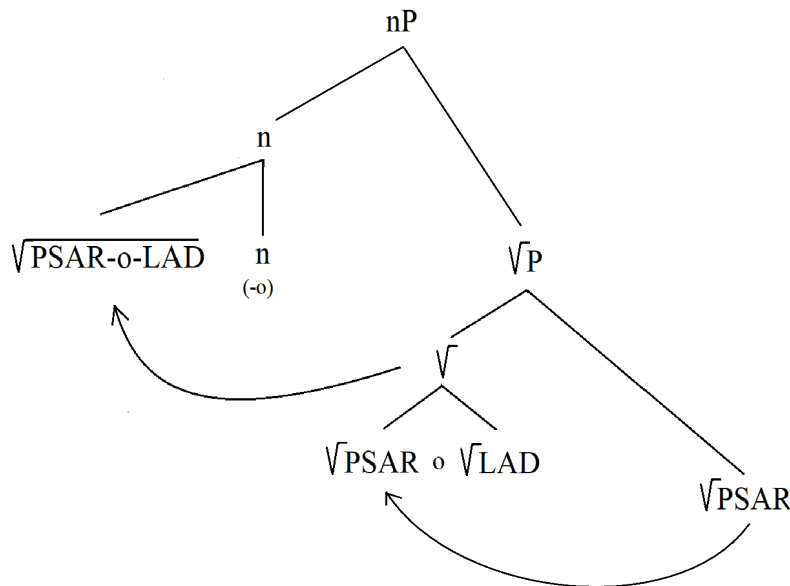
Τύπος 1	[ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ]	<i>ψαρόλαδο</i>
Τύπος 2	[ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ]	<i>ψαροταβέρνα</i>

Τύπος 1: *ψαρόλαδο* (σχ. 41)

Ξεκινάμε με δύο ρίζες σε θέση «πρώτης συγχώνευσης», δηλ. την ρίζα-κεφαλή √LAD και την ρίζα √PSAR, η οποία αποτελεί προσδιορισμό (γενική κτητική) της πρώτης. Το σύνθετο που σχηματίζεται φέρει διαφορετικό τόνο και κλιτικό επίθημα από την κεφαλή *λάδι* ως ανεξάρτητη λέξη. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί, αν δεχθούμε ότι η ρίζα √PSAR μετακινείται και ενσωματώνεται πρώτα στην ρίζα-κεφαλή √LAD. Στην συνέχεια, η σύνθετη ρίζα √PSAROLAD συγχωνεύεται με τον ονοματικό κατηγοριοποιητή της /-o/, δίνοντας τον τύπο [psarolado].

Όπως ειπώθηκε (βλ. Κεφ. 3), οι κατηγοριοποιητές αποτελούν κεφαλές φάσεων, των οποίων η συγχώνευση οριοθετεί φάσεις μέσα στις λέξεις (phases-within-words), προκαλώντας την εκφώνηση του πεδίου συμπληρώματός τους. Στην προκειμένη περίπτωση το πεδίο συμπληρώματος του ονοματοποιητή είναι η κεφαλή [psarolad-]. Το γεγονός αυτό πυροδοτεί τις αλλαγές στην τονική και κλιτική συμπεριφορά του σύνθετου. Στην περίπτωση αυτή ο τόνος του σύνθετου παράγεται κατά την συγχώνευση της σύνθετης ρίζας √PSAROLAD με τον ονοματοποιητή /-o/. Η ανάλυση για τον τύπο 1 φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (41):

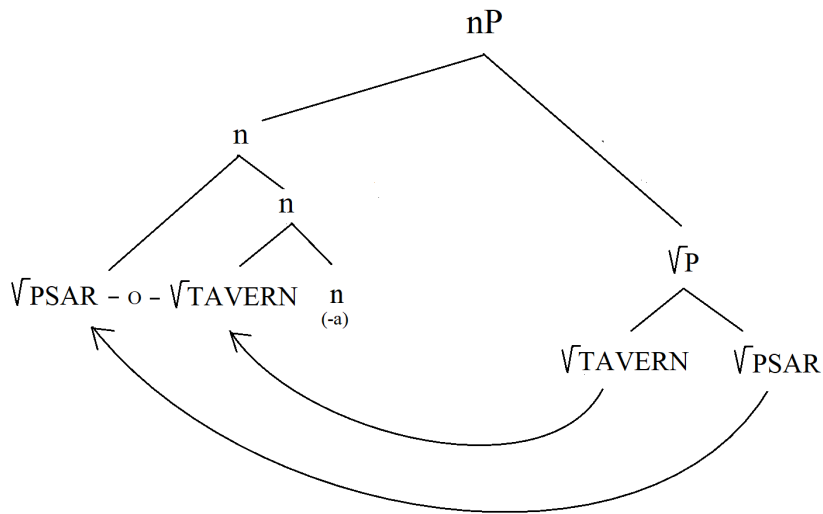
(41)

Τύπος 2: ψαροταβέρνα (σχ. 42)

Στον τύπο αυτό η κεφαλή *ταβέρνα* διατηρεί τον τόνο και την μορφολογική δομή που έχει ως ανεξάρτητη λέξη. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί, εάν υποθέσουμε ότι η ρίζα της κεφαλής, δηλ. √TAVERN, συγχωνεύεται πρώτα με το ονοματοποιητή της /-a/, ο οποίος συνιστά κεφαλή φάσης και γι' αυτό πυροδοτεί την ξεχωριστή ερμηνεία του συμπληρώματός του. Έτσι, ο τύπος [tanern-a] αποκτά συγκεκριμένα τονικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία κρατά κατά την διαδικασία της παραγωγής. Στην συνέχεια η ρίζα √PSAR μετακινείται και ενσωματώνεται σε αυτόν, σχηματίζοντας το [O-O] προσδιοριστικό σύνθετο [psarotaverna]. Η ανάλυση για τον τύπο 2 φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (42):

(42)

Το συνδετικό στοιχείο /-o/ και στους δυο τύπους (βλ. σχήματα 41 και 42) δεν έχει σημασιολογική ταυτότητα και εισέρχεται κατά την Εκφώνηση για φωνολογικούς λόγους. Το σημαντικό σημείο και στις δύο περιπτώσεις είναι ότι οι δύο ρίζες βρίσκονται σε σχέση αδελφού κόμβου (direct sisterhood) ή, διαφορετικά, το προσδιοριστικό στοιχείο εισάγεται σε θέση «πρώτης συγχώνευσης» και έτσι ενεργοποιείται η διαδικασία της ενσωμάτωσης (βλ. Harley 2009).

Η ανάλυση δεν θα άλλαζε στην περίπτωση των επιθετικών προσδιοριστικών, π.χ. *αγριόγατα*, εφόσον, σύμφωνα με τον Kayne (1994), τα επίθετα παράγονται σε θέση κατηγορήματος μέσα σε μια ελαττωμένη (reduced) αναφορική πρόταση, επομένως η 'επιθετική', τρόπον τινά, ρίζα εισάγεται στα δεξιά της 'ονοματικής' ρίζας-κεφαλής.

5.3 Παρατακτικά σύνθετα

Στην ΝΕ τα παρατακτικά σύνθετα έχουν την μορφή [O-O], π.χ. *αλατοπίπερο*, [A-A], π.χ. *ασπρόμαυρος*, ή [P-P], π.χ. *αναβοσβήνω*. Το α' συνθετικό εμφανίζεται και εδώ με την μορφή

ρίζας. Όσον αφορά την δομή, σύμφωνα με την παραδοσιακή ανάλυση (βλ. Ράλλη 2007), ακολουθούν τον διαχωρισμό ανάλογα με τον τονισμό σε [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ], π.χ. *μερόνυχτο*, *γλυκόξιμος* ή [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ], π.χ. *νοτιοανατολικός*.

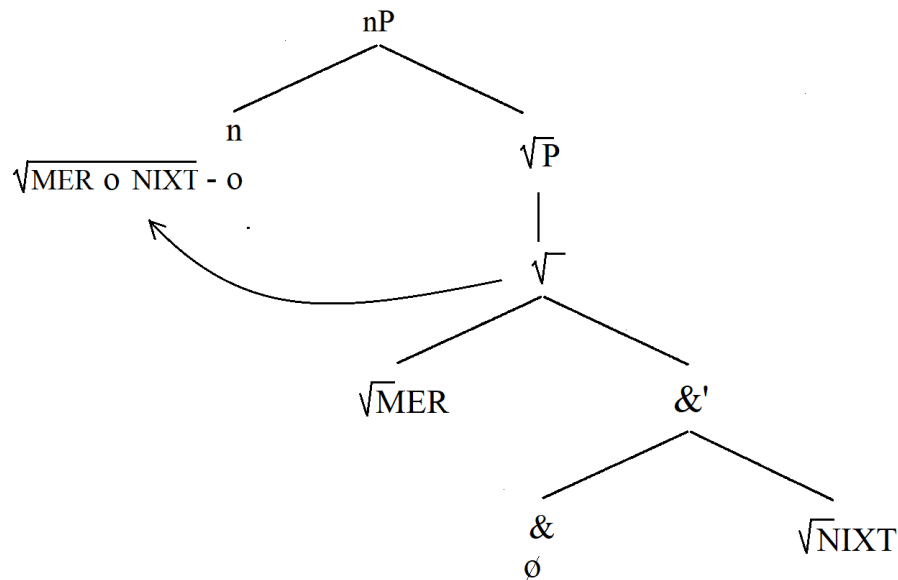
Σε αυτού του είδους τα σύνθετα, τα δύο συνθετικά μέρη κωδικοποιούν μια σχέση σύνδεσης κατά παράταξη, καθώς υπονοείται ο συμπλεκτικός σύνδεσμος (&) μεταξύ τους (και για την ΝΕ). Είναι γνωστό ότι ο συμπλεκτικός σύνδεσμος (&) αποτελεί λειτουργική κεφαλή (βλ. Johannessen 1998: 75-96), ο οποίος προβάλλει την δική του φράση (&P), μπορεί να είναι φωνολογικά κενός και κωδικοποιεί πληροφορίες για την από κοινού/συλλογική ερμηνεία (collective interpretation) του συμπληρώματος και του χαρακτηριστή της φράσης του. Με άλλα λόγια, ο συμπλεκτικός σύνδεσμος (&) αποτελεί έναν συσχετιστή (relator), ο οποίος συνδέει δύο γραμματικά ισοδύναμες κατηγορίες και βγάζει το ίδιο εξαγόμενο. Στην περίπτωση των παρατακτικών σύνθετων, αυτός ο συσχετιστής δεν λειτουργεί σε επίπεδο φράσης, αλλά σε επίπεδο κεφαλής, συνδέοντας δύο κεφαλές-ρίζες, δίνοντας ως εξαγόμενο μια σύνθετη κεφαλή-ρίζα.

Με αυτά τα δεδομένα, ας εξετάσουμε την περίπτωση του σύνθετου *μερόνυχτο*, το οποίο ακολουθεί το δομικό σχήμα [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ].

Ξεκινάμε με δύο ρίζες, $\sqrt{\text{MER}}$ και $\sqrt{\text{NIXT}}$, οι οποίες συνδέονται μέσω ενός φωνολογικά κενού (\emptyset) συμπλεκτικού συνδέσμου &-κεφαλής, δημιουργώντας μια σύνθετη ρίζα $\sqrt{\text{MERONIXT}}$, η οποία όμως έχει μια συγκεκριμένη δομή, εφόσον κωδικοποιεί μια συγκεκριμένη σημασιολογική σχέση μεταξύ των δύο ριζών. Στην συνέχεια, η δομή ως σύνολο, δηλαδή η σύνθετη ρίζα, συγχωνεύεται με έναν ονοματικό κατηγοριοποιητή n^0 , όπου λαμβάνει χώρα ο έλεγχος των φ-χαρακτηριστικών, γίνεται η απόδοση πτώσης, η σύνθετη ρίζα μετακινείται και παράγεται η δομή [meronixt-o]. Το συνδεδεμένο στοιχείο /-o/ και εδώ δεν έχει σημασιολογική ταυτότητα, αλλά εισέρχεται κατά την Εκφώνηση για φωνολογικούς λόγους.

Όσον αφορά το ποιά από τις δύο ρίζες θα παίξει το ρόλο του α' ή του β' συνθετικού, αυτό έχει σχέση, πιστεύουμε, τόσο με φωνολογικούς, όσο και με σημασιολογικούς/πραγματολογικούς παράγοντες (βλ. Κεφ. 2). Άλλωστε, όπως είπαμε στα [A-A] επιθετικά παρατακτικά (βλ. §2.3), η σειρά των συνθετικών μερών είναι σχετικά ελεύθερη, π.χ. *στενόμακρος/μακρόστενος*. Η ανάλυση για το σύνθετο *μερόνυχτο* φαίνεται στο παρακάτω σχήμα (43):

(43)

Στην περίπτωση του δομικού σχήματος [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ], π.χ. *πρασινοκίτρινος*, υποστηρίζουμε ότι ακολουθείται η ίδια διαδικασία παραγωγής, με την σημείωση ότι η διαφορά στην θέση του τόνου θα μπορούσε να αφορά συγκεκριμένες απαιτήσεις που θέτει ο φωνολογικός τομέας της ΝΕ στο διεπίπεδο σύνταξης – φωνολογίας κατά την διαδικασία γραμμικοποίησης της δομής. Επιπλέον, οι κατηγοριοποιητές (δηλαδή τα διάφορα ονοματικά, επιθετικά και ρηματικά επιθήματα) κατά την διαδικασία της συγχώνευσης μπορεί να θέτουν τους δικούς τους περιορισμούς, μορφοφωνολογικής φύσεως, στις ρίζες. Για παράδειγμα, ο ρηματοποιητής της ΝΕ φαίνεται να κωδικοποιεί πληροφορίες σε σχέση με τον τόνο, αλλά και την κλιτική τάξη του ρήματος (για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Spyropoulos et al. 2015). Με αυτόν το τρόπο, θα μπορούσε να εξηγηθεί, για παράδειγμα, το γεγονός ότι τα [P-P] παρατακτικά σύνθετα, π.χ. *ανεβοκατεβαίνω*, έχουν πάντα την δομή [ΘΕΜΑ-ΛΕΞΗ].

6 Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία, με αφορμή την παρουσίαση μιας συντακτικής ανάλυσης των σύνθετων της ΝΕ, επιχειρήσαμε μια συντακτική προσέγγιση στο φαινόμενο της σύνθεσης, κατεξοχήν τοποθετημένο στο διεπίπεδο σύνταξης – μορφολογίας, αξιοποιώντας τα θεωρητικά εργαλεία του συντακτικοκεντρικού προτύπου της Κατανεμημένης Μορφολογίας (KM) (Halle & Marantz 1993), σε συνδυασμό με τις γενικές θεωρητικές αρχές του μινιμαλιστικού προγράμματος (Chomsky 1995 κ. εξ.).

Στην αρχή, αφού πραγματοποιήθηκε μια σύντομη περιγραφή βασικών εννοιών που αφορούν την σύνθεση σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά των νεοελληνικών σύνθετων, στην συνέχεια παρουσιάστηκαν οι βασικές θεωρητικές αρχές και υποθέσεις του μοντέλου της KM. Κατόπιν, έγινε μια παρουσίαση βασικών συντακτικών αναλύσεων που έχουν κατατεθεί στην βιβλιογραφία σε διαγλωσσικό επίπεδο, για τα διάφορα είδη των σύνθετων.

Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκε η ανάλυση της Harley (2009) για τα σύνθετα της αγγλικής, σύμφωνα με την οποία τα σύνθετα είναι δομές συντακτικής ενσωμάτωσης. Στην συνέχεια, εκτέθηκαν συνοπτικά άλλες δύο αναλύσεις για τα ριζικά σύνθετα στις γερμανικές και λατινογενείς γλώσσες (Delfitto, Fábregas & Melloni 2008, Bauke 2014), οι οποίες, χρησιμοποιώντας τις αρχές της KM, επιχειρούν να εξηγήσουν την παραγωγή των σύνθετων με όρους του μινιμαλιστικού προγράμματος αφενός και της πιο πρόσφατης θεωρίας των φάσεων (*phases*) (Chomsky 2001, 2008) αφετέρου.

Στο τέλος, οι προτεινόμενες αναλύσεις αξιοποιήθηκαν προκειμένου να αναλυθούν χαρακτηριστικές δομές από τα τρία βασικά είδη των σύνθετων της ΝΕ (ρηματικά, προσδιοριστικά και παρατακτικά σύνθετα). Ειδικότερα, τα ρηματικά και τα προσδιοριστικά αντιμετωπίστηκαν ως δομές μορφοσυντακτικής ενσωμάτωσης. Ως εκ τούτου, αναλύθηκαν με βάση την ανάλυση της Harley (2009), όπου τα σύνθετα αποτελούν δομές συντακτικής ενσωμάτωσης σε μία μη κατηγοριοποιημένη ρίζα, πριν την συγχώνευσή της με έναν ρηματικό, ονοματικό, ή επιθετικό κατηγοριοποιητή (v^0 , n^0 , a^0). Η προτεινόμενη ανάλυση ενσωμάτωσης υπαγορεύθηκε από την σημασιολογική σχέση εξάρτησης (δηλ. ορίσματος-κατηγορήματος/ predicate-argument στην περίπτωση των ΡΣ, και κεφαλής-προσδιοριστή/head-modifier στα προσδιοριστικά), η οποία δημιουργείται μεταξύ των δυο συνθετικών μερών στα συγκεκριμένα σύνθετα.

Από την πλευρά τους, τα παρατακτικά θεωρήθηκαν ότι αποτελούν δομές σύνδεσης κατά παράταξη σε επίπεδο ρίζας-κεφαλής. Με βάση αυτήν την υπόθεση, οι δύο ρίζες συνδέθηκαν μέσω ενός συσχετιστή (&) (relator), στην συγκεκριμένη περίπτωση του συμπλεκτικού συνδέσμου και, ο οποίος κωδικοποιεί την ιδιαίτερη σημασιολογική σχέση μεταξύ των συνθετικών μερών και δικαιολογεί την ερμηνεία τους, ενώ στην συνέχεια το δομικό σχήμα συγχωνεύθηκε με τον ανάλογο κατηγοριοποιητή (n^0 , a^0 , v^0), για να πάρει τα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες της συγκεκριμένης κάθε φορά γραμματικής κατηγορίας.

Από την ανάλυση έγινε νομίζουμε κατανοητό ότι μέσα στο θεωρητικό πρότυπο της ΚΜ, ο κρίσιμος διαχωρισμός μεταξύ ριζών και λειτουργικών κεφαλών-κατηγοριοποιητών παρέχει την δυνατότητα μιας παράλληλης συντακτικής ανάλυσης μεταξύ της δομής σε επίπεδο φράσης και της δομής που κρύβεται σε επίπεδο κατώτερο της φράσης (subphrasal), καθώς στην περίπτωσή μας το επίπεδο δημιουργίας των σύνθετων, όπως είδαμε, είναι το πεδίο της ρίζας, δηλαδή το πεδίο πριν τον πρώτο κατηγοριοποιητή (v^0 , n^0 , a^0).

Από την άλλη πλευρά, πολλά ζητήματα παραμένουν ανοιχτά. Η εργασία επιφανειακά μόνο ασχολήθηκε με μορφοφωολογικές παραμέτρους κατά την διαδικασία παραγωγής των σύνθετων. Όπως ειπώθηκε, τα σύνθετα της ΝΕ (όλα τα είδη) υπόκεινται παραδοσιακά σε έναν δομικό διαχωρισμό με βάση την θέση του τόνου, και αναλόγως χωρίζονται σε δύο δομικά σχήματα [ΘΕΜΑ ΘΕΜΑ ΚΛΙΤΙΚΟ ΕΠΙΘΗΜΑ] και [ΘΕΜΑ ΛΕΞΗ]. Αυτόν τον διαχωρισμό προσπαθήσαμε να τον εξηγήσουμε με συντακτικούς όρους στις δομές που αναλύθηκαν.

Πιστεύουμε, όμως, πως τα σύνθετα μπορούν να κατανοηθούν καλύτερα και βαθύτερα, εάν η παραγωγή τους αναλυθεί στο διεπίπεδο Σύνταξης – Φωνολογίας και ειδικότερα μέσα στο πλαίσιο της ύπαρξης φάσεων μέσα στις λέξεις (βλ. Marantz 2007, 2013 phases-within-words). Η συσχέτιση συντακτικών πεδίων με προσωδιακά πεδία και χαρακτηριστικά στο επίπεδο της λέξης (π.χ. συντακτικές και φωνολογικές ιδιότητες των διαφόρων κατηγοριοποιητών μαζί με τις συνέπειες που τυχόν επιφέρουν), καθώς και οι αλληλεπιδράσεις συντακτικής παραγωγής – φωνολογικής ερμηνείας στο ίδιο κυκλικό πεδίο/φάση ή και μεταξύ φάσεων, θεωρούμε ότι αποτελούν κρίσιμο πεδίο έρευνας και ανάλυσης των σύνθετων δομών. Βεβαίως, μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να περιλάβει και πιθανές συνέπειες σε σημασιολογικό επίπεδο. Ελπίζουμε η παρούσα εργασία να βοηθήσει την έρευνα προς αυτήν την κατεύθυνση.

Βιβλιογραφία

- Ackema, P. & A. Neeleman. 2004. *Beyond Morphology. Interface Conditions on Word Formation*. Oxford: Oxford University Press.
- Allen, M. R. 1978. *Morphological Investigations*. Storrs, CT: University of Connecticut dissertation.
- Alexiadou, A. & G. Iordăchioaia. 2015. Idiomaticity and compositionality in deverbal compounds. Paper presented at the 8th *Brussels Conference on Generative Linguistics (BCGL8)*, June 4-5, 2015. Ανάκτηση από: <http://www.crissp.be/wp-content/uploads/2015/04/Iordachioaia.pdf>.
- Alexiadou, A., & F. Schafer. 2010. On the syntax of episodic vs. dispositional -er nominals. In A. Alexiadou & M. Rathert (eds.), *The Syntax of Nominalizations across Languages and Frameworks*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter. 9-38.
- Acquaviva, P. 2008. Roots and lexicality in Distributed Morphology. Paper presented at the 5th *York-Essex Morphology Meeting*, 9-10 February 2008. Ανάκτηση από: <http://babel.ucsc.edu/~hank/mrg.readings/acquaviva-2008-roots-in-dm.pdf>.
- Anagnostopoulou, E. & Y. Samioti. 2014. Domains within words and their meanings: A case study. In A. Alexiadou & M. Rathert (eds.), *The Syntax of Roots and the Roots of Syntax*. Oxford: Oxford University Press. 81-111.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. 1996. Η Νεοελληνική Σύνθεση. Στο Φ. Καβουκόπουλος & Γ. Κατσιμαλή (επιμ.), *Ζητήματα Νεοελληνικής Γλώσσας. Διδακτική Προσέγγιση*. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης. 97-120.
- Baker, M. C. 1988. *Incorporation: A Theory of Grammatical Function Changing*. Chicago, IL: Chicago University Press.
- Baker, Mark. 2009. Is head movement still needed for noun incorporation?. *Lingua* 119. 148-165.
- Bauer, L. 2017. *Compounds and Compounding*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bauke, L. S. 2014. *Symmetry Breaking in Syntax and the Lexicon*. Amsterdam: John Benjamins.
- Bauke, L. S. 2016. Parametric variation in nominal root compounding. In L. Eguren, O. Fernandez-Soriano & A. Mendikoetxea (eds.), *Rethinking Parameters*. Oxford: Oxford University Press. 203-235.

- Bobaljik, J. D. 2000. The ins and outs of contextually allomorphy. In K. K. Grohmann & C. Struijke (eds.), *University of Maryland Working Papers in Linguistics* 10. College Park, MD: University of Maryland. 35-71.
- Bobaljik, J. D. 2015. *Distributed Morphology*. To appear. Encyclopedia chapter. 1-31. Ανάκτηση από: [//bobaljik.uconn.edu/papers/DM_ORE.pdf](http://bobaljik.uconn.edu/papers/DM_ORE.pdf).
- Bonet, E. *Morphology after Syntax: Pronominal Clitics in Romance*. Cambridge, MA: MIT dissertation.
- Booij, G. 1988. The relation between inheritance and argument linking: deverbal nouns in Dutch. In M. Everaert, A. Evers, R. Huybregts & M. Trommelen (eds.), *Morphology and Modularity*. Dordrecht: Foris. 57-74.
- Booij, G. 2007. *The Grammar of Words: An Introduction to Linguistic Morphology*. Oxford: Oxford University Press.
- Booij, G. 2010. Compound construction: schemas or analogy? A construction morphology perspective. In S. Scalise & I. Vogel (eds.), *Cross-Disciplinary Issues in Compounding*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins. 93-107.
- Borer, H. 2013. *Taking Form*. Oxford: Oxford University Press.
- Chomsky, N. 1995. *The Minimalist Program*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Chomsky, N. 2001. Derivation by phase. In M. Kenstowicz (ed.), *Ken Hale. A Life in Language*. Cambridge, MA: MIT Press. 1-52.
- Chomsky, N. 2008. On phases. In R. Freidin, C. P. Otero & M. L. Zubizarreta (eds.), *Foundational Issues in Linguistic Theory*. Cambridge, MA: MIT Press. 133-166.
- Čitko, B. 2005. On the nature of merge: external merge, internal merge, and parallel merge. *Linguistic Inquiry* 36(4). 475-496.
- Coseriu, E. 1977. Inhaltliche Wortbildungslehre (am Beispiel des Typs “coupe-papier”). In H. E. Brekle & D. Kastovsky (eds.), *Perspektiven der Wortbildungsforschung*. Bonn: Bouvier. 48-61.
- Delfitto, D., A. Fábregas, & C. Melloni. 2008. Compounding at the interfaces. Paper presented at 39th NELS, Cornell University, Ithaca, November 2008. Ανάκτηση από: https://www.academia.edu/3219941/Compounding_at_the_interfaces.
- Di Sciullo, A-M. & E. Williams. 1987. *On the Definition of Word*. Cambridge, MA: MIT Press.

- Embick, D., & R. Noyer. 2007. Distributed Morphology and the syntax/morphology interface. In G. Ramchand & C. Reiss (eds.), *Oxford Handbook of Linguistic Interfaces*. Oxford: Oxford University Press. 289-324.
- Embick, D. 2010. *Localism versus Globalism in Morphology and Phonology*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Embick, D. 2015. *The Morpheme: A Theoretical Introduction*. Boston/Berlin: Mouton de Gruyter.
- Embick, D & R. Noyer. 2001. Movement Operations after Syntax. *Linguistic Inquiry* 32(4). 555-595.
- Emonds, J. E. 1976. *A Transformation Approach to English Syntax: Root, Structure-Preserving and Local Transformations*. New York: Academic Press.
- Grimshaw, J. 1990. *Argument Structure*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Halle, M. & A. Marantz. 1993. Distributed Morphology and the pieces of inflection. In K. Halle & S. J. Keyser (eds.), *The View from Building 20: Essays in Linguistics in Honour of Sylvian Bromberger*. Cambridge, MA: MIT Press. 111-176.
- Harley, H. & R. Noyer. 1999. State-of-the-art: Distributed Morphology. *GLOT International* 4(4). 3-9.
- Harley, H. 2009. Compounding in Distributed Morphology. In R. Lieber & P. Štekauer (eds.), *The Oxford Handbook of Compounding*. Oxford: Oxford University Press. 204-228.
- Harley, H. 2014. On the identity of roots. *Theoretical Linguistics* 40(3). 225-276.
- Iordăchioaia, G., A. Alexiadou & A. Páramidis. 2017. Morphosyntactic sources for nominal synthetic compounds in English and Greek. In J. Meibauer & P. M. Vogel (eds.), *Zusammenbildungen/Synthetic Compounds*, special issue of *Zeitschrift für Wortbildung/ Journal of Word Formation* 1. 47-72.
- Johannessen, J. B. 1998. *Coordination*. Oxford: Oxford University Press.
- Kakouriotes, A., M. Papastathi & A. Tsangalides. 1997. Incorporation in Modern Greek: lexical or syntactic?. In G. Drachman, A. Malikouti-Drachman, C. Klidi & J. Fykias (eds.), *Proceedings of the 2nd International Conference on Greek Linguistics*. Graz: Neubauer Verlag. 77-86.
- Kayne, R. 1994. *The Antisymmetry of Syntax*. Cambridge, MA: MIT Press.

- Kiparsky, P. 1973. 'Elsewhere' in phonology. In S. Anderson & P. Kiparsky (eds.), *A Festschrift for Morris Halle*. New York: Holt, Rinehart and Winston. 93-120.
- Lieber, R. 1983. Argument Linking and Compounds in English. *Linguistic Inquiry* 14. 249–285.
- Lieber, R. 2004. *Morphology and Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lieber, R & P. Štekauer (eds.). 2009. *The Oxford Handbook of Compounding*. Oxford: Oxford University Press.
- Marantz, A. 1997. No escape from syntax: don't try morphological analysis in the privacy of your own lexicon. In A. Dimitriadis, L. Siegel, C. Surek-Clark & A. Williams (eds.), *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* 4. Philadelphia: University of Pennsylvania. 201-225.
- Marantz, A. 2001. Words. Paper presented at the *West Coast Conference on Formal Linguistics*, University of Southern California, February 2001. Ανάκτηση από: // users.uoa.gr/~wlechner/Marantz%20words.pdf.
- Marantz, A. 2007. Phases and words. In S. H. Choe (ed.), *Phases in the Theory of Grammar*. Seoul: Dong-In Publishig Co. 191-222.
- Marantz, A. 2013. Locality domains for contextual allomorphy across the interfaces. In O. Matushansky & A. Marantz (eds.), *Distributed Morphology today: Morphemes for Morris Halle*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Moro, A. 2000. *Dynamic Antisymmetry*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Nespor, M. & A. Ralli. 1996. Morphology – phonology interface: phonological domains in Greek compounds. *The Linguistic Review* 13. 357-382.
- Νικολού, Κ. 2008. *Η Φωνολογική Λέξη στην Ελληνική και η Σύγκρισή της με την Αραβική: Πορίσματα και Εφαρμογές*. Διδακτορική Διατριβή. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Panagiotidis, P. E. 2015. *Categorial features: A generative theory of word-class categories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pfau, R. 2009. *Grammar as Processor. A Distributed Morphology Account of Spontaneous Speech Errors*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Perlemutter, D. M. 1978. Impersonal passives and the unaccusative hypothesis. In J. J. Jager (ed.), *Proceedings of the 4th forth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. 157-189.

- Pustejovsky, J. 1995. *The Generative Lexicon*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Ράλλη, Α. 2007. *Η Σύνθεση Λέξεων: Διαγλωσσική Μορφολογική Προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Ralli, A. 2013. *Compounding in Modern Greek*. Dordrecht: Springer.
- Revithiadou, A. 1997. Prosodic domains in Greek compounding. In G. Drachman, A. Malikouti-Drachman, C. Klidi & J. Fykias (eds.), *Proceedings of the 2nd International Conference on Greek Linguistics*. Graz: Neubauer Verlag. 107-116.
- Rivero, M. L. 1992. Adverb incorporation and the syntax of adverbs in Modern Greek. In *Linguistics and Philosophy* 15. 289-331.
- Roberts, I. 2010. *Agreement and Head-Movement*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Roeper, T. & M. E. A. Siegel. 1978. A lexical transformation for verbal compounds. *Linguistic Inquiry* 9(2). 199–260.
- Scalise, S. & A. Bisetto. 2009. The classification of compounds. In R. Lieber & P. Štekauer (eds.), *The Oxford Handbook of Compounding*. Oxford: Oxford University Press. 49-82.
- Scalise, S. & A. Fábregas. 2010. The head in compounding. In S. Scalise & I. Vogel (eds.), *Cross-Disciplinary Issues in Compounding* (Current Issues in Linguistic Theory 311). Amsterdam: John Benjamins. 109-125.
- Scalise, S. and I. Vogel (eds). 2010. *Cross-Disciplinary Issues in Compounding* (Current Issues in Linguistic Theory 311). Amsterdam: John Benjamins.
- Selkirk, E. 1982. *The Syntax of Words*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Smirniotopoulos, J. & B. D. Joseph. 1997. On the so-called adverb incorporation in Modern Greek. In G. Drachman, A. Malikouti-Drachman, C. Klidi & Fykias (eds.), *Greek Linguistics 95. Proceedings of the 2nd International Conference on Greek Linguistics*. Graz: Neubauer Verlag. 117-128.
- Spyropoulos, V., A. Revithiadou & P. Panagiotidis. 2015. Verbalizers leave marks: evidence from Greek. *Morphology* 25(3). 299-325.
- Spyropoulos, V., A. Revithiadou & G. Markopoulos. 2017. Root allomorphy in Greek: Readjustment rules as exponents. Paper presented at *Roots V* (Queen Mary, University of London & UCL, June 17-18, 2017).